

ترجمہ
ویژگی‌های
امیر مؤمنان
علی بن ابی طالب عليه السلام

ترجمہ و تعلق (المصنف: امیر المؤمنین علی بن ابی طالب)
امیر عبد الرحمن محمد بن سعید نسائی
از استادان نامور اسلامیہ ترین سورہ صافات کتاب سن

ترجمہ و تعلق:
دکتر فتح اللہ نیجار زنگان (محقق)

پرنسپل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ویژگی های امیر مومنان علی بن ابی طالب علیه السلام

نویسنده:

ابو عبدالرحمان احمد بن شعیب نسائی

ناشر چاپی:

بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
ویژگی های امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام	۱۰
مشخصات کتاب	۱۰
فهرست	۱۰
اشاره	۱۰
محتوای کتاب خصائص	۱۱
فهرست‌ها	۱۳
مقدمه مترجم	۱۴
احمد بن شعیب نسائی کیست؟	۱۴
نسائی و دفاع حق	۱۵
ارزش کتاب خصائص	۱۷
چند تذکر در باره ترجمه کتاب خصائص	۱۸
(۱) ویژگی‌های امیر مؤمنان علی بن ابی طالب (خدا از او خوشنود باد) و بیان نمازگزاردن وی پیش از دیگران و این که او نخستین کسی است از این امت	
(۲) عبادت علی [ع]	۲۱
(۴) شأن و منزلت علی ع نزد خدا	۲۱
(۱) حسن بن علی [ع] از قول پیامبر ص فرمود: جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ، علی [ع] را همراهی می‌کنند	۲۵
(۱) پیامبر (ص) فرمود: هرگز خداوند علی [ع] را خوار نمی‌کند [ویژگی‌های ده‌گانه امام علی ع]	۲۶
(۲) پیامبر خدا (ص) به علی (ع) فرمود: علی (ع) آمرزیده شده است	۲۷
(۱) پیامبر (ص) فرمود: خداوند دل علی (ع) را با ایمان آزموده است	۲۸
(۱) پیامبر خدا (ص) به علی (ع) فرمود: خداوند قلب تو را هدایت می‌کند و زبانت را بر حق ثابت و استوار می‌سازد	۲۹
(۱) پیامبر خدا (ص) فرمود: دستور [از ناحیه پروردگار] دارم، تمام این درها [که به مسجد گشوده می‌شود] جز در علی را ببندم	۳۰
(۳) پیامبر خدا (ص) فرمود: من از پیش خود علی (ع) را وارد و شما را بیرون نکردم، بلکه خدا وی را وارد و شما را بیرون کرد	۳۱
(۲) منزلت [امیر مؤمنان] علی بن ابی طالب نزد پیغمبر خدا (ص)	۳۲

- ۳۷ (۱) برادری علی [ع] با پیامبر [ص].....
- ۳۸ (۳) پیامبر (ص) فرمود: علی از من است و من از علی‌ام.....
- ۳۹ (۱) پیامبر (ص) فرمود: علی مانند [جان] من است.....
- ۴۰ (۳) پیامبر (ص) [به علی] فرمود: تو [دوست] برگزیده و امین من هستی.....
- ۴۰ (۱) پیامبر (ص) فرمود: کسی جز من یا علی وظایفم را به انجام نمی‌رساند.....
- ۴۰ (۳) پیامبر (ص) علی را برای ابلاغ سوره برائت فرستاد.....
- ۴۱ (۱) پیامبر (ص) فرمود: هر کس من ولّی اویم پس علی ولّی اوست.....
- ۴۵ (۲) پیامبر (ص) فرمود: علی ولّی و پیشوای هر مؤمنی پس از من است.....
- ۴۵ (۲) پیامبر (ص) فرمود: علی [ع] ولی و پیشوای شما پس از من است.....
- ۴۶ (۱) پیامبر (ص) فرمود: هر کس علی را ناسزا گوید من را ناسزا گفته است.....
- ۴۷ (۱) ترغیب به دوستی علی که خدا از او خشنود باد و حذر از دشمنی با او.....
- ۴۸ (۱) ترغیب در باره دوستی علی و دعای پیامبر (ص) در باره کسی که علی را دوست دارد و نفرین در باره کسی که به علی کینه ورزد.....
- ۴۹ (۱) [دوستی علی ع] مرز میان مؤمن و منافق.....
- ۵۰ (۱) مثلی که رسول خدا (ص) برای علی بن ابی طالب زدند.....
- ۵۰ (۳) منزلت علی بن ابی طالب نزد پیامبر (ص) و نزدیکی و پیوستگی با ایشان و محبت رسول خدا (ص) به علی.....
- ۵۳ (۲) منزلت علی [ع] نزد رسول خدا (ص) هنگام شرفیابی و پرسش از حضرت و سکوت ایشان.....
- ۵۴ (۱) تنها علی [ع] بر شانه‌های پیامبر (ص) بالا رفت.....
- ۵۷ (۳) ویژگی علی [ع] در بین اولین و آخرین در همسری با فاطمه [ع] دختر رسول خدا (ص) و پاره تن ایشان و سرور بانوان بهشتی جز مریم دختر عمرا، فاطمه دختر رسول خدا (ص) سرور بانوان بهشت جز مریم دختر عمران [مادر عیسی] می‌باشد.....
- ۵۷ (۲) فاطمه دختر رسول خدا (ص) سرور بانوان این امت است.....
- ۵۹ (۲) فاطمه پاره‌ای از وجود رسول خدا (ص).....
- ۶۱ (۱) علی بن ابی طالب پدر حسن و حسین دو فرزند رسول خدا (ص) و دو گل خوشبوی حضرت (ص) در دنیا و سروران جوانان بهشت به جز عیسی فرزند (۳) پیامبر (ص) فرمود: حسن و حسین دو فرزند من هستند.....
- ۶۲ (۱) حسن و حسین سرور جوانان بهشتند.....

- ۶۳ (۱) پیامبر (ص) فرمود حسن و حسین دو گل خوشبوی من در دنیايند
- ۶۳ (۱) پیامبر (ص) به علی [ع] فرمود: تو نزد من از فاطمه عزیزتری و فاطمه نزد من از تو محبوب‌تر است
- ۶۳ (۳) پیامبر (ص) به علی [ع] فرمود: هیچ چیز [از خدا] برای خود نخواستم جز آن که همان را برای تو نیز خواستم
- ۶۴ (۲) پیامبر (ص) و دعای ویژه در حق علی [ع]
- ۶۵ (۲) علی [ع] احساس ناراحتی از سرما و گرما نمی‌کند
- ۶۵ (۱) نجوای علی [ع] و تخفیف به این امت به واسطه علی [ع]
- ۶۶ (۳) نگون‌بخت‌ترین مردم [قاتل علی ع است]
- ۶۶ (۲) علی [ع] نزدیک‌ترین مردم به رسول خدا (ص)
- ۶۷ (۱) پیامبر (ص) فرمود: علی [ع] بر اساس تأویل قرآن می‌جنگد همان گونه که من بر اساس تنزیل آن می‌جنگم
- ۶۷ (۳) ترغیب به یاری علی [ع]
- ۶۸ (۱) پیامبر (ص) فرمود: گروه ستمگر سرکش عمار را می‌کشند
- ۷۰ (۱) پیامبر (ص) فرمود: گروهی از میان مردم [از دین] بیرون می‌روند و طایفه‌ای که به حق سزاوارترند قتل آنان را به عهده می‌گیرند
- ۷۱ (۱) نبرد با مارقین از ویژگی‌های علی [ع] است
- ۷۳ (۲) پاداش کسی که با آنان [خوارج] پیکار کند
- ۷۷ (۱) مناظره عبد الله بن عباس با خوارج در مورد اعتراض آنان به رفتار علی بن ابی طالب [ع]
- ۷۸ (۱) اخباری دیگر که مطالب پیشین را تأیید می‌کند
- ۸۰ فهرست‌ها
- ۸۰ اشاره
- ۸۰ آیات قرآن
- ۸۰ احادیث پیامبر خدا (ص)
- ۸۳ احادیث علی (ع)
- ۸۴ نام اشخاص
- ۸۴ «الف»
- ۹۰ «باء»

۹۰	«جیم»
۹۱	«حاء»
۹۱	«خاء»
۹۱	«دال»
۹۲	«ذال»
۹۲	«راء»
۹۲	«زای»
۹۲	«سین»
۹۳	«شین»
۹۳	«صاد»
۹۴	«طاء»
۹۴	«عین»
۹۸	«غین»
۹۸	«فاء»
۹۸	«قاف»
۹۸	«کاف»
۹۸	«میم»
۱۰۱	«نون»
۱۰۱	«واو»
۱۰۱	«هاء»
۱۰۲	«یاء»
۱۰۳	قبیله‌ها و گروه‌ها
۱۰۳	شهرها و مکان‌ها
۱۰۴	کتاب‌نامه

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان ۱۰۹

ویژگی های امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام

مشخصات کتاب

سرشناسه: نسائی، احمد بن علی، ۲۱۵ - ۳۰۳ ق.

Nassai, Ahmad Ebn Ali

عنوان قراردادی: خصائص امیرالمومنین علی بن ابی طالب (علیه السلام). فارسی. عربی

عنوان و نام پدیدآور: ویژگی های امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام: ترجمه و تحقیق خصائص امیرالمومنین علی بن ابی طالب / نویسنده ابو عبدالرحمان احمد بن شعیب نسائی؛ ترجمه و نگارش فتح الله نجارزادگان (محمدی).

مشخصات نشر: قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.

فروست: بوستان کتاب قم؛ ۱۲۵۹. اهل بیت علیهم السلام؛ ۱۱۲. تازیخ؛ ۲۱۳.

شابک: ۲۴۰۰۰ ریال ۹۶۴-۵۴۸-۴۳۴-۰

وضعیت فهرست نویسی: برون سپاری

یادداشت: فارسی - عربی.

یادداشت: ص.ع. لا-تینی شده: Abu Abd-ur- Rahman Ahmad ibn-i Shuayb-i Nasai. Vizhegiha-ye

...Amir-e Momenan, Ali ebn-e Abi-taleb

یادداشت: ص.ع. به عربی: ابو عبدالرحمان احمد بن شعیب نسائی. ترجمه و تحقیق کتاب خصائص امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام.

یادداشت: چاپ قبلی: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۲ (فروست متفاوت).

یادداشت: چاپ دوم.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۳۲] - ۲۴۰؛ همچنین به صورت زیر نویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- فضایل -- احادیث اهل سنت

موضوع: احادیث اهل سنت -- قرن ۳ ق.

شناسه افزوده: نجارزادگان، فتح الله، ۱۳۳۷ - مترجم

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم. دفتر تبلیغات اسلامی. بوستان کتاب قم

رده بندی کنگره: BP۳۷/۴ ن ۵ خ ۶۰۴۱ الف ۱۳۸۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۷۷۷۹۴

فهرست

اشاره

مقدمه مترجم ... ۱۱

احمد بن شعیب نسائی کیست؟ ... ۱۱

نسائی و دفاع از حق ... ۱۴

ارزش کتاب خصائص ... ۱۶

چند تذکر در باره ترجمه کتاب خصائص ... ۱۸

محتوای کتاب خصائص

شماره حدیث

شماره صفحه

علی علیه السلام نخستین مسلمان و نمازگزار ... (۷-۱) ۲۷-۲۳

عبادت علی علیه السلام ... (۸) ۲۷

منزلت علی علیه السلام نزد خدا ... (۲۲-۹) ۳۹-۲۷

علی علیه السلام ولی مؤمنان (حدیث غدیر) ... (۹) ۲۷

علی علیه السلام محبوب‌ترین آفریده‌های خدا (حدیث طیر) ... (۱۰) ۲۹

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶

علی به منزله هارون برای پیامبر صلی الله علیه و اله (حدیث منزلت) ... (۱۲-۱۱) ۳۱-۲۹

علی علیه السلام محبوب خدا و رسول خدا صلی الله علیه و اله (حدیث رایه) ... (۲۲-۱۱) ۳۹-۲۹

علی علیه السلام از اهل بیت پیامبر خدا صلی الله علیه و اله (حدیث کسا) ... (۱۱) ۲۹

همراهی جبرئیل و میکائیل با علی علیه السلام ... (۲۳) ۴۱

خدا هرگز علی علیه السلام را خوار نمی کند ... (۲۴) ۴۳

ویژگی های دهگانه علی علیه السلام ... (۲۴) ۴۳

علی علیه السلام آمرزیده است

(دعایی که پیامبر صلی الله علیه و اله به علی علیه السلام یاد دادند) ... (۳۰-۲۵) ۴۹-۴۷

خدا دل علی علیه السلام را با ایمان آزموده ... (۳۱) ۵۱

خدا دل علی علیه السلام را هدایت و زبانش را بر حق استوار ساخت ... (۳۷-۳۲) ۵۵-۵۳

دعای پیامبر خدا صلی الله علیه و اله در حق علی علیه السلام ... (۳۷-۳۲) ۵۵-۵۳

درها جز در خانه علی علیه السلام بسته شود (حدیث سد الابواب) ... (۴۳ و ۴۲، ۳۸) ۵۹ و ۵۷

خداوند، علی علیه السلام را داخل و دیگران را خارج کرد ... (۴۱-۳۹) ۵۹-۵۷

منزلت علی علیه السلام نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و اله ... (۶۳-۴۴) ۷۵-۶۱

علی علیه السلام به منزله هارون برای پیامبر صلی الله علیه و اله ... (۶۳-۴۴) ۷۵-۶۱

علی علیه السلام از اهل بیت پیامبر خدا صلی الله علیه و اله ... (۵۴) ۶۹

علی علیه السلام محبوب خدا و رسول او صلی الله علیه و اله ... (۵۴) ۶۹

علی علیه السلام برادر و وارث رسول خدا صلی الله علیه و اله ... (۶۶-۶۴) ۷۹-۷۷

- علی علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله و پیامبر صلی الله علیه و آله از علی علیه السلام ... (۷۰-۶۷) ۸۱-۷۹
- علی علیه السلام جان پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۷۱) ۸۳
- علی علیه السلام برگزیده و امین پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۷۲) ۸۳
- علی علیه السلام اداکننده وظایف پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۷۳) ۸۵
- علی علیه السلام بیک سوره برائت ... (۷۷-۷۴) ۸۷-۸۵
- علی علیه السلام ولی، دوست و پیشوای مؤمنان ... (۸۷-۷۸) ۹۷-۸۹
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷
- علی علیه السلام هم وزن کتاب خدا (حدیث ثقلین) ... (۷۸) ۸۹
- علی علیه السلام پیشوای هر مؤمن پس از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ... (۸۹-۸۸) ۹۷-۹۹
- ناسزاگو به علی علیه السلام ناسزاگو به پیامبر صلی الله علیه و آله است ... (۹۱-۹۰) ۱۰۱-۱۰۱
- ترغیب به دوستی علی علیه السلام و حذر از دشمنی با او ... (۹۶-۹۲) ۱۰۵-۱۰۳
- حدیث غدیر ... (۹۶-۹۲) ۱۰۵-۱۰۳
- دعای پیامبر صلی الله علیه و آله برای دوستان علی و نفرین بر دشمنان او ... (۹۸-۹۷) ۱۰۹-۱۰۷
- حدیث غدیر ... (۹۹-۹۸) ۱۰۹
- دوستی علی علیه السلام مرز بین مؤمن و منافق ... (۱۰۲-۱۰۰) ۱۱۱
- مثل علی علیه السلام به عیسی علیه السلام ... (۱۰۳) ۱۱۳
- منزلت علی علیه السلام نزد پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۱۳-۱۰۴) ۱۲۱-۱۱۳
- نزدیکی و پیوستگی علی علیه السلام با پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۰۸) ۱۱۷
- علی علیه السلام وارث رسول خدا صلی الله علیه و آله ... (۱۰۸) ۱۱۷
- محبت ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام و اعتراض عایشه ... (۱۱۰) ۱۱۷
- محبت ویژه پیامبر به علی و فاطمه و اعتراف عایشه ... (۱۱۳-۱۱۱) ۱۲۱-۱۱۹
- منزلت علی علیه السلام نزد پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام شرفیابی ... (۱۲۱-۱۱۴) ۱۲۵-۱۲۱
- علی علیه السلام و خلوت با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ... (۱۱۸-۱۱۴) ۱۲۳-۱۲۱
- منزلت علی علیه السلام در پرسش از پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۲۱-۱۱۹) ۱۲۵
- علی علیه السلام بر شانه پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۲۲) ۱۲۷
- علی علیه السلام همسر فاطمه علیها السلام سرور بانوان بهشت ... (۱۲۷-۱۲۳) ۱۳۳-۱۲۷
- علی علیه السلام محبوب ترین اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۲۴) ۱۲۹
- علی علیه السلام برادر و بهترین اهل پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۲۵) ۱۲۹
- علی علیه السلام و سه ویژگی ... (۱۲۶) ۱۳۱
- فاطمه علیها السلام دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله سرور بانوان بهشت ... (۱۲۹-۱۲۷) ۱۳۵-۱۳۳
- پیش گویی پیامبر در باره وفات زود هنگام فاطمه ... (۱۲۸-۱۲۷) ۱۳۳
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸
- حسن و حسین علیهما السلام سرور جوانان بهشت ... (۱۳۰ و ۱۲۹) ۱۳۵

- فاطمه علیها السلام سرور بانوان امت اسلام ... (۱۳۲- ۱۳۰) ۱۳۵-۱۳۹
- فاطمه پاره‌ای از وجود رسول خدا صلی الله علیه و آله ... (۱۳۷- ۱۳۳) ۱۳۹-۱۴۳
- دل نگرانی فاطمه علیها السلام دل نگرانی رسول خداست ... (۱۳۴- ۱۳۳) ۱۳۹-۱۴۱
- اذیت فاطمه علیها السلام اذیت رسول خداست ... (۱۳۴- ۱۳۳) ۱۳۹-۱۴۱
- خشم فاطمه علیها السلام خشم رسول خداست ... (۱۳۵) ۱۴۳
- حسن و حسین علیهما السلام دو گل خوشبوی پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۳۸) ۱۴۵
- حسن و حسین علیهما السلام فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۳۹) ۱۴۵
- محبت ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله به حسن و حسین علیهما السلام ... (۱۳۹) ۱۴۵
- حسن و حسین علیهما السلام سرور جوانان بهشت ... (۱۴۳- ۱۴۰) ۱۴۷
- حسن و حسین علیهما السلام دو گل خوشبوی پیامبر صلی الله علیه و آله در دنیا ... (۱۴۴- ۱۴۵) ۱۴۹
- علی علیه السلام عزیزترین و فاطمه محبوب‌ترین افراد نزد پیامبر صلی الله علیه و آله ... (۱۴۶) ۱۵۱
- پیامبر هر چه از خدا خواسته‌اند برای علی نیز خواسته‌اند ... (۱۴۸- ۱۴۷) ۱۵۱-۱۵۳
- دعاهای ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله در حق علی علیه السلام ... (۱۴۹) ۱۵۳
- دعای پیامبر صلی الله علیه و آله در رفع سرما و گرما از علی علیه السلام ... (۱۵۱) ۱۵۵
- نجوای علی علیه السلام با پیامبر صلی الله علیه و آله و تخفیف به امت به واسطه علی علیه السلام ... (۱۵۲) ۱۵۷
- قاتل علی علیه السلام نگون بخت‌ترین مردم ... (۱۵۳) ۱۵۷
- علی علیه السلام نزدیک‌ترین مردم به رسول خدا صلی الله علیه و آله ... (۱۵۴- ۱۵۵) ۱۵۹
- علی علیه السلام آخرین فرد با رسول خدا صلی الله علیه و آله پیش از وفات حضرت ... (۱۵۵) ۱۵۹
- نبردهای علی علیه السلام بر اساس تأویل قرآن ... (۱۵۶) ۱۶۱
- ترغیب پیامبر صلی الله علیه و آله به یاری علی علیه السلام ... (۱۵۷) ۱۶۱
- حدیث غدیر خم ... (۱۵۷) ۱۶۱
- گروه ستمگر سرکش عمار را خواهند کشت ... (۱۶۸- ۱۵۸) ۱۶۳-۱۶۷
- یاران علی علیه السلام نزدیک‌تر و سزاوارتر به حق‌اند ... (۱۷۴- ۱۶۹) ۱۶۹-۱۷۱
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۰
- نبرد با مارقین (خوارج) از ویژگی‌های علی علیه السلام ... (۱۸۲- ۱۷۵) ۱۷۳-۱۸۱
- پاداش نبرد با خوارج ... (۱۸۹- ۱۸۳) ۱۸۱-۱۸۹
- علی هرگز دروغ نگفته است ... (۱۸۵- ۱۸۴) ۱۸۳-۱۸۵
- مناظره ابن عباس با خوارج در حمایت از عملکرد علی علیه السلام ... (۱۹۰) ۱۹۱
- اخباری دیگر در تأیید مطالب پیشین ... (۱۹۴- ۱۹۱) ۱۹۷-۲۰۱
- پیش‌بینی پیامبر صلی الله علیه و آله در حکمیت علی با معاویه ... (۱۹۲- ۱۹۱) ۱۹۷
- علی علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله و پیامبر صلی الله علیه و آله از علی علیه السلام ... (۱۹۴- ۱۹۳) ۱۹۹-۲۰۱

آیات قرآن ... ۲۰۵

احادیث پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ... ۲۱۲-۲۰۶

احادیث علی علیه السلام ... ۲۱۴-۲۱۳

نام اشخاص ... ۲۲۹-۲۱۵

قبیله‌ها و گروه‌ها ... ۲۳۰

شهرها و مکان‌ها ... ۲۳۱

کتابنامه ... ۲۴۰-۲۳۲

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه مترجم**احمد بن شعيب نسائي کیست؟**

احمد بن شعيب نسائي در سال ۲۱۵ ق. در نساء خراسان از مادر بزاد و در سال ۳۰۳ ق. بدرود حیات گفت و در رمله شام و یا به قولی در مکه مدفون شد. وی شافعی

مذهب و از دانشمندان بزرگ اهل سنت است. برای آگاهی از شخصیت وی کافی است به شرح حالی که دانشمندان در باره وی نوشته‌اند نظری بیفکنیم تا به موقعیت ممتاز او در بین بزرگان اهل سنت پی‌بریم.

شرح حال نگار بزرگ اهل سنت حافظ، جمال الدین یوسف مزّی در باره نسائی می‌گوید:

«احمد بن شعيب ابو عبد الرحمن نسائي، قاضي حافظ مؤلف كتاب سنن [معروف به سنن نسائي یا المجتبی یکی از کتاب‌های شش‌گانه کهن حدیثی اهل سنت] و کتاب‌های مشهور دیگر، یکی از پیشوایان سرشناس و حدیث پژوه استوار کار و دانشمندی نامور است، افرادی بی‌شمار از وی

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲

حدیث نقل می‌کنند و بزرگانی همچون منصور فقیه، طحاوی، قاسم مطرّز و ابو علی در باره وی می‌گویند: او پیشوایی از پیشوایان مسلمین است» (۱).

رجال‌شناس بزرگ دیگر اهل سنت یعنی ابن حجر عسقلانی نیز با همین اوصاف نسائی را ستوده است (۲).

حاکم نیشابوری مؤلف کتاب ارجمند مستدرک در باره نسائی می‌گوید:

«از ابو علی حدیث‌شناس بزرگ همواره شنیدم، چهار نفر را به عنوان پیشوایان مسلمین یاد می‌کرد و در رأس آنان نسائی را قرار می‌داد.

همو از قول ابو الحسین بن مظفر می‌گوید: از اساتیدم در مصر شنیدم که بر پیشگامی و پیشوایی نسائی اذعان داشتند و از تلاش بی‌وقفه وی در عبادت شبانه روز، مواظبت بر حج و جهاد، احیای سنت و دوری از همنشینی با سلاطین، یاد می‌کردند و آنها را شیوه همیشگی وی می‌شمردند تا آن که در دمشق به دست خوارج (یعنی پیروان معاویه همان گونه که به زودی خواهید دید) به شهادت رسید» (۳).

دارقطنی حدیث‌شناس معروف اهل سنت و مؤلف کتاب سنن دارقطنی (که برخی آن را یکی از کتاب‌های شش‌گانه حدیثی اهل

سنت می‌شناسند) در باره نسائی می‌گوید:

«ابو عبد الرحمن نسائی در روزگار خود در مصر از همه اساتید آگاه‌تر و در شناخت احادیث سره از ناسره و دانش رجال سرآمد همگان بود.

ابو عبد الرحمن سلمی از قول او می‌گوید: من هیچ کس را بر نسائی مقدم نمی‌دارم و هیچ کس را در ورع همانند او نمی‌شناسم» (۴).

(۱) تهذیب الکمال: ج ۱، ص ۳۲۹، رقم ترجمه ۴۸.

(۲) تهذیب التهذیب: ج ۱، ص ۳۴-۳۶، رقم ترجمه ۵۲.

(۳) تهذیب الکمال: ج ۱، ص ۳۳۳؛ تهذیب التهذیب: ج ۱، ص ۳۵.

(۴) تهذیب الکمال: ج ۱، ص ۳۳۴.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳

باز ابو عبد الله ذهبی مورخ شهیر و رجال‌شناس معروف اهل سنت در باره نسائی می‌نویسد:

«ابو عبد الرحمن نسائی صاحب کتاب سنن و کتاب‌های دیگر یادگار بزرگان در سال ۲۱۵ ق. در نساء خراسان چشم به جهان گشوده وی دریای دانش همراه با بینش و استوار کاری و قوت نقد و حسن تألیف است وی در جست و جوی دانش به خراسان، حجاز، مصر، عراق، جزیره و شام رفت و سپس در مصر رحل اقامت افکند. حدیث پژوهان بار سفر می‌بستند تا به نزد وی در آیند. نسائی شافعی مسلک، خوش‌چهره، با محاسنی نیکو بود» (۱).

تاج الدین سبکی در کتاب طبقات شافعیه که در شرح حال دانشمندان شافعی نگاشته است در ضمن ترسیمی ممتاز از چهره نسائی از نگاه دانشمندان بزرگ اهل سنت می‌نویسد:

«از استاد دانشمند خود ابو عبد الله ذهبی پرسیدم: آیا مسلم بن حجاج [مؤلف کتاب صحیح مسلم] به حدیث آگاه‌تر است یا نسائی؟ گفت: نسائی.

من این مطلب را برای پدرم که خود مقام پیشوایی [در حدیث] دارد نقل کردم وی نیز آن را تأیید کرد» (۲).

دیگران نیز هم چون ابن اثیر (۳) و ابن کثیر (۴)، ابن خلکان (۵) و ... «۶» نسائی را سخت ستوده‌اند و از وی با عنوان پیشوای اهل زمان خود در حدیث و رجال یاد می‌کنند.

(۱) تاریخ الاسلام: وفیات (۳۰۱-۳۱۰ ق)، ص ۱۰۶، رقم ترجمه ۱۱۷؛ سیر أعلام النبلاء: ج ۱۴، ص ۱۲۵.

(۲) طبقات الشافعیة الكبرى: ج ۳، ص ۱۴.

(۳) جامع الاصول: ج ۱، ص ۱۹۵.

(۴) البدایة و النهایة: ج ۱۱، ص ۱۲۳.

(۵) وفیات الاعیان: ج ۱، ص ۷۷.

(۶) نک: مقدمه کتاب خصائص به تحقیق محمد الکاظم.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴

نسائی در دفاع از حق تردیدی به خود راه نداده، و هرگز برای پاداش یا خشنودی منحرفان، شخصیت دینی و علمی خود را مخدوش نکرده است، جمال‌الدین یوسف مزّی شرح حال نگار بزرگ اهل سنت از قول نسائی می‌نویسد:

«سرنوشت من در دمشق رقم خورد در آنجا ناآگاهان کینه‌ورز نسبت به علی [علیه‌السلام] فراوان بودند من کتاب خصائص امیر المؤمنین علی را نگاشتم تا شاید خداوند آنان را بر اثر این کتاب هدایت کند» (۱).

سپس یوسف مزّی می‌افزاید:

«در دمشق از نسائی پرسیدند احادیثی در باره فضائل معاویه نمی‌گویی؟

گفت: در باره وی چه بگویم جز این حدیث از پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم که فرموده: خدایا، هرگز شکمش را سیر نکن» (۲).

حاکم نیشابوری نیز از قول دارقطنی می‌نویسد:

«چون نسائی سرآمد حدیث‌شناسان مصر شد بر او حسادت ورزیدند و وی ناگزیر به رمله دمشق رفت از وی در باره فضائل معاویه پرسیدند وی چیزی از پیش از خود نداشت، مردم هم او را به شدت کتک زدند و بر اثر همین کتک با حال نزار از دنیا رفت» (۳).

آن‌گاه خود حاکم نیشابوری ماجرای نسائی را چنین شرح می‌دهد:

«ابو عبد الرحمن نسائی در اواخر عمرش از مصر به دمشق رفت در آن‌جا از او در باره معاویه و روایاتی که در باره فضائل اوست پرسیدند، وی گفت:

آیا معاویه به آن همه روایتی که به دروغ در باره‌اش ساخته‌اند تا وی را هم

(۱) تهذیب‌الکمال: ج ۱، ص ۳۳۸؛ تهذیب‌التهذیب: ج ۱، ص ۳۶.

(۲) همان؛ تاریخ‌الاسلام: وفیات (۳۰۱-۳۱۰)، ص ۱۰۷، رقم ترجمه ۱۱۷.

(۳) تهذیب‌الکمال: ج ۱، ص ۳۲۸.

ویژگی‌های علی بن ابی‌طالب علیهما السلام، ص: ۱۵

ردیف علی [علیه‌السلام] کنند، خشنود نیست تا آن‌که باز احادیثی در برتری‌اش جعل شود؟! اهل دمشق بر اثر این سخن [حق] وی را به شدت کتک زدند و از مسجد بیرون انداختند ...

وی در مکه در سال ۳۰۳ ق. بر اثر همین جراحات در گذشت» (۱).

تاج‌الدین سبکی (۲)، ابن‌خلکان (۳)، اسنوی (۴)، ذهبی (۵) نیز علت وفات نسائی را همان ماجرای ورود به دمشق و ضرب و شتم او توسط یاران معاویه می‌دانند، بنا بر این عاملی که نسائی را به این سرنوشت خدا پسندانه کشاند شجاعت او در بیان حقیقت در عدم وجود فضیلتی برای معاویه (۶) و دفاع از فضایل و حقانیت علی علیه‌السلام بوده است.

برخی برای حفظ آبروی امویان ضرب و شتم نسائی را به خوارج نسبت داده‌اند.

این چیزی جز فرار از حقیقت نیست، چون در عصر نسائی اثری از اقتدار و سلطه خوارج نهروان در دمشق به چشم نمی‌خورد جز آن‌که بگوئیم مراد آنان از خوارج معنای واقعی آن است؛ یعنی افرادی که از حوزه دین بیرونند، چون بنی‌امیه و پیروان آنان از اسلام واقعی بیرونند همان‌گونه که جمعی از اهل بیت و صحابه و تابعین بر آن معترفند.

(۱) به نقل از: تهذیب‌الکمال: ج ۱، ص ۳۳۹.

(۲) طبقات‌الشافعیة الکبری: ج ۳، ص ۱۶.

(۳) وفيات الأعيان: ج ۱، ص ۷۷.

(۴) طبقات الشافعية: ج ۲، ص ۲۶۸، رقم ترجمه ۱۱۶۳.

(۵) تذكرة الحفاظ: ج ۲، ص ۶۹۹؛ سير اعلام النبلاء: ج ۱۴، ص ۱۳۲.

(۶) این نکته که در باره معاویه هیچ فضیلتی نیست و آن چه در باره او از فضایل و مناقب گفته‌اند جملگی بدون سند درست و بلکه جعلی است، مورد اذعان بزرگان اهل سنت از جمله احمد بن حنبل، اسحاق بن راهویه بخاری، حاکم نیشابوری، ابن جوزی و ابن عسقلانی است. نک: فتح الباری: ج ۷، کتاب الفضائل، ص ۱۰۴. ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶.

ارزش کتاب خصائص

کتاب خصائص که جملگی احادیث آن با سند نقل شده‌اند در نزد حدیث پژوهان و رجال شناسان مقامی ارجمند دارد: ابن حجر عسقلانی، که از استوانه‌های حدیث شناس اهل سنت است، در باره این کتاب می گوید: «نسائی در میان صحابه پیامبر [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ] تنها به جست و جوی احادیثی که در باره مناقب علی [علیه السلام] است پرداخت. وی احادیثی بسیار را که بیش تر آنها با سندهای خوب و قابل قبولند، در این کتاب گرد آورد» (۱).
همو در کتاب مشهور خود یعنی «فتح الباری بشرح صحیح البخاری» در این زمینه چنین می نویسد: «کتاب خصائص شامل ترین کتاب حدیثی در مناقب علی [علیه السلام] است که با سندهای خوب توسط نسائی نگاشته شده است» (۲).

در واقع این کتاب گوشه‌ای از حقیقتی را نشان می دهد که حدیث شناسان بزرگ اهل سنت مانند احمد بن حنبل، اسماعیل قاضی و ابو علی نیشابوری بر آن معترفند، مبنی بر این که «در حق هیچ کدام از اصحاب پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به اندازه امام علی [علیه السلام]، فضائل و مناقب، با سندهای خوب نقل نشده است» (۳).
افزون بر آن در اعتبار کتاب خصائص همین بس که دانشمندان بزرگ در پیشوایی نسائی در شناخت احادیث و رجال، همدستانند و عده‌ای همچون دارقطنی می گوید:

(۱) الإصابه: ج ۴، ص ۵۶۵، رقم ترجمه ۵۶۹۲.

(۲) فتح الباری: ج ۷، کتاب فضائل الصحابه، ص ۶۱.

(۳) همان، ص ۷۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷.

«هیچ کس را بر نسائی مقدم نمی دارم» (۱) و حدیث پژوه اهل سنت یعنی ابو علی نیشابوری می گوید: «وی بدون شک و تردید، در حدیث شناسی پیشواست» (۲) و ذهبی می نویسد: «نسائی در شناخت احادیث و رجال از مسلم [صاحب صحیح مسلم] و ابو داود [صاحب سنن] و ترمذی [صاحب سنن] ماهرتر است» (۳). البته همه این ستایش ها به این معنا نیست که نسائی از خطا مصون باشد و راه برای نقد احادیثی که نقل کرده بسته شود.

به هر حال به نظر می رسد کتاب خصائص آینه‌ای شفاف برای نگرستن به چهره نسائی است. در این کتاب دیدگاه‌های نسائی (که در عناوین روایات آمده)، تسلط او به احادیث و ذوق تحسین برانگیزش در طبقه بندی احادیث به خوبی نمایان است.

نسائی کتابش را با پیشگامی علی علیه السلام در اسلام می آغازد و سپس به ذکر ده‌ها حدیث در باره ویژگی های امام علی همانند

حدیث ثقلین، طیر، رایت، منزلت، کسا، غدیر، سد ابواب و ... می‌پردازد، آن گاه با ذکر احادیثی در منقبت فاطمه سلام الله علیها بحث را ادامه می‌دهد سپس به شمه‌ای کوتاه از احادیث در باره امام حسن و امام حسین علیهما السلام اشاره می‌کند و در پایان عنان سخن را به نبردهای امام علی

علیه السلام می‌برد که در آن از پیش‌گویی‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در باره حقانیت امام علی، و سرکشی، انحراف و خروج از دین دشمنان علی علیه السلام (قاسطین و ناکثین و مارقین) پرده فکنده است.

نسائی نه تنها در باره امام علی کتاب خصائص را نگاشت بلکه کتابی دیگر به نام مسند علی بن ابی طالب را نیز به رشته تحریر در آورد.

شرح نگاران زندگی نسائی، ضمن آن که ۳۰ کتاب از تألیفات نسائی را نام می‌برند با ذکر قراین و شواهد بر دو نکته تأکید می‌ورزند، اولاً: نسائی کتاب خصائص را پس از آن که به شام رفت، نگاشت. ثانیاً: کتاب سنن کبری و سنن

(۱) تهذیب الکمال: ج ۱، ص ۳۳۴؛ تاریخ الاسلام: وفیات (۳۰۱-۳۱۰ ق)، ص ۱۰۸.

(۲) تهذیب الکمال: ج ۱، ص ۳۳۳؛ تاریخ الاسلام: وفیات (۳۰۱-۳۱۰ ق) ص ۱۰۸.

(۳) سیر اعلام النبلاء: ج ۱۴، ص ۱۳۳، رقم ترجمه ۶۷.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸.

صغری (که به نام المجتبی نیز نامیده می‌شود) هر دو از تألیف‌های نسائی و دو کتاب مستقلند؛ سنن صغری تلخیص کتاب سنن کبری نیست، بلکه بین آنها عموم و خصوص من وجه است یعنی همه احادیثی که در سنن صغری است در سنن کبری نیست و به عکس. این دو نکته در نزد حدیث‌پژوهان از اهمیت به سزایی برخوردار است «۱».

چند تذکر در باره ترجمه کتاب خصائص

الف: کتاب خصائص نسائی حدود ۱۲ نسخه خطی در کتابخانه‌های کشورهای گوناگون دارد و تاکنون ۹ بار در هندوستان، مصر، نجف، بیروت و ایران به چاپ رسیده است. این کتاب در سال ۱۳۱۱ ق. با نام «حقائق لدنی در تشریح دقائق خصائص علوی» به دست سید ابو القاسم رضوی لاهوری به زبان فارسی ترجمه شد و در لاهور به چاپ رسید. در سال ۱۸۹۲ م. نیز این کتاب به زبان هندی و پس از آن به زبان اردو ترجمه و در پاکستان و رامپور منتشر شده است.

ب: کتاب خصائص تاکنون توسط چند نفر تحقیق شده است: جدیدترین تحقیق آن، با بهره‌گیری از نسخه‌های متعدد به دست محقق دانشمند، محمد کاظم محمودی صورت پذیرفته است. این کتاب را مجمع احیاء الثقافة الاسلامیه در سال ۱۴۱۹ ق. چاپ و در قم منتشر کرده است.

تحقیق محمد کاظم محمودی دارای امتیازهایی است که نه تنها کاستی تحقیق‌های سابق را بر طرف ساخته، بلکه از ابتکار نیز برخوردار است. محقق افزون

بر نگارش مقدمه‌ای سودمند در شرح حال نسائی و معرفی کتاب خصائص و نسخه‌های آن و بهره‌گیری از نسخه‌های متعدد در تصحیح اسناد و متن روایات و نیز

تنظیم فهرس گوناگون بر کتاب، کوشیده است از تک تک راویان به طور مجزا،

(۱) نک: مقدمه کتاب خصائص به تحقیق محمد کاظم: ص ۱۱-۱۲؛ نیز مقدمه سنن کبری: عبد الغفار سلیمان بنداری.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹.

روایات این کتاب را در کتاب‌های دیگر اهل سنت (و در مواردی از کتب شیعه) به دست آورد از این رو در هر طبقه از اسناد روایات، افرادی دیگر افزوده شده است و این امر به احادیث این کتاب اعتبار و اتقان بیش‌تری می‌دهد. این ویژگی‌ها از تحقیق محمد کاظم محمودی، موجب شد تا ترجمه ما بر اساس همین تحقیق صورت بگیرد.

ج: در ترجمه حد الامکان سعی شده به متن وفادار باشیم و هر جا نیاز به توضیح بوده در بین دو قلاب آمده است. متن اصلی احادیث نیز در ترجمه آورده شده است.

د: هر چند نکاتی فراوان می‌توان از این احادیث استخراج کرد، لیکن چون بنای مترجم بر اختصار و حفظ ساختار کتاب می‌باشد تنها در چند مورد ضروری به نکته‌هایی در پانویشت اشاره کرده است.

ه: هر کدام از احادیث در مصادر دیگر اهل سنت (و در مواردی ناچیز در مصادر شیعه) بر اساس تتبع محقق کتاب، فهرست شده‌اند. در فهرست مصادر، سعی بر تنظیم کتاب‌ها بر اساس قدمت تاریخی آنهاست.

در پایان از همه کسانی که من را در این ترجمه یاری کرده‌اند به ویژه از همسر فداکارم تشکر می‌کنم. قم، ذی الحجه الحرام ۱۴۲۳ ق.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱.

(۱) به نام خداوند بخشنده مهربان درود و سلام خاص خدا به روان محمد و دودمان او [و یارانش] باد. با یاری تو ای پروردگار من

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳.

(۱) ویژگی‌های امیر مؤمنان علی بن ابی طالب (خدا از او خشنود باد) و بیان نماز گزاردن وی پیش از دیگران و این که او نخستین کسی است از این امت که نماز گزارد

(۲) حدیث یک «۱»- حبه عرنی می‌گوید: از علی علیه السلام شنیدم که فرمود: «من نخستین کسی هستم که با رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم نماز گزاردم].»

(۳) حدیث دو «۲»- زید بن ارقم می‌گوید: نخستین کسی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم نماز گزارد، علی [علیه السلام] بود.

(۴) حدیث سه «۳»- زید بن ارقم می‌گوید: نخستین کسی که به رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم ایمان آورد، علی بن ابی طالب [علیه السلام] بود.

(۱) حدیث یک در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ۲۴ ح ۱۸۸؛ مصنف ابن ابی شیبه ۶/ ۳۷۰ ح ۳۲۰۷۶؛ مسند احمد ۲/ ۱۶۵ ح ۱۱۹۱ و ۱۱۹۲؛ فضائل احمد: ۸۲ ح ۱۲۱، و ۸۴ ح ۱۲۵، و ۲۰۸ ح ۲۸۶؛ مسند أبو یعلی ۱/ ۳۴۸ ح ۴۴۷؛ الآحاد و المثنائی: ۱۷۹؛ اوائل ابن ابی عاصم: ۳۰؛ مسند بزار: ۳ ح ۷۵۱؛ مناقب کوفی ۱/ ۲۶۹ ح ۱۸۰؛ معارف ابن قتیبه: ۱۶۹؛ انساب الأشراف: ۸ ح ۹؛ اوائل عسکری: ۹۱؛ کامل ابن عدی ۵/ ۴؛ تاریخ بغداد ۲/ ۲۷۴ و ۴/ ۲۳۳؛ مستدرک حاکم ۳/ ۱۱۲؛ معجم اوسط طبرانی ۲/ ۴۴۴ ح ۱۷۶۷؛ مناقب خوارزمی: ۵۷ ح ۲۳؛ مناقب ابن مغزلی: ۱۴ و ۱۵ ح ۲۰ و ۲۱؛ ترجمه الإمام علی من تاریخ دمشق ۱/ ۵۴-۶۰ ح ۸۰-۸۷؛ شرح ابن ابی الحدید ۱۳/ ۲۲۹، ذیل خطبه ۲۳۸؛ تهذیب الکمال ۵/ ۳۵۴؛ استیعاب ۳/ ۱۹۰۵.

(۲) حدیث دو در مصادر دیگر: طبقات کبری ۳/ ۱۲ و ۲۱؛ مسند طیالسی: ۹۳ ح ۶۷۸؛ مسند احمد ۴/ ۳۶۸؛ فضائل احمد: ۸۵ ح

۱۲۶ و ۱۱۰ ح ۱۶۲؛ اوائل ابن ابی عاصم: ۳۰ ح ۸۶؛ انساب الأشراف ۸/۲ ح ۱۰؛ سنن کبری ۶/۲۰۶؛ تاریخ طبری ۲/۳۱۰؛ مناقب ابن مغزلی: ۱۴ ح ۱۸؛ معجم بغوی: ۴۱۸؛ ترجمه الإمام علی من تاریخ دمشق ۱/۷۸ و ۷۹ ح ۱۱۰ و ۱۱۱؛ تهذیب الکمال ۱۳/۴۴۹؛ مناقب خوارزمی: ۵۶ ح ۲۲؛ معجم کبیر طبرانی ۵/۱۷۶ ح ۵۰۰۲.

(۳) حدیث سه در مصادر دیگر: مسند احمد ۴/۳۷۱؛ فضائل احمد ۸۳ ح ۱۲۲؛ سنن ترمذی ۵/۶۴۲ ح ۳۷۳۵؛ تاریخ طبری ۲/۳۱۰؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق ۱/۷۶ ح ۱۰۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۵

(۱) حدیث چهار «۱»- این حدیث همانند حدیث سه است. نسائی آن را با سندی دیگر از زید بن ارقم چنین نقل می کند: نخستین کسی که اسلام آورد علی [علیه السلام] بود.

(۲) حدیث پنج «۲»- این حدیث نیز همانند حدیث دو است. نسائی آن را نیز با سندی دیگر از زید بن ارقم چنین نقل می کند: نخستین کسی که اسلام آورد و با رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم نماز گزارد، علی [علیه السلام] بود.

(۳) حدیث شش «۳»- عقیف می گوید: در زمان جاهلیت به مکه آمدم و میهمان عباس بن عبدالمطلب شدم. چون خورشید بر آمد و در آسمان بالا- آمد، من در حالی که به کعبه می نگرستم، جوانی را دیدم که پیش آمد و به آسمان چشم دوخت و سپس به طرف قبله ایستاد چیزی نگذشت که نوجوانی آمد و در سمت راست او ایستاد، باز چیزی نگذشت که زنی آمد و پشت سر آن دو ایستاد. پس آن جوان [نماز گزارد و] به رکوع رفت و آن نوجوان و زن نیز به رکوع رفتند. جوان سر از رکوع برداشت، آنان نیز سر از رکوع برداشتند. جوان به سجده رفت آنان نیز با او به سجده رفتند. [با شگفتی] به عباس گفتم: رخدادی بزرگ است؟! رو به من کرد و گفت: [آری] رخدادی بزرگ است! گفت: آیا این جوان را می شناسی؟

گفتم: نه. گفت: این محمد فرزند عبد الله فرزند عبدالمطلب، برادرزاده من است.

آیا آن نوجوان را می شناسی؟

گفتم: نه. گفت: او نیز علی فرزند ابی طالب فرزند عبدالمطلب برادرزاده من است. آیا آن زنی که پشت سر آنان ایستاده، می شناسی؟

گفتم: نه. گفت: این خدیجه دختر خویلد همسر برادرزاده من است. برادرزادهام به من می گوید، پروردگار تو، پروردگار آسمانها و زمین است، و او را به این آیین که بر آن است، فرمان داده، به خدا سوگند بر روی تمام زمین هیچ کس بر این آیین جز این سه نفر نیستند.

(۱) حدیث چهار در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث دوم؛ نیز: ترجمه الإمام علی من تاریخ دمشق ۱/۷۵ ح ۱۰۱.

(۲) حدیث پنج در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث دوم؛ نیز: سنن کبری نسائی ۵/۴۳-۴۴ ح ۸۱۳۷.

(۳) حدیث شش در مصادر دیگر: سیره ابن اسحاق: ۱۲۳؛ طبقات کبری ۸/۱۷؛ مسند احمد ۳/۳۰۶ ح ۱۷۸۷؛ تاریخ کبیر ۷/۷۴؛ مناقب کوفی ۱/۲۷۱ ح ۱۸۳ و ۲۷۲، ح ۱۸۴ و ۲۶۱، ح ۱۷۳؛ تاریخ طبری ۲/۳۱۱ و ۳۱۲؛ مسند ابو یعلی ۳/۱۱۷ ح ۱۵۴۷؛ معجم صحابه ۵/۱۳۵؛ کامل ابن عدی ۱/۳۹۹ و ۴۱۹؛ معجم کبیر طبرانی ۱۸/۱۰۰ ح ۱۸۱ و ۱۰۱ ح ۱۸۲؛ شواهد التنزیل ۱/۱۱۶؛ استیعاب ۳/۱۰۹۵؛ دلائل بیهقی ۲/۱۶۲؛ شرح ابن ابی الحدید ۱۳/۲۲۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۷

(۱) حدیث هفت «۱»- علی [علیه السلام] فرمود: «منم بنده خدا و برادر رسول او، منم صدیق اکبر.

این [اوصاف] را غیر از من جز دروغگو، نمی گوید؛ من هفت سال پیش از دیگران [با رسول خدا صلی الله علیه و سلم] نماز

گزاردم».

(۲) عبادت علی [ع]

(۳) حدیث هشت «۲»- علی [علیه السلام] فرمود: «هیچ کس از این امت را نمی‌شناسم که پس از پیغمبرش صلی الله علیه [و آله] و سلم، خدا را عبادت کرده باشد، جز خودم؛ من هفت سال پیش از آن که کسی از این امت خدا را عبادت کند، او را پرستیده‌ام».

(۴) شأن و منزلت علی ع نزد خدا

(۵) حدیث نه «۳»- سعد می‌گوید: از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم [در غدیر خم] در جحفه در حالی که دست علی [علیه السلام] را گرفته بود، چنین شنیدم: حضرت پس از ستایش و ثنای خدا فرمود: «ای مردم، آیا من ولی و پیشوای شمایم؟» گفتند: آری ای رسول خدا. پس دست علی را گرفت و بالا برد و فرمود: «این دوست من و اداکننده وظایف من است، و به راستی خداوند دوستدار کسی است که او را دوست، و دشمن کسی است که او را دشمن دارد».

(۱) حدیث هفت در مصادر دیگر: فضائل احمد: ۷۸ ح ۱۱۷؛ کتاب السنه ۲/ ۵۸۴ ح ۱۳۲۴؛ مصنف ابن ابی شیبه ۶/ ۳۷۰ ح ۲۰؛ سنن ابن ماجه ۱/ ۴۴ ح ۱۲۰؛ الآحاد و المثنی ۱/ ۱۴۸ ح ۱۷۸؛ مناقب کوفی ۱/ ۲۶۰ ح ۱۷۲ و ۲۷۵ ح ۱۸۷ و ۳۰۸ ح ۲۳۰ و ۳۱۴ ح ۲۳۷ و ۳۳۱ ح ۲۵۷؛ تاریخ طبری ۲/ ۳۱۰؛ اوائل عسکری: ۹۱؛ مستدرک حاکم ۳/ ۱۱۱؛ معرفه الصحابه: ۱ ورق ۲۲؛ استیعاب ۳/ ۱۰۹۸؛ تهذیب الکمال ۲۲/ ۵۱۴؛ میزان الاعتدال ۳/ ۱۰۱.

(۲) حدیث هشت در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ۲۶ ح ۱۸۸؛ مسند احمد ۲/ ۱۶۶ ح ۷۷۶؛ مسند ابو یعلی ۱/ ۳۴۸ ح ۴۴۷؛ مستدرک حاکم ۳/ ۱۱۲.

(۳) حدیث نه در مصادر دیگر: کتاب السنه: ۵۵۱ ح ۱۸۹؛ مناقب کوفی ۱/ ۴۵۱ ح ۳۵۵ و ۴۵۴ ح ۳۵۶؛ مسند بزّار ۴/ ۴۱ ح ۱۲۰۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۹.

(۱) حدیث ده «۱»- انس بن مالک می‌گوید: نزد پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم پرنده‌ای [بریان شده] بود، حضرت دعا کرد و فرمود: «خداوندا، محبوب‌ترین آفریده‌ات را نزد من فرست تا با من این پرنده را تناول کند». ابو بکر آمد، پیامبر وی را نپذیرفت، عمر آمد حضرت وی را نیز نپذیرفت و علی [علیه السلام] آمد و به او اجازه ورود داد.

(۲) حدیث یازده «۲»- معاویه به [پدرم] سعد بن ابی وقاص دستور داد تا علی [علیه السلام] را دشنام دهد. چون سعد امتناع کرد به وی گفت: چرا ابو تراب را دشنام نمی‌دهی؟

سعد گفت: هرگز علی [علیه السلام] را دشنام نمی‌دهم، چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم سه ویژگی در باره علی [علیه السلام] گفته که اگر یکی از آنها برای من بود از شتران سرخ موی نزد من دوست داشتنی‌تر بود. [یک] از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که چون در برخی از جنگ‌ها علی را جانشین خود [در مدینه] کرد و رهسپار جنگ شد علی [علیه السلام] گفت: «ای رسول خدا، آیا من را با زنان و کودکان وامی‌گذاری می‌گذاری؟» حضرت فرمود: «آیا تو خشنود نیستی برای من همانند هارون برای موسی باشی جز آن که پس از من پیغمبری نخواهد بود».

[دو] باز از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در روز [جنگ] خیبر شنیدم که فرمود: «پرچم را به دست مردی خواهم داد که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست دارند»، ما سر کشیده به پرچم چشم دوختیم [و در انتظار آن بودیم که به ما دهد] آن‌گاه حضرت فرمود: «علی را نزد من خوانید». علی در حالی که چشمانش درد می‌کرد نزد پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم آمد.

آله] و سلم آمد، پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم در چشمان وی از آب دهان مالید [و علی علیه السلام بهبود یافت] سپس پرچم را به وی سپرد.

[سه] و چون آیه- بنا به روایت هشام- ... إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ ... «همانا خدا می خواهد رجس و پلیدی را از شما اهل بیت ببرد ...» نازل شد، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم علی و فاطمه و حسن و حسین را فراخواند و فرمود: «خدایا، اینان اهل بیت من هستند».

(۱) حدیث ده در مصادر دیگر: سنن ترمذی ۵/ ۶۳۶ ح ۳۷۲۱؛ مسند ابو یعلی ۷/ ۱۰۵ ح ۴۰۵۲؛ کامل ابن عدی ۶/ ۴۵۷؛ مستدرک حاکم ۳/ ۱۳۱؛ مناقب ابن مغزلی: ۱۷۲ ح ۲۰۵ و ۲۰۶؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق ۲/ ۱۲۴ ح ۶۳۳.

(۲) حدیث یازده در مصادر دیگر: مسند احمد ۳/ ۱۶۰ ح ۱۶۰۸؛ صحیح مسلم ۴/ ۱۸۷۱ ح ۳۲؛ سنن ابن ماجه ۱/ ۴۵ ح ۱۲۱؛ مصنف ابن ابی شیبه ۶/ ۳۶۹ ح ۱۵؛ کتاب السنه: ۵۸۷ ح ۱۳۳۶ و ح ۱۳۳۸ و ۵۹۶ ح ۱۳۸۷؛ سنن ترمذی ۵/ ۶۳۸ ح ۳۷۲۸؛ مسند ابو یعلی ۱۲/ ۳۱۰ ح ۶۸۸۳؛ مناقب کوفی ۱/ ۵۲۸ ح ۴۷۴ و ۲/ ۵۰۱ ح ۱۰۰۶؛ تفسیر طبری ۲۲/ ۶ ح ۸؛ صحیح ابن حبان ۱۵/ ۱۵ ح ۶۶۴۳؛ معجم کبیر طبرانی ۱/ ۱۴۶ ح ۳۲۸ و ۲۳/ ۳۷۷ ح ۸۹۲؛ تفسیر الوسیط واحدی ۱/ ۴۴۱؛ مستدرک حاکم ۳/ ۱۰۸ و ۱۴۷ و ۱۵۰؛ سنن بیهقی ۷/ ۶۳؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق ۱/ ۲۲۶ ح ۲۷۱ و ۲۷۳ و ۲۷۴؛ أمالی طوسی: ۳۰۶ ح ۶۱۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۳۱

(۱) حدیث دوازده «۱»- سعد بن ابی وقاص می گوید: در میان جمعی نشسته بودم آنان بر علی [علیه السلام] عیب جویی می کردند، [به آنان] گفتم: از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای علی سه ویژگی شنیدم که اگر یکی از آنان برای من می بود از شتران سرخ موی نزد من دوست داشتنی تر بود.

شنیدم که فرمود: «تو برای من همانند هارون برای موسی، هستی جز آن که پیامبری پس از من نخواهد بود».

شنیدم که فرمود: «فردا [در جنگ خیبر] پرچم را به دست مردی خواهم داد که خدا و رسولش را دوست می دارد و خدا و رسولش هم او را دوست می دارند [و پرچم را به دست علی علیه السلام داد]». شنیدم که فرمود: «هر کس من مولای اویم، علی نیز مولای اوست».

(۲) حدیث سیزده «۲»- نسائی با سندی دیگر از سعد بن ابی وقاص چنین نقل می کند:

«رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «فردا [در جنگ خیبر] پرچم را به دست مردی خواهم سپرد که خدا و رسولش را دوست می دارد و خدا و رسولش هم او را دوست می دارند و خدا فتح و پیروزی را به دست او جاری می کند». ما سر کشیده، به پرچم چشم دوختیم [در انتظار آن که به ما دهد] حضرت آن را به علی علیه السلام سپرد.

(۳) حدیث چهارده «۳»- ابی لیلی می گوید- با علی [علیه السلام] راه می رفتیم- به علی گفتم: مردم [لباس] شما را غیر عادی می بینند شما در سرما با دو قطعه پارچه و در گرما با لباس زیاد و ضخیم بیرون می آید، فرمود: «آیا با ما در [جنگ] خیبر نبودی؟» گفتم: آری.

(۱) حدیث دوازده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۹، ح ۱۵؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۴۵، ح ۱۲۱؛ کتاب السنه: ص ۵۹۶، ح ۱۳۸۷ و ص ۶۱۰، ح ۱۴۵۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۲۵، ح ۲۷۰ و ص ۲۳۲ و ۲۳۴، ح ۲۷۶ و ۲۷۷؛ البدایه و النهایه: ج ۷، ص ۴۳۱.

(۲) حدیث سیزده در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۴۱ و ص ۵۹۱، ح ۱۳۵۹؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۱۶.

(۳) حدیث چهارده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبہ: ج ۶، ص ۳۷۰، ح ۳۲۰؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۱۶۸، ح ۷۷۸ و ج ۲، ص ۳۴۲، ح ۱۱۱۷؛ فضائل احمد: ص ۴۷، ح ۷۳ و ص ۱۴۱، ح ۲۰۶؛ تاریخ کبیر: ج ۷، ص ۲۶۳؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۴۳، ح ۱۱۷؛ مسند بزّار: ج ۲، ص ۱۳۵، ح ۴۹۶؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۷، ص ۷۷؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۳، ص ۱۵۱، ح ۲۳۰۷ و ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۵۷۸۵؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۳۷؛ دلائل النبوه: ص ۴۶۳، ح ۳۹۱؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۷۴، ح ۱۱۰؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۱۹، ح ۲۶۰-۲۶۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۳۳

(۱) فرمود: «[در آن روز] رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم پرچم را به دست ابا بکر داد و او را روانه میدان کرد، او [کاری از پیش نبرد و] برگشت سپس پرچم را به دست عمر داد او نیز [کاری از پیش نبرد] با سپاهش برگشت، سپس رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمود: پرچم را به دست کسی می‌دهم که خدا و پیامبرش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند، وی هرگز [از معرکه] نمی‌گریزد؛ آن گاه مرا فراخواند و من مبتلا- به چشم درد بودم پس آب دهانشان را در چشمم مالید و فرمود: خدایا او را گزند سرما و گرما حفظ کن، پس از آن هرگز احساس سرما و گرما نمی‌کنم».

(۲) حدیث پانزده «۱»- ابی بریده می‌گوید: [قلعه] خیبر در محاصره ما بود، ابو بکر پرچم را گرفت، ولی [کاری از پیش نبرد و] پیروزی نصیبش نشد، فردا عمر پرچم را گرفت وی نیز [کاری از پیش نبرد] برگشت و باز پیروزی نصیبش نشد، مردم در آن روز به رنج و سختی گرفتار بودند پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «فردا پرچم را به دست مردی می‌سپرم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند، وی تا پیروزی نصیبش نشود بر نمی‌گردد».

ما شب با آرامش خاطر خوابیدیم به این امید که فردا روز پیروزی است، پس صبح فردا پیامبر خدا نماز گزارند و بعد از نماز برخاستند و پرچم را طلبیدند و مردم در صف‌هایشان بودند. هیچ کس از یاران خاص رسول خدا نبود جز آن که امیدوار بود پرچم به او سپرده شود، پس حضرت، علی بن ابی طالب را فراخواند و او چشم درد داشت. آب دهان در چشم وی کرد و دست مالید و پرچم را به دست او سپرد و خداوند فتح و پیروزی را نصیب وی کرد. [ابی بریده می‌گوید:] من نیز جزو کسانی بودم که برای گرفتن پرچم سرکشیدم.

(۱) حدیث پانزده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۵، ص ۳۵۳ و ۳۵۵؛ فضائل احمد: ص ۸۸، ح ۱۳۱؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۱۷۹، ح ۸۶۰۱؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۰۸، ح ۱۰۰۸؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۱۸۸، ح ۲۲۴، أسد الغابه: ج ۴، ص ۲۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۳۵

(۱) حدیث شانزده «۱»- بریده اسلمی می‌گوید: چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در سرزمین اهل خیبر فرود آمد، پرچم را به عمر داد و گروهی از مردم با او روانه کارزار شدند، چون با اهل خیبر روبرو شد با یارانش پا به فرار گذاشت و نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برگشت، پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «پرچم را به دست مردی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند». چون فردا شد ابو بکر و عمر [برای گرفتن پرچم] از یک دیگر پیشی می‌گرفتند پس پیامبر خدا، علی را که به چشم درد مبتلا بود فراخواند حضرت در چشمان او آب دهان مالید و پرچم را به وی سپرد و گروهی از مردم با او روانه کارزار شدند، پس وی با اهل خیبر روبرو شد، مرحب [از یهودیان خیبر] رجزخوانی می‌کرد و می‌گفت:

اهل خیبر می‌دانند که من مرحب هستم، ... با سلاح کامل، پهلوانی کار آزموده گاه با نیزه می‌زنم و گاه با شمشیر، ... شیران که [به من] روی آورند [می‌هراسند و] چون شعله آتش بر خود می‌لرزند پس دو بار مرحب با علی [علیه السلام] در گیر شدند، علی [علیه

السَّلام] چنان بر فرق مرحب ضربه زد که شمشیر بر سفیدی سر او نشست و لشکریان صدای ضربه شمشیرش را شنیدند، هنوز آخر لشکر، گرد علی [علیه السَّلام] نیامده بودند که خداوند پیروزی را نصیب او و لشکر اسلام کرد.

(۲) حدیث هفده «۲» - سهل بن سعد می گوید: رسول خدا در روز [جنگ] خیبر فرمود:

«فردا پرچم را به دست کسی خواهم داد که خدا پیروزی را نصیب او می کند آن مرد خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست دارند». پس چون صبح شد همه مردم نزد رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم رفتند و هر کس امیدوار بود پرچم به او داده شود پس حضرت فرمود: «علی بن ابی طالب کجاست؟»

(۱) حدیث شانزده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبیه، ج ۷، ص ۳۹۳، ح ۳۶۸۶۳؛ مسند احمد: ج ۵، ص ۳۵۸؛ فضائل احمد: ص ۱۰۳، ح ۱۵۶؛ کتاب السنه: ص ۵۹۴، ح ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۱۷۸، ح ۸۶۰۰؛ تاریخ طبری: ج ۳، ص ۱۱ و ۱۲؛ مسند شامیین طبرانی: ج ۳، ص ۳۴۷؛ مستدرک حاکم:

ج ۳، ص ۳۷ و ص ۴۳۷؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۱۸۷، ح ۲۲۲؛ کشف الاستار: ج ۲، ص ۳۳۸، ح ۱۸۱۴.

(۲) حدیث هفده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۵، ص ۳۳۳؛ فضائل احمد: ص ۱۰۷، ح ۱۵۹؛ صحیح بخاری:

ج ۴، ص ۵۷ و ۷۳ و ج ۵، ص ۲۲ و ۱۷۱، ح ۳۷۰۱؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۷۲؛ سنن سعید بن منصور:

ج ۲، ص ۱۷۸، ح ۲۴۷۲ و ۲۴۷۳؛ سنن ابن ابی داود: ج ۳، ص ۳۲۲، ح ۳۶۶۱؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۶، ح ۱۴؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۹۱، ح ۹۴ و ج ۱۳، ص ۵۲۲، ح ۱۸ و ص ۵۳۱، ح ۲۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۰۷، ح ۱۰۰۷؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۷، ح ۶۹۳۲؛ مسند رویانی: ص ۱۲۴، ح ۱۰۲۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۳۷

(۱) گفتند: ای رسول خدا، از درد چشمانش می نالد. حضرت فرمود: «کسی را به نزد او فرستید». پس [کس را فرستادند و] علی [علیه السَّلام] آمد، رسول خدا [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ] در چشمان او آب دهان مالید و در حق او دعا کرد پس علی [علیه السَّلام] خوب شد به گونه ای که هیچ دردی احساس نمی کرد. حضرت پرچم را به وی داد، علی [علیه السَّلام] گفت: «آیا با آنان پیکار کنم تا مانند ما شوند [و به اسلام در آیند؟]» فرمود: «به مأموریت خود رهسپار شو تا به آستانه آنان رسی، سپس آنان را به اسلام دعوت کن و آنان را از حق خدا، که بر گردن دارند آگاه نما. به خدا سوگند، اگر خدا یک نفر را به دست تو هدایت کند از این که شتران سرخ موی داشته باشی برای تو بهتر است».

(۲) حدیث هیجده «۱» - این حدیث همانند احادیث پیشین است و نسائی آن را از ابو هریره چنین نقل کرده است: رسول خدا [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ] و آله در جنگ خیبر فرمود: «امروز پرچم را به دست مردی می سپارم که خدا و رسولش را دوست می دارد و خدا و رسولش هم او را دوست می دارند».

(۳) حدیث نوزده «۲» - ابو هریره می گوید: رسول خدا در روز خیبر فرمود: «این پرچم را به مردی می دهم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند، خدا او را به پیروزی می رساند». [در این هنگام] عمر بن الخطاب گفت: هرگز فرماندهی را نمی پسندیدم جز آن روز [که پرچم به من داده شود] پس رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم علی بن ابی طالب را فراخواند و پرچم را به او داد و فرمود: «برو و روی بر مگردان تا خداوند تو را به پیروزی رساند». پس علی [علیه السَّلام] اندکی رفت و سپس ایستاد و گفت: «ای رسول خدا، برای چه چیزی با مردم بجنگم؟» حضرت فرمود: «با آنان بجنگ تا به یگانگی خدا و رسالت محمد [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ] شهادت دهند، پس چون چنین کردند خونشان و دارایی هایشان را از تو بازداشته اند جز حقی که در آن قرار دارد و حسابشان با خداست».

(۱) حدیث هیجده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۳۹۶، ح ۳۶۸۸۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۶، ح ۱۵؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۹، ح ۶۹۲۳.

(۲) حدیث نوزده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۳۹۴، ح ۳۶۸۷۱؛ فضائل احمد: ص ۱۰۱، ح ۱۵۳ و ص ۱۱۳، ح ۱۷۸ و ص ۱۷۳، ح ۲۴۴؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۷۱، ح ۶؛ کتاب السنه: ص ۵۹۴، ح ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸؛ سنن سعید بن منصور: ج ۲، ص ۱۷۹، ح ۲۴۷۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۱۷۹، ح ۸۶۰۳؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۰۲، ح ۱۰۰۵ و ۱۰۰۶؛ تاریخ بغداد: ج ۸، ص ۵، امالی طوسی: ص ۵۲، ح ۶۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۳۹.

(۱) حدیث بیست «۱»- این حدیث همانند حدیث نوزده است. نسائی آن را با سندی دیگر از ابو هریره نقل کرده است.

(۲) حدیث بیست و یک «۲»- این حدیث نیز همانند حدیث نوزده است. نسائی آن را با سندی دیگر (غیر از سند حدیث بیستم) از ابو هریره نقل کرده است.

(۳) حدیث بیست و دو «۳»- این حدیث همانند احادیث پیشین است. نسائی آن را از عمران بن حصین نقل کرده است.

(۱) حدیث بیست در مصادر دیگر: انساب الاشراف: ج ۲، ص ۸، ح ۱۱؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۱۷۷، ح ۲۲۲ و ۲۲۳.

(۲) حدیث بیست و یک در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۳۲۰، ح ۲۴۴۱؛ طبقات کبری: ج ۲، ص ۱۱۰؛ مسند احمد: ج ۱۳، ص ۴۹۹، ح ۸۱۶۳ و ج ۱۴، ص ۵۴۰، ح ۸۹۹۰؛ فضائل احمد: ص ۱۰۱، ح ۱۵۲؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۱۸۱، ح ۲۱۷.

(۳) حدیث بیست و دو در مصادر دیگر: سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۶؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۰۱، ح ۱۰۳؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۸، ص ۲۲۷، ح ۵۹۴-۵۹۵ و ص ۲۳۸، ح ۵۹۶-۵۹۹؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۱۸۱، ح ۲۱۶ و ص ۱۸۰، ح ۲۱۵؛ تهذیب الکمال: ج ۲۱، ص ۴۵۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۴۱.

(۱) حسن بن علی [ع] از قول پیامبر ص فرمود: جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ، علی [ع] را همراهی می کنند

(۲) حدیث بیست و سه «۱»- هبیره بن یریم می گوید: حسن بن علی [علیهما السّلام] پس از شهادت امام علی علیه السّلام در حالی که عمامه‌ای سیاه بر سر داشت در میان ما آمد و فرمود:

«دیروز در میان شما مردی بود که هیچ کس از پیشینیان بر او سبقت نگرفته و هیچ کس از پسینیان به [بلندای مقام] او نمی رسند، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم [در باره وی در جنگ خیبر] فرمود: فردا پرچم را به مردی خواهم داد که خدا و رسولش او را دوست می دارند و او هم خدا و رسولش را دوست می دارد. جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ او را در جنگ همراهی می کنند. هرگز [پرچم] اش بر نمی گردد جز آن که خداوند او را به پیروزی رساند. او هیچ درهم و دیناری از خود بر جا نگذاشت جز هفتصد درهمی که از حق خود به وی عطا شده بود و می خواست خادمی برای خانواده اش بخرد».

(۱) حدیث بیست و سه در مصادر دیگر: طبقات کبری: ج ۳، ص ۳۸؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۲، ح ۳۲۰۸۵ و ج ۶، ص ۳۷۴، ح ۳۲۱۰۱؛ مسند احمد: ج ۳، ص ۲۴۶، ح ۱۷۱۹ و ص ۲۴۷، ح ۱۷۲۰؛ فضائل احمد: ص ۹۰ و ۹۱، ح ۱۳۵ و ۱۳۶؛ کتاب

الزهد احمد: ص ۱۹۵، ح ۷۰۹؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۲، ص ۳۶۲؛ مقتل ابن ابی الدنیا: ص ۹۲، ح ۸۶ و ۹۴ و ۹۵، ح ۸۸ و ۹۰؛ مسند بزار: ج ۴، ص ۱۷۸، ح ۱۳۳۹ و ص ۱۷۹، ح ۱۳۴۰ و ص ۱۸۰، ح ۱۳۴۱؛ الجرح و التعديل: ج ۳، ص ۱۷۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۴، ح ۵۳۰ و ص ۴۵، ح ۵۳۱؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۱۲۵، ح ۶۷۵۸؛ تاریخ طبری: ج ۵، ص ۱۵۷؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۷۹، ح ۲۷۱۷-۲۷۲۰ و ص ۸۰، ح ۲۷۲۱-۲۷۲۵؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۷۲ و ...
ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۴۳

(۱) پیامبر (ص) فرمود: هرگز خداوند علی [ع] را خوار نمی کند [ویژگی های ده گانه امام علی ع]

(۲) حدیث بیست و چهار «۱»- عمرو بن میمون می گوید: با عبد الله بن عباس نشسته بودم افرادی که در نه گروه بودند نزد او آمدند و گفتند: یا برخیز و با ما بیا و یا شما ما را با ابن عباس تنها گذارید. این ماجرا زمانی بود که ابن عباس بیضا بود و هنوز کور نشده بود. ابن عباس گفت: من با شما می آیم [آنان به گوشه ای رفتند و] با ابن عباس مشغول گفت و گو شدند. من نمی فهمیدم چه می گویند. پس از مدتی عبد الله بن عباس در حالی که لباسش را تکان می داد تا غبارش فروریزد آمد و گفت: اف و تف بر آنان، به مردی دشنام می دهند و از او عیب جویی می کنند که ده ویژگی برای اوست؛ [یک]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «مردی را روانه میدان می کنم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند هرگز خدا او را خوار نمی کند». برخی سر کشیدند [و امید داشتند مذهب رسول خدا صلی الله علیه و اله باشند] حضرت فرمود: «علی کجاست؟» به ایشان گفته شد، در آسیاب، گندم آرد می کند، حضرت فرمود: «از شما کسی نیست آرد کند؟» پس علی [علیه السلام] را فراخواند، علی [علیه السلام] به چشم درد مبتلا بود به گونه ای که نمی توانست ببیند، پس حضرت آب دهان در چشمان او مالید و پس از آن که سه بار پرچم را تکان داد آن را به علی [علیه السلام] سپرد. علی [علیه السلام] صفیه دختر حبی را به اسارت گرفت.
[دو]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ابا بکر را برای ابلاغ سوره توبه فرستاد، سپس علی [علیه السلام] را در پی او روانه کرد تا آن را از ابو بکر بگیرد و ابلاغ کند.
پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در این باره فرمود: «این سوره را جز مردی که از من است و من از اویم نمی برد و ابلاغ نمی کند».

[سه]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به بنی هاشم فرمود: «کدام یک از شما دوست و همراه من در دنیا و آخرت خواهید بود؟» در آن جا علی [علیه السلام] حاضر بود و گفت: «من دوست و همراه شما در دنیا و آخرت خواهم بود». رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم تأیید کرد و فرمود: «تو در دنیا و آخرت دوست و همراه من هستی».

(۱) حدیث بیست و چهار در مصادر دیگر: سیره ابن هشام: ج ۲، ص ۳۳۴؛ طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۱۱۰؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۲، ح ۳۲۰۹۱ و ج ۷، ص ۳۹۲، ح ۳۶۸۶۳؛ مسند احمد: ج ۵، ص ۱۷۸، ح ۳۰۶۲ و ۳۰۶۳ (ج ۴، ص ۵۱، ط قدیم) و ج ۱۷، ص ۱۹۷، ح ۱۱۱۲۲ (ج ۲، ص ۲۶، ط قدیم)؛ فضائل احمد: ص ۷۴، ح ۱۱۱ و ص ۱۱۹، ح ۱۷۶ و ص ۱۴۹، ح ۲۱۶ و ص ۲۱۱، ح ۲۹۱؛ کتاب السنه: ص ۵۵۱، ح ۱۱۸۸ و ص ۵۸۸، ح ۱۳۵۱؛ صحیح مسلم: ج ۳، ص ۱۴۳۳ و ج ۴، ص ۱۸۷۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۵۷، ح ۹۵۱ و ص ۴۹۶، ح ۹۷۷ و ۹۹۶ و ص ۵۰۰، ح ۱۰۰۲؛ مسند روایانی: ج ۲، ص ۱۷۲، ح ۱۱۷۲ و ص ۱۶۶، ح ۱۱۴۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۲، ص ۷۷، ح ۱۲۵۹۳ و ص ۱۱۴، ح ۱۲۷۲۲؛ سنن بیهقی: ج ۹، ص ۱۳۱؛ البدایه و النهایه: ج ۷، ص ۳۴۲ و ...

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۴۵

(۱) [چهار]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم حسن و حسین و علی و فاطمه [علیهم السلام] را فراخواند و پارچه‌ای بر روی آنان انداخت و فرمود: «خدایا، اینان اهل بیت من هستند. از آنان رجس و پلیدی را ببر و از هر نوع آلودگی پاکشان کن».

[پنج]- علی [علیه السلام] نخستین کسی بود که پس از خدیجه اسلام آورد.

[شش]- علی [علیه السلام] لباس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را بر تن کرد و به جای ایشان خوابید. مشرکان همان گونه که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را ناسزا می‌گفتند، به ناسزاگویی پرداختند به گمان این که وی پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم است. ابو بکر رسید و گفت: ای پیامبر خدا. علی [علیه السلام] به وی گفت: پیامبر به طرف چاه میمون رفته‌اند. ابو بکر را چاه میمون را در پیش گرفت و با حضرت به درون غار شد، مشرکان نیز همچنان به ناسزاگویی خود ادامه می‌دادند.

[هفت]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای جنگ تبوک با اصحاب خود [از مدینه] بیرون رفتند علی [علیه السلام] به حضرت صلی الله علیه [و آله] و سلم گفت: «آیا با شما بیایم؟» حضرت فرمود: «نه». علی [علیه السلام] گریست، پس حضرت صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «آیا تو خشنود نیستی که برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که تو [بر خلاف هارون] پیامبر نیستی؟» سپس فرمود: «تو جانشین من - در میان مؤمنان - پس از من خواهی بود».

[هشت]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم تمام درهای مسجد جز در علی [علیه السلام] را بست. راهی جز راه مسجد برای علی [علیه السلام] نبود، علی [علیه السلام] با آن که جنب بود وارد مسجد می‌شد [و این امر تنها به ایشان و رسول خدا صلی الله علیه و اله اختصاص داشت] (۱).

[نه]- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «هر کس من، ولی و پیشوای اویم علی نیز ولی و پیشوای اوست».

(۱) این مطلب در احادیث ۳۸-۴۲ به تفصیل خواهد آمد.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۴۷

(۱) [ده]- خداوند در قرآن ما را از خشنودی خود نسبت به آنان که زیر درخت در بیعت الرضوان با رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم، بیعت کردند، آگاه کرده است (۱). آیا پس از آن از خشم خود نسبت به آنان سخنی گفته است؟ [نه هرگز، و علی علیه السلام جزو افرادی است که با حضرت در آن جا بیعت کرد افزون بر آن] رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم نیز هنگامی که عمر از حضرت صلی الله علیه [و آله] و سلم اجازه گرفت تا گردن حاطب را بزند فرمود: «تو چه می‌دانی شاید خدا اهل بدر را [مسلمانانی که در جنگ بدر شرکت داشتند] مورد نظر قرار داده و فرموده: هر چه می‌خواهید انجام دهید شما را بخشیدم» [و علی علیه السلام جزو اصحاب بدر است].

(۲) پیامبر خدا (ص) به علی (ع) فرمود: علی (ع) آمرزیده شده است

(۳) حدیث بیست و پنج «۲»- علی [علیه السلام] می‌فرماید: «رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: آیا به تو کلماتی نیاموزم که هر گاه بگویی خدا تو را بیامزد با آن که تو آمرزیده‌ای؟ [گفتم: آری، فرمود بگو]: نیست معبودی جز او بلند مرتبه بزرگ، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار آسمان‌های هفت گانه و پروردگار عرش کریم است، حمد و ستایش مخصوص خدایی است که پروردگار جهانیان است».

(۴) حدیث بیست و شش «۳»- علی علیه السلام می‌فرماید: «پیغمبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: ای علی، آیا به تو کلماتی نیاموزم که هر گاه بگویی، خدا تو را بیامزد با آن که تو آمرزیده‌ای؟ [گفتم: آری فرمود] می‌گویی: نیست خدایی جز

خداوند بردبار بزرگوار، نیست معبودی جز او بلند مرتبه بزرگ، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار آسمان‌های [هفت گانه] و پروردگار عرش با کرامت است حمد و ستایش مخصوص خدایی است که پروردگار جهانیان است».

(۱) سوره فتح / آیه ۱۸.

(۲) حدیث بیست و پنج در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبّه: ج ۶، ص ۴۶، ح ۲۹۳۴۶؛ مسند عبد بن حمید: ص ۵۳، ح ۷۴؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷۱۲؛ مسند بزار: ج ۲، ص ۲۸۳، ح ۷۰۵؛ سنن کبری: ج ۴، ص ۳۹۸، ح ۷۶۷۸؛ عمل الیوم و اللیلۃ: ج ۶، ص ۱۶۴، ح ۱۰۷۴؛ تاریخ بغداد: ج ۹، ص ۳۵۶.

(۳) حدیث بیست و شش در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۳، ح ۱۳۱۵ و ۱۳۱۷؛ علل دارقطنی: ج ۴، ص ۱۰؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۱، ح ۶۹۲۸؛ معجم صغیر طبرانی: ج ۱، ص ۱۲۷؛ امالی خمیسه: ج ۱، ص ۲۴۵، ح ۱۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۴۹

(۱) حدیث بیست و هفت «۱»- علی [علیه السلام] می فرماید: «کلمات گشایش عبارتند از: نیست خدایی جز خداوند بلند مرتبه بزرگ، نیست خدایی جز خداوند بردبار بزرگوار، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار آسمان‌های هفت گانه و پروردگار عرش با کرامت است، و حمد و ستایش مخصوص خدایی است که پروردگار جهانیان است».

(۲) حدیث بیست و هشت- این حدیث همانند حدیث بیست و هفت است و تفاوت آن تنها در سند آن است.

(۳) حدیث بیست و نه «۲»- علی [علیه السلام] می فرماید: پیغمبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «آیا به تو کلماتی نیاموزم که هر گاه بگویی خدا تو را بیامزد با آن که تو آمرزیده‌ای؟ [گفتم: آری، فرمود: بگو]: نیست خدایی جز خداوند بلند مرتبه بزرگ، نیست خدایی جز خداوند بردبار بزرگوار، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار عرش بزرگ است، حمد و ستایش مخصوص خدایی است که پروردگار جهانیان است».

(۴) حدیث سی «۳»- علی [علیه السلام] می فرماید: پیغمبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «آیا به تو دعایی یاد ندهم که هر گاه آن را بخوانی خداوند تو را بیامزد هر چند تو آمرزیده‌ای؟ [گفتم: آری، فرمود: بگو]: نیست معبودی جز خداوند بلند مرتبه بزرگ، نیست معبودی جز [خداوند] بردبار بزرگوار، نیست معبودی جز خداوند، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار عرش بزرگ است».

(۱) حدیث بیست و هفت در مصادر دیگر: سنن کبری نسائی: ج ۶، ص ۱۶۳، ح ۱۰۴۷۲؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۳۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۵۸؛ تذکره الحفاظ: ج ۲، ص ۶۶۲.

(۲) حدیث بیست و نه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۴۶۱، ح ۱۳۶۳؛ فضائل احمد: ص ۷۱۱، ح ۳۳۸؛ کتاب السنه: ص ۵۸۲، ح ۱۳۱۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۶، ص ۱۶۳، ح ۱۰۴۷۳؛ امالی خمیسه: ج ۱، ص ۲۲۸، ح ۱۱؛ معجم سفر سلفی: ص ۴۲۰، ح ۱۴۲۶.

(۳) حدیث سی در مصادر دیگر: فضائل احمد: ص ۱۱۹، ح ۱۷۵؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۵۲۹، ح ۳۵۰۴؛ علل دارقطنی: ج ۴، ص ۹؛ سنن کبری نسائی: ج ۶، ص ۱۴۶، ح ۱۰۴۷۵ و ۱۰۴۷۶؛ معجم طبرانی: ج ۱، ص ۲۷۰، ح ۷۶۳؛ تاریخ بغداد: ج ۱۲، ص ۲۶۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۵۱

(۱) پیامبر (ص) فرمود: خداوند دل علی (ع) را با ایمان آزموده است

(۲) حدیث سی و یک «۱»- علی [علیه السّلام] می‌فرماید: گروهی از قریش نزد پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم آمدند و گفتند: ای محمد، ما همسایگان و هم پیمانان تو هستیم، برخی از بردگان ما نزد تو آمده‌اند [و به اسلام گرویده‌اند] آنان نه به دلیل علاقه به دین و نه برای فهم و اندیشه آمده‌اند از [نگهداری] کالاها و دارایی‌های ما گریخته‌اند آنان را نزد ما برگردان. حضرت به ابو بکر فرمود: «نظر تو چیست؟»

گفت: حق با قریش است آنان همسایگان و هم پیمانان تو هستند [بردگان را برگردان]. در این هنگام چهره پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم دگرگون [و برافروخته] شد و به عمر فرمود: «تو چه می‌گویی؟» وی نیز گفت: حق با قریش است آنان همسایگان و هم پیمانان تو هستند [بردگان را برگردان]. پس چهره پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم [بار دیگر] دگرگون شد و رو به قریش فرمود: «ای گروه قریش، به خدا سوگند، خداوند مردی از شما را برای سرکوبی شما بر می‌انگیزد. خداوند دل آن مرد را با ایمان آزموده است. وی به طور قطع شما (یا برخی از شما) را به خاطر دین سرکوب می‌کند». ابو بکر گفت: آیا آن مرد که می‌گویید منم ای رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم؟ فرمود: «نه». عمر گفت: آیا آن مرد منم؟ فرمود: «نه، آن [مرد] کسی است که هم اکنون نعل را وصله می‌زند» و حضرت [رسول صلی الله علیه و آله] نعل خود را به علی علیه السلام داده بودند تا وصله زند.

(۱) حدیث سی و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۷۰، ح ۳۲۰۷۲ (۱۷)؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۴۸، ح ۱۳۳۶؛ فضائل احمد: ص ۱۵۸، ح ۲۲۷؛ سنن ابی داود: ج ۳، ص ۶۵؛ مسند بزار: ج ۱، ص ۷۹؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۴، ح ۳۷۱۵ و ص ۳۵، ح ۲۶۶۰؛ شرح طحاوی: ج ۴، ص ۳۵۹؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۳۷ و ج ۴، ص ۲۹۸؛ سنن کبری بیهقی: ج ۹، ص ۲۲۹؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۵۴، ح ۷۸؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۲۷، ح ۳۶۴۰۲. ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۵۳.

(۱) پیامبر خدا (ص) به علی (ع) فرمود: خداوند قلب تو را هدایت می‌کند و زبانت را بر حق ثابت و استوار می‌سازد

(۲) حدیث سی و دو «۱»- علی [علیه السّلام] فرمود: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم من را که جوانی نارس بودم [برای قضاوت] به یمن فرستاد. به حضرت گفتم: ای رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم، من را به سوی قومی می‌فرستید که اموری نو ظهور در میان آنان رواج دارد و من در ابتدای جوانی‌ام، فرمود: «به راستی خداوند قلب تو را هدایت می‌کند و زبانت را ثابت و استوار می‌سازد». علی [علیه السلام] می‌فرماید: پس از این [دعا از رسول خدا صلی الله علیه و آله] هرگز در قضاوت بین دو نفر شک نکردم.

(۳) حدیث سی و سه «۲»- علی [علیه السلام] می‌فرماید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم من را به یمن فرستاد [تا در میان قضاوت کنم]. گفتم: شما من را به سوی قومی می‌فرستید که از من کهن‌سال‌ترند، چگونه بین آنان قضاوت کنم؟ فرمود: «به راستی خداوند قلب تو را هدایت می‌کند و زبانت را ثابت و استوار می‌سازد». [علی علیه السلام می‌فرمود] پس از این [دعا] هرگز در قضاوت درمانده نشدم».

(۴) حدیث سی و چهار «۳»- علی [علیه السلام] می‌فرماید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم من را به یمن فرستاد تا در میان آنان قضاوت کنم، گفتم: ای رسول خدا [صلی الله علیه و آله] من دانش قضا نمی‌دانم، حضرت دست مبارک بر سینه من زد و فرمود: «خداوند دلش را هدایت کن و زبانش به صواب و درستی، استوار سازد». [علی علیه السلام می‌فرمود]: پس از این تاکنون که اینجا نشسته‌ام هرگز در قضاوت بین دو نفر شک نکرده‌ام.

(۱) حدیث سی و دو در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۳۳۷، ح ۱؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۶۸، ح ۶۳۶؛ فضائل احمد: ص ۷۲، ح ۱۰۸؛ مسند بزار: ج ۳، ص ۱۲۵، ح ۹۱۲؛ سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۴۷۴؛ انساب الاشراف: ج ۱، ص ۱۷، ح ۳۳؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۱۲، ح ۵۰۱؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۳۲۳، ح ۴۰۱؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۳۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۴، ص ۳۸۱؛ سنن بیهقی: ج ۱۰، ص ۸۵؛ مناقب خوارزمی: ص ۸۳، ح ۷۱.

(۲) حدیث سی و سه در مصادر دیگر: مصادر این حدیث همانند حدیث سی و دو است.

(۳) حدیث سی و چهار در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ج ۱، ص ۱۶، ح ۹۸؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۹؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۳۵۶، ح ۱۱۴۵؛ سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۴۷۴؛ اخبار القضاة: ج ۱، ص ۸۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۴، ص ۳۸۲؛ سنن بیهقی: ج ۱۰، ص ۸۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۵۵

(۱) حدیث سی و پنج «۱»- علی [علیه السلام] می فرماید: جوان بودم رسول خدا [صلی الله علیه و آله] من را به یمن فرستاد گفتم: ای رسول خدا [صلی الله علیه و آله]، من که جوانم برای قضاوت به سوی قومی می فرستید که [در میانشان] کهن سالانند و دانش قضاوت هم نمی دانم. حضرت دست مبارک بر سینه من گذاشت و فرمود: «به راستی خداوند قلب تو را هدایت می کند و زبانت را [بر صواب] استوار می سازد. ای علی، هنگامی که دو نفر که با یک دیگر اختلاف دارند، نزد تو نشستند به محض شنیدن سخن اولی، بین آنان قضاوت نکن تا سخن دیگری را نیز بشنوی، هنگامی که چنین کردی قضاوت [حق] برای تو آشکار می شود».

علی [علیه السلام] می فرماید: پس از این هیچ قضاوتی برای من دشوار نشد.

(۲) حدیث سی و شش «۲»- علی [علیه السلام] می فرماید: رسول خدا [صلی الله علیه و آله] و سلم من را به یمن فرستاد، به ایشان گفتم: شما من را به سوی قومی می فرستید که در میانشان قضاوت کنم، آنان سنشان از من بیش تر است، فرمود: «به راستی خداوند قلبت را هدایت می کند و زبانت را [بر صواب] استوار می سازد».

(۳) حدیث سی و هفت «۳»- علی [علیه السلام] می فرماید: رسول خدا [صلی الله علیه و آله] و سلم من را به یمن فرستاد [تا در میانشان قضاوت کنم]. گفتم: ای رسول خدا [صلی الله علیه و آله]، شما من را به سوی کهنسالانی که عمری را سپری کرده اند می فرستید، می ترسم در این کار موفق نشوم، فرمود: «به راستی خداوند زبانت را [بر حق] ثابت و قلبت را هدایت خواهد کرد».

(۱) حدیث سی و پنج در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۱۵۹، ح ۱۲۵؛ طبقات کبری: ج ۲، ص ۳۳۷، ح ۲؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۲۱، ح ۷۴۵؛ فضائل احمد: ص ۱۵۲، ح ۲۱۸؛ سنن ابن ابی داود: ج ۳، ص ۳۰۱، ح ۳۵۸۲؛ سنن ترمذی: ج ۳، ص ۶۱۸، ح ۱۳۳۱؛ اخبار القضاة: ج ۱، ص ۸۵-۸۶؛ سنن بیهقی: ج ۱۰، ص ۸۶.

(۲) حدیث سی و شش در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۳۳۷، ح ۳؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۹۲، ح ۶۶۶ و ج ۲، ص ۴۵۱، ح ۱۳۴۲؛ مسند بزار: ج ۲، ص ۲۸۹، ح ۷۱۱؛ اخبار القضاة: ج ۱، ص ۸۵.

(۳) حدیث سی و هفت در مصادر دیگر: طبقات کبری: ج ۲، ص ۳۳۷، ح ۳؛ اخبار القضاة: ج ۱، ص ۸۵ و ۸۷-۸۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۱۳، ح ۵۰۲؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۵۲، ح ۲۹۳؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۱، ص ۴۵۱، ح ۵۰۶۵.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۵۷

(۱) پیامبر خدا (ص) فرمود: دستور [از ناحیه پروردگار] دارم، تمام این درها [که به مسجد گشوده می شود] جز در علی را ببندم

(۲) حدیث سی و هشت «۱»- زید بن ارقم می گوید: درهای خانه گروهی از یاران رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به مسجد گشوده می شد پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «تمام این درها جز در [خانه] علی را ببندید».

برخی از مردم در این باره به بگو مگو پرداختند، پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به پا خواست و حمد و ستایش خدا را به جای آورد و سپس فرمود: «اما بعد، من دستور دارم تمام این درها جز در خانه علی را ببندم، برخی از شما زبان اعتراض گشوده اند، به خدا سوگند، من از پیش خود، دری را نبستم و نگشودم، بلکه [از ناحیه خدا] دستور گرفتم و پیروی کردم».

(۳) پیامبر خدا (ص) فرمود: من از پیش خود علی (ع) را وارد و شما را بیرون نکردم، بلکه خدا وی را وارد و شما را بیرون کرد

(۴) حدیث سی و نه «۲»- سعد بن ابی وقاص می گوید: نزد پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم با گروهی نشستیم چون علی [علیه السلام] وارد شد دیگران بیرون رفتند [یا حضرت رسول صلی الله علیه و اله به دیگران فرمود: بیرون شوید] چون بیرون آمدند، یک دیگر را سرزنش کردند و گفتند: به خدا سوگند، روا نیست ما را بیرون کند و وی را بپذیرد.

پس برگشتند و داخل شدند. پس [رسول خدا صلی الله علیه و اله] فرمود: «به خدا سوگند، من از پیش خود، او را وارد و شما را بیرون نکردم، بلکه خدا او را وارد و شما را بیرون کرد».

(۱) حدیث سی و هشت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳، ص ۴۱، ح ۱۹۲۸۷؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۵؛ مناقب خوارزمی: ص ۳۲۷، ح ۳۲۸؛ القول المسدّد: ص ۲۸.

(۲) حدیث سی و نه در مصادر دیگر: المعرفة و التاريخ: ج ۲، ص ۲۱۱؛ مسند بزار: ج ۴، ص ۳۴، ح ۱۱۹۵؛ علل دارقطنی: ج ۴، ص ۲۶۳؛ ح ۶۲۹؛ طبقات محدثین: ج ۲، ص ۱۴۵، ح ۱۶۵؛ تاریخ ابو نعیم: ج ۲، ص ۱۴۷، ح ۱۳۲۸؛ تاریخ بغداد: ج ۵، ص ۲۹۳ و ۲۹۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۶؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۳۱۲، ح ۸۲۳ و ۸۲۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۵۹

(۱) حدیث چهل «۱»- حارث بن مالک می گوید: به مکه آمدم و در آن جا سعد بن ابی وقاص را ملاقات کردم به وی گفتم: آیا در باره علی [علیه السلام] منقبتی شنیده‌ای؟ گفت:

[آری] نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در مسجد نشسته بودیم، شبانگاه بود که کسی بانگ زد: «هر کسی در مسجد است جز آل رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم و آل علی از مسجد بیرون رود». ما بیرون رفتیم، چون صبح شد [عباس] عموی حضرت نزد ایشان آمد و گفت: ای رسول خدا [صلی الله علیه و اله]، یاران و عموهایت را [از مسجد] بیرون می کنی و این جوان را جای می دهی؟! رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «من از ناحیه خود به اخراج شما و جای دادن این جوان دستور ندادم. خداوند خود به این کار، دستور داد».

نسائی می گوید: در حدیثی دیگر از سعد بن ابی وقاص چنین آمده است:

[عباس عموی حضرت] نزد پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم آمد و گفت:

تمام درهای ما جز در علی را بستی؟ حضرت فرمود: «من از ناحیه خود نگشودم و نبستم».

(۲) حدیث چهل و یک «۲»- به همان صورت حدیث چهل است و نسائی آن را با سندی دیگر آورده است.

(۳) حدیث چهل و دو «۳»- ابو بلج می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دستور داد تمام درهای مسجد [که به خانه‌ها گشوده می شود] جز در علی [علیه السلام] بسته شود.

(۱) حدیث چهل در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۹۳، ح ۱۳۷۶؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۵۸، ح ۹۵۴ و ص ۴۶۱، ح ۹۵۶؛ مسند شاشی: ج ۱، ص ۱۲۶، ح ۶۳؛ کامل ابن عدی: ج ۳، ص ۲۳۴؛ أمالی مفید: ص ۵۵، ح ۲؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۴۳، ح ۲۷۸ و ص ۲۳۸، ح ۲۸۱؛ تهذیب الکمال: ج ۵، ص ۲۷۸.

(۲) حدیث چهل و یک در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۹۸، ح ۱۵۵۱۱، کتاب السنه: ص ۵۹۵، ح ۱۳۸۴ و ص ۵۹۶، ح ۱۳۸۵؛ مسند بزار: ج ۴، ص ۳۶، ح ۱۱۹۷؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۷۱، ح ۳۷۳ و ج ۲، ص ۴۶۶، ح ۶۹۱؛ مسند ابو یعلی: ج ۲، ص ۶۱، ح ۷۳؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۴، ص ۵۵۳، ح ۳۹۴۳؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۱۶؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۵۷، ح ۳۰۴ و ۳۰۶.

(۳) حدیث چهل و دو در مصادر دیگر: سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۴۱، ح ۳۷۳۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۶۴، ح ۹۵۹ و ص ۴۶۶، ح ۹۶۲؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۲، ص ۷۸، ح ۱۲۵۹۴؛ حلیه الاولیاء: ج ۴، ص ۱۵۳؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۶۰، ح ۳۰۸، ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۸۲، ح ۳۲۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶۱

(۱) حدیث چهل و سه «۱»- ابن عباس می گوید: [رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم] تمام درهای مسجد جز در علی را بست. [علی علیه السلام] با حالت جنب نیز وارد مسجد می شد، چون راه خانه اش همین بود و راهی دیگر نداشت.

(۲) منزلت [امیر مؤمنان] علی بن ابی طالب نزد پیغمبر خدا (ص)

(۳) حدیث چهل و چهار «۲»- سعد بن ابی وقاص می گوید: چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم عازم جنگ تبوک شدند، علی را در مدینه جانشین خود کرد، مردم در این باره می گفتند، وی [پیامبر صلی الله علیه و اله] از علی علیه السلام به ستوه آمده، همراهی اش را نمی پسندد. پس علی به دنبال پیغمبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم روانه شد و در راه به ایشان [رسید و] گفت: ای رسول خدا [صلی الله علیه و آله]، آیا من را در مدینه با کودکان و زنان وامی گذاری تا بگویند: از او به ستوه آمده، همراهی اش را نمی پسندد! پس پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به ایشان فرمود: «ای علی، من تو را بر اهل خود جانشین کردم. آیا تو خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی [که جانشین او بود] جز آن که پیغمبری پس از من نخواهد بود».

(۱) حدیث چهل و سه در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۷۲؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۲۶، ح ۴۷۹۷؛ فضائل احمد: ص ۵۰، ح ۷۸ و ص ۱۷۳، ح ۲۴۵؛ کتاب السنه: ص ۵۸۵، ح ۱۳۲۷؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۹، ح ۳۷۲۷؛ اخبار القضاة: ج ۳، ص ۱۴۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۵۸، ح ۹۵۲ و ص ۴۵۹، ح ۹۵۵ و ص ۴۶۲، ح ۹۵۷ و ۹۶۰؛ مسند ابی یعلی: ج ۹، ص ۴۵۲، ح ۵۶۰۱؛ مسند رویانی: ص ۱۶۷، ح ۴۱۱، الکنی و الأسماء دولابی: ج ۱، ص ۱۵۰؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۳، ص ۳۷۴، ح ۸۸۳؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۵؛ سنن کبری بیهقی: ج ۷، ص ۶۵-۶۶؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۵۷، ح ۳۰۵ و ص ۲۵۳، ح ۳۰۳ و ص ۲۶۱، ح ۳۰۹؛ تاریخ بغداد: ج ۷، ص ۲۰۵؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۰۹، ح ۱۱۶؛ مقتل الحسین خوارزمی: ج ۱، ص ۶۲، کشف الأستار: ج ۳، ص ۱۹۵، ح ۲۵۵۲ و ...

(۲) حدیث چهل و چهار در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳؛ مسند بزار: ج ۳، ص ۲۸۴، ح ۱۰۷۶؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۲۰، ح ۴۲۲ و ۴۴۲ و ۴۶۳ و ص ۵۲۲، ح ۴۵۸ و ۴۶۶ و ص ۵۲۳، ح ۴۶۷ و ۴۶۸؛ سنن کبری: ج ۵، ص ۴۴، ح ۸۱۳۸؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۱۳۶، ح ۷۳۸؛ کامل ابن عدی: ج ۲، ص ۴۱۶، ح ۱۶۴؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۵، ص ۱۳۶، ح ۴۲۶۰؛ تاریخ بغداد: ج ۱، ص ۳۲۴، ح ۲۲۷؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۳۵، ح ۵۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶۳

(۱) حدیث چهل و پنج «۱» - سعد بن ابی وقاص می گوید: پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی [علیه السلام] فرمود: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی».

(۲) حدیث چهل و شش «۲» - رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی فرمود: «آیا خشنود نیستی تو برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز پیغمبری؟».

(۳) حدیث چهل و هفت «۳» - چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم عازم تبوک شدند، علی [علیه السلام] به دنبال حضرت بیرون شد پس در حالی که گریان گفت: ای رسول خدا، آیا مرا با باقیمانندگان [در مدینه]، وامی گذارید؟! پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «ای علی، آیا خشنود نیستی تو برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز پیغمبری».

(۴) حدیث چهل و هشت «۴» - رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی [علیه السلام] فرمود: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پیغمبری پس از من نیست».

(۱) حدیث چهل و پنج در مصادر دیگر: مسند بزار: ج ۳، ص ۲۸۷، ح ۱۰۶۸؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۴۱، ح ۳۷۳۱، مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۱۸، ح ۴۶۰؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۴، ح ۸۱۳۹؛ معجم صغیر طبرانی: ج ۲، ص ۲۲، ح ۸۲۴؛ طبقات المحدثین: ج ۴، ص ۲۶۴، ح ۱۰۲۰؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۶.

(۲) حدیث چهل و شش در مصادر دیگر: تاریخ کبیر: ج ۱، ص ۱۱۵، رقم ۳۳۳.

(۳) حدیث چهل و هفت در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث چهل و پنج و چهل و شش.

(۴) حدیث چهل و هشت در مصادر دیگر: تاریخ الزّقه: ص ۱۳۳ و ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۲۰، ح ۳۵۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶۵

(۱) حدیث چهل و نه «۱» - سعید بن مسیب می گوید: از ابراهیم بن سعد [بن ابی وقاص] شنیدم که از پدرش چنین شنیده است، پیغمبر صلی الله علیه [و آله] به علی فرمود: «آیا تو خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی، جز پیغمبری».

سعید بن مسیب می گوید: به این خبر اکتفا نکردم تا به نزد سعد [بن ابی وقاص] آمدم و گفتم: فرزندان از تو چیزی برای من گفته است.

گفت: چه چیزی؟ آیا مرا سرزنش کرد؟ گفتم: نه، در این مورد نیست.

گفت: پس چه گفته، ای برادرزاده ام؟

گفتم: آیا تو از پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیده ای که در باره علی چنین و چنان گفته است؟

گفت: آری، و به دو گوش خود اشاره کرد و گفت: و إلا این دو گوش کر شود، من خودم شنیده ام.

(۲) حدیث پنجاه «۲» - سعید بن مسیب می گوید: از عامر بن سعد شنیدم که از سعد [بن ابی وقاص] چنین خبر داد: «پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی [علیه السلام] فرمود:

«تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پیغمبری پس از من نخواهد بود».

سعید [بن مسیب] می گوید: دوست داشتم این حدیث را از خود سعد به طور مستقیم بشنوم، نزد او آمدم و گفتم: این حدیثی که عامر از تو نقل می کند چیست؟ پس وی دو انگشتانش را در گوشش گذاشت و گفت: من خودم از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] شنیدم و إلا این دو گوش کر شود «۳».

(۱) حدیث چهل و نه در مصادر دیگر: فضائل احمد: ص ۱۳۶، ح ۲۰۱؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۷۰، ح ۲۴۰۴؛ کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۳۵؛ مسند بزار: ج ۲، ص ۳۱۶، ح ۷۴۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۱۲، ح ۴۳۵ و ص ۵۲۲ و ۵۲۳، ح ۴۶۶ و ۴۶۷ و ص ۵۳۴-۵۳۵، ح ۴۸۳-۴۸۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۴، ح ۸۱۴۰؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۸۶، ح ۷۳۹ و ص ۹۹، ح ۷۵۵؛ معجم شیوخ ابو یعلی: ص ۲۳۰، ح ۱۸۸؛ الکنی و الاسماء دولابی: ج ۱، ص ۱۹۲؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۶۹، ح ۶۹۲۶؛ مناقب ابن مغازلی:

ص ۲۷، ح ۴۰-۴۲ و ص ۳۴، ح ۵۱؛ أمالی طوسی: ص ۲۲۷، ح ۳۹۹؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۳۳، ح ۱۴۸؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۲۷، ح ۳۵۰ و ص ۳۱۸، ح ۳۵۱-۳۵۳.

(۲) حدیث پنجاه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۲۲۶، ح ۲۰۳۹۰؛ مسند احمد: ج ۳، ص ۱۱۴، ح ۱۵۳۲؛ فضائل احمد: ص ۵۱، ح ۷۹؛ کتاب السنه: ص ۵۸۶، ح ۱۳۳۳ و ۱۳۴۲؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۲۲، ح ۴۶۵ و ص ۵۲۳، ح ۴۶۸؛ موضح اوهام: ج ۲، ص ۴۶۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۰۹، ح ۳۴۱ و ۳۴۲.

(۳) استکتا: از ماده «س. ک. ک.» به معنای کر شدن است. النهایه: ج ۲، ص ۳۸۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶۷

(۱) حدیث پنجاه و یک «۱»- سعید بن مسیب از قول سعد [بن ابی وقاص] می گوید:

«رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی فرمود: «آیا تو خوشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی؟» پس [در نخستین واکنش به سخن پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله] گفت: خوشنودم خوشنودم پس دوباره که از ایشان پرسیدم دو بار فرمود: آری [خشنودم].

(۲) حدیث پنجاه و دو «۲»- پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی [علیه السلام] فرمود: «آیا خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی؟».

(۳) حدیث پنجاه و سه «۳»- این حدیث همانند حدیث چهل و هفت است، نسائی آن را با سندی دیگر از سعد بن ابی وقاص نقل کرده است.

(۱) حدیث پنجاه و یک در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ج ۱، ص ۲۹، ح ۲۱۳؛ مسند حمیدی: ج ۱، ص ۳۸، ح ۷۱؛ طبقات ابن سعد: ج ۳، ص ۲۴؛ مسند احمد: ج ۱، ص ۹۷، ح ۱۵۰۹ و ص ۸۴، ح ۱۴۹۰ و ص ۱۲۴، ح ۱۵۴۷؛ فضائل احمد: ص ۵۲، ح ۸۰؛ کتاب السنه: ص ۵۸۸، ح ۱۳۴۵؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۱۴۸، ح ۳۳۳؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۰۱، ح ۴۲۱ و ص ۵۱۳، ح ۴۳۷ و ص ۵۳۳، ح ۴۷۲؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۵۷، ح ۶۹۸ و ص ۶۶، ح ۷۰۹؛ مسند شاشی: ج ۱، ص ۱۹۵، ح ۱۴۸؛ کامل ابن عدی: ج ۵، ص ۱۹۹؛ حلیة الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۵؛ موضح اوهام: ج ۲، ص ۲۴۶؛ تاریخ بغداد: ج ۴، ص ۲۰۴، ح ۱۸۹۰ و ج ۹، ص ۳۶۴، ح ۴۹۳۲.

(۲) حدیث پنجاه و دو در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ج ۱، ص ۲۸، ح ۲۰۵؛ مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۶۹، ح ۱۲؛ مسند احمد: ج ۳، ص ۹۵، ح ۱۵۰۵؛ صحیح بخاری: ج ۶، ص ۳، ح ۶، صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۷۱؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۴۲، ح ۱۱۵؛ مناقب کوفی: ص ۵۳۵، ح ۴۷۵؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۴، ح ۸۱۴۲؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۷۳، ح ۷۱۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۳۹، ح ۱۵۷.

(۳) حدیث پنجاه و سه در منابع دیگر: سیره ابن هشام: ج ۳، ص ۲۵۰؛ کتاب السنه: ص ۵۸۶، ح ۱۳۳۱ و ۱۳۳۲؛ مسند بزار: ج ۴، ص ۳۲، ح ۱۱۹۴؛ مسند شاشی: ج ۱، ص ۱۸۶، ح ۱۳۴؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۱۳۲، ح ۸۰۹؛ مسند دورقی: ص ۱۳۹، ح ۸۰؛ مسند

شاشی: ج ۱، ص ۱۸۶، ح ۱۳۴؛ تهذیب الکمال: ج ۲۵، ص ۴۲۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۶۹.

(۱) حدیث پنجاه و چهار «۱»- معاویه به سعد بن ابی وقاص گفت: چه چیز تو را از دشنام دادن به علی بن ابی طالب بازمی دارد؟ سعد گفت: تا زمانی که سه چیز را به یاد می آورم، او را دشنام نمی دهم، آن سه چیز را رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در باره او فرمود که اگر یکی از آنها در باره من می بود از شتران سرخ موی نزد من محبوب تر بود.

[یک] او را دشنام نمی دهم تا زمانی که به یاد می آورم وحی [یعنی آیه تطهیر] بر پیغمبر [صلی الله علیه و آله] نازل شد، حضرت دست علی و دو پسرش و فاطمه [علیهم السّلام] را گرفت و در زیر پوشش خود در آورد و فرمود: «خداوندا، اینان اهل من و اهل بیت من هستند [که آنان را از هر پلیدی پاک گردانیدی]».

[دو] او را دشنام نمی دهم تا آن گاه که یاد می آورم، در جنگی از جنگ ها علی را جانشین خود [در مدینه] قرار داد علی فرمود: مرا با کودکان و زنان وامی نهی؟

حضرت فرمود: «آیا خشنود نیستی که، تو برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که نبوت پس از من نیست؟».

[سه] او را دشنام نمی دهم تا آن زمان که به یاد می آورم روز خیبر، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «این پرچم را به مردی می سپارم که خدا و رسولش را دوست می دارد (و خدا و رسولش هم او را دوست می دارند) و خداوند به دست او [لشکر اسلام را] پیروز می کند». ما همه سرکشیدیم [به طمع آن که پرچم به ما سپرده شود] حضرت فرمود: «علی کجاست؟» گفتند: به چشم درد مبتلاست، فرمود: «او را بخوانید». او را خواندند، پس حضرت آب دهان خود در چشمان وی کرد سپس پرچم را به او سپرد، پس خداوند پیروزی را نصیب او کرد.

سعد می گوید: معاویه پس از این هیچ سخنی نگفت تا از مدینه بیرون رفت.

(۱) حدیث پنجاه و چهار در مصادر دیگر: مصادر این حدیث همانند مصادر حدیث پنجاه و یک است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷۱.

(۱) حدیث پنجاه و پنج «۱»- مضمون این حدیث همانند احادیث قبلی است، نسائی آن را با سندی دیگر بدین صورت آورده است: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم علی بن ابی طالب را در جنگ تبوک جانشین خود [در مدینه] قرار داد. [علی علیه السّلام] گفت: ای رسول خدا، آیا مرا در میان زنان و کودکان وامی نهی؟ حضرت فرمود: «آیا خشنود نیستی تو برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که پیغمبری پس از من نخواهد بود؟».

(۲) حدیث پنجاه و شش «۲»- این حدیث همانند پیشین است، نسائی آن را با سندی دیگر نقل کرده است، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به علی [علیه السّلام] در جنگ تبوک می فرماید: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پیغمبری پس از من نیست».

(۳) حدیث پنجاه و هفت «۳»- این حدیث همانند حدیث چهل و هفت است. نسائی آن را با سندی دیگر بدین شرح نقل کرده است: پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم رهسپار جنگ تبوک بودند علی با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود تا نوبت به خداحافظی رسید. علی شکوه کرد و گفت: آیا مرا با باقیمانده گان وامی نهی؟ پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «آیا خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز در امر نبوت؟».

(۱) حدیث پنجاه و پنج در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۲۹، ح ۲۰۹؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۹، ح ۳۲۰۶۵؛ مسند

احمد: ج ۳، ص ۱۴۶، ح ۱۵۸۳؛ صحیح بخاری: ج ۶، ص ۳، ح ۳؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۳۱، ح ۲۲۰۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۱۳، ح ۴۳۸ و ج ۲، ص ۵۶۹، ح ۱۱۰۳؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۸۵، ح ۳۴۴؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۰، ح ۶۹۲۷؛ مشکل الآثار طحاوی: ج ۲، ص ۲۱۳، ح ۱۹۰۳؛ سنن بیهقی: ج ۹، ص ۴۰، تاریخ بغداد: ج ۱۱، ص ۴۲۲؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۳۱، ح ۴۸، و ص ۱۸۳، ح ۲۱۹؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۴، ص ۱۱۳، ح ۳۹۰۷؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۵۷، ح ۱۸۷.

(۲) حدیث پنجاه و شش در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۳۹؛ مسند بزّار: ج ۴، ص ۳۸، ح ۱۲۰۰؛ علل الحدیث رازی: ج ۲، ص ۳۸۹، ح ۲۶۸۰؛ تاریخ بغداد: ج ۸، ص ۵۳.

(۳) حدیث پنجاه و هفت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳، ص ۶۶، ح ۱۴۶۳؛ فضائل احمد: ح ۲۸، کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۴۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۳۵، ح ۴۷۳؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۳۶، ح ۵۵؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۵۲، ح ۳۸۶ و ۳۸۷ و ص ۳۵۵، ح ۳۹۱ و ۳۹۲؛ فرائد السمطین: ج ۱، ص ۱۲۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷۳

(۱) حدیث پنجاه و هشت «۱»- این حدیث نیز همانند حدیث پیشین است. نسائی آن را با سندی دیگر بدین شرح نقل کرده است: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای جنگ تبوک [از مدینه] بیرون رفتند و علی [علیه السلام] را جانشین خود قرار دادند. پس علی [علیه السلام] به حضرت فرمود: آیا من را وامی نهی حضرت به ایشان فرمود: «آیا خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که پس از من پیغمبری نخواهد بود؟».

(۲) حدیث پنجاه و نه «۲»- این حدیث نیز همانند احادیث پیشین است. نسائی آن را با سندی دیگر چنین نقل می کند: پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی فرمود: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی».

(۳) حدیث شصت «۳»- سعد بن مالک می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بر شتر گوش بریده خود سوار شدند و آهنگ جنگ کردند و علی را جانشین خود قرار داد. علی آمد و رکاب شتر را گرفت و گفت: ای رسول خدا، قریش گمان می کنند شما من را جا گذاشتید، چون [همراهی] من را گران یافته اید «۴» و همراهی ام را نمی پسندید و گریان شد. پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در میان مردم چنین بانگ برآوردند: «هیچ کسی از شما نیست جز آن که خواصی برای اوست [و علی علیه السلام از خواص من است]. ای فرزند ابو طالب، آیا خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که پس از من پیغمبری نخواهد بود؟».

(۱) حدیث پنجاه و هشت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳، ص ۱۵۵، ح ۱۶۰۰؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۳، ص ۱۷۹/۴۸؛ کتاب السنه: ص ۵۸۶، ح ۱۳۳۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۳۸، ح ۴۷۵؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۰۷-۳۰۸، ح ۳۳۷-۳۳۸، و ص ۳۳۴، ح ۳۶۶ و ص ۳۴۳، ح ۳۷۷.

(۲) حدیث پنجاه و نه در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۳، ص ۲۴؛ کتاب السنه: ص ۵۹۵، ح ۱۳۸۴ و ص ۵۹۶، ح ۱۳۸۵؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۶۲۲، ح ۹۶۱.

(۳) حدیث شصت در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۹، ح ۱۵ (۳۲۰۶۹)؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۳۸، ح ۴۸۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۱۴۸، ح ۳۳۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۵۶، ح ۳۹۳ و ص ۳۵۷، ح ۳۹۴ و ص ۳۵۸، ح ۳۹۶-۳۹۷.

(۴) استثقل الشیء: از ماده «ث. ق. ل» وجده ثقیلا: آن را سنگین و گران یافت.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷۵

(۱) حدیث شصت و یک «۱»- این حدیث نیز همانند حدیث پنجاه و نه است. نسائی آن را از اسماء دختر عمیس بدین شرح نقل می‌کند: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم به علی [علیه السلام] فرمود: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پس از من پیغمبری نیست».

(۲) حدیث شصت و دو «۲»- این حدیث نیز همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از اسماء دختر عمیس آورده که می‌گوید: از رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «ای علی، تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پس از من پیغمبری نخواهد بود».

(۳) حدیث شصت و سه «۳»- این حدیث نیز همانند حدیث قبلی با سندی دیگر از اسماء دختر عمیس نقل شده است که رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم به علی می‌فرماید: «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی جز آن که پس از من پیغمبری نخواهد بود».

(۱) حدیث شصت و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۹، ح ۱۳ (۳۲۰۶۷)؛ مسند احمد: ج ۶، ص ۳۶۹ و ۴۳۸؛ فضائل احمد: ص ۹۵، ح ۱۴۲؛ کتاب السنه: ص ۵۸۸، ح ۱۳۴۶؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۴۰، ح ۴۷۹ و ۴۸۰؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۴، ح ۸۱۴۳؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۴، ص ۱۴۶-۱۴۷، ح ۳۸۴-۳۸۹؛ تاریخ بغداد: ج ۱۲، ص ۳۲۳ و ج ۳، ص ۴۰۶؛ استیعاب: ج ۳، ص ۱۰۹۷.

(۲) حدیث شصت و دو در مصادر دیگر: تاریخ الثقات عجلی: ص ۵۲۲، ح ۲۱۰۶؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۰۲، ح ۴۲۲؛ معجم شیوخ: ج ۱، ص ۲۵۲، ح ۱۰۰۸؛ تاریخ بغداد: ج ۱۰، ص ۴۳؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۸۶، ح ۴۴۸ و ص ۳۸۷، ح ۴۴۹؛ تهذیب الکمال: ج ۳۵، ص ۳۶۳.

(۳) حدیث شصت و سه در مصادر دیگر: فضائل احمد: ص ۱۴۶، ح ۲۱۳؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۲۹، ح ۴۶۳ و ص ۵۳۰، ح ۴۶۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۳۸۶، ح ۴۴۷. ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷۷.

(۱) برادری علی [ع] با پیامبر [ص]

(۲) حدیث شصت و چهار «۱»- علی [علیه السلام] در زمان رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم می‌فرمود: «خداوند می‌فرماید: پس آیا اگر (محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ و اله) بمیرد یا کشته شود، شما به همان آیین قبلی برمی‌گردید و کسی که برگردد ... [آل عمران/۱۴۴]. به خدا سوگند، پس از آن که خداوند ما را هدایت کرد هرگز به آیین قبلی برنخواهیم گشت به خدا سوگند اگر او [پیغمبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ و اله] بمیرد یا کشته شود به طور قطع بر همان هدفی که وی تا پایان عمر پیکار می‌کرد، پیکار خواهم کرد به خدا سوگند من برادر، دوست، وارث و و عموزاده اویم و چه کسی به ایشان از من سزاوارتر است؟».

(۳) حدیث شصت و پنج «۲»- مردی به علی [علیه السلام] گفت: ای امیر مؤمنان، چرا شما وارث پسر عموی خود [رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ و اله] شدید و عموی شما [یعنی عباس ابن عبدالمطلب که در ظاهر نزدیک‌تر از شماست] وارث ایشان نشد؟ فرمود: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم فرزندان عبدالمطلب را فراخواند برای آنان غذایی آماده کرد آنان خوردند تا سیر شدند با این حال غذا هم چنان باقی بود گویی هنوز دست نخورده بود. سپس [پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ و اله] قدحی کوچک از نوشیدنی طلبید و آنان از قدح نوشیدند تا سیراب شدند و نوشیدنی همچنان باقی بود گویی هنوز دست نخورده یا نوشیده‌اند. سپس فرمود: «ای فرزندان عبدالمطلب، من به طور خاص برای شما و به طور عام برای همگان به رسالت مبعوث شده‌ام. شما معجزه مرا در غذا و

نوشیدنی دیدید اکنون کدام یک از شما با من بیعت کرده [رسالت من را باور می‌کنید] تا برادر،

(۱) حدیث شصت و چهار در مصادر دیگر: فضائل احمد: ص ۱۶۶، ح ۲۳۲؛ تفسیر فرات کوفی: ص ۹۶، ح ۸۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۳۳۹، ح ۲۶۸ و ص ۳۵۸، ح ۲۸۹؛ امالی محاملی: ج ۱، ص ۸۶ (ب)؛ تفسیر ابن ابی حاتم: ج ۲، ص ۷۵؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۱۰۷، ح ۱۷۶؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۶؛ معرفه الصحابه: ج ۱، ص ۲۳؛ امالی طوسی: ص ۵۰۲، ح ۱۰۹۹؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۱۲۷، ح ۱۶۳؛ فرائد السمطین: ج ۱، ص ۲۲۴، باب ۴۴؛ ریاض النضره: ج ۲، ص ۳۰۰.

(۲) حدیث شصت و پنج در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱، ص ۱۱۱، ح ۳۷۱؛ فضائل احمد: ص ۱۸۲، ح ۳۴۲؛ مناقب ابن مردویه: ص ۲۸۹-۲۹۰، ح ۴۵۷؛ الکشف و البیان: ج ۷، ص ۱۸۲، ذیل آیه ۲۱۴ سوره شعرا؛ تفسیر طبری: ج ۱۹، ص ۷۵ ذیل آیه مذکور و تاریخ طبری: ج ۲، ص ۳۲۱؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۹۷-۹۸، ح ۱۳۳-۱۳۴؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۳۱، ح ۳۶۴۱۹ و ص ۱۴۹، ح ۳۶۴۶۵.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۷۹.

همراه و وارث (و وزیر) من باشد؟».

(۱) هیچ کس در این باره اقدامی نکرد پس من که از همه کوچک تر بودم، برخاستم تا بیعت کنم. حضرت [صلی الله علیه و آله و سلم] فرمود: «بنشین» سپس همان سخن را سه بار تکرار کرد و هر بار من برمی‌خاستم و حضرت دوباره می‌فرمود: «بنشین». تا بار سوم شد آن گاه حضرت دست بر دست من زدند و فرمود: «تو برادر، همراه و وارث و وزیر من خواهی بود». از این روست که من وارث پسر عمویم هستم و عمویم از آن بی بهره است.

(۲) حدیث شصت و شش «۱»- ابو سلیمان جهنی می‌گوید: شنیدم علی [علیه السلام] بر فراز منبر فرمود: «من بنده خدا، برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله] و سلم هستم هیچ کس غیر از من این ادعا نمی‌کند جز آن که دروغگوی افترازننده است». مردی با ریشخند گفت: من بنده خدا و برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله] و سلم هستم! در این هنگام گلویش گرفت و خفه شد، پس برگرفته [و از مجلس بیرون برده شد].

(۳) پیامبر (ص) فرمود: علی از من است و من از علی ام

(۴) حدیث شصت و هفت «۲»- رسول خدا صلی الله علیه و آله] و سلم فرمود: «علی از من است و من از اویم و او پس از من پیشوای «۳» هر مؤمنی است».

(۱) حدیث شصت و شش در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۱، ص ۳۶۹، ح ۳۲۰۷۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۳۰۸، ح ۲۲۰، ص ۳۲۹، ح ۲۵۷ و ص ۳۴۷، ح ۲۷۶؛ کامل ابن عدی: ج ۲، ص ۱۸۷؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ص ۱۳۶، ح ۱۶۸؛ فرائد السمطین: ج ۱، ص ۲۲۷.

(۲) حدیث شصت و هفت در مصادر دیگر: مناقب ابن مغزلی: ص ۲۲۹، ح ۲۷۶؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۴۱۱، ح ۴۸۵.

(۳) واژه «ولئی» در این احادیث به معنای رهبر، پیشوا، سرپرست و ... است و تنها به معنای دوست، یاور و ...

نیست، چون علی علیه السلام دوست و یاور هر مؤمنی چه در عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله و چه پس از وفات ایشان است، لیکن در این احادیث می‌گوید: علی علیه السلام پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و آله ولی هر مؤمنی است و ولی اگر به معنای

پیشوا و رهبر باشد اختصاص به پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله خواهد داشت (دقت فرمایید).

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸۱

(۱) حدیث شصت و هشت «۱»- حبشی فرزند جناده سلولی می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «علی از من است و من از اویم».

(۲) حدیث شصت و نه «۲»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی فرمود: «تو از من و من از تو هستم».

(۳) حدیث هفتاد «۳»- علی [علیه السلام] می فرماید: چون از مکه [پس از انجام دادن حج عمره در صلح] بیرون آمدم دختر حمزه [عموی پیامبر] بانگ برآورد: ای عمو، ای عمو.

علی به وی رسید و او را گرفت [و نزد فاطمه علیها السلام آورد] و به فاطمه گفت: دختر عمویت را بپذیر. پس ایشان هم او را پذیرفت. سپس علی و جعفر و زید در باره سرپرستی وی اختلاف کردند. علی می فرمود: من به وی سزاوارترم او دختر عموی من است. جعفر [بن ابی طالب] می گفت: او دختر عموی من و خاله اش همسر من است و زید [بن حارثه] می گفت: او دختر برادر من است [چون بین زید و حمزه عقد اخوت خوانده شده بود، سپس اختلافشان را نزد رسول خدا صلی الله علیه و اله مطرح کردند]. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم وی را به خاله اش [همسر جعفر] سپردند و فرمودند: «خاله به منزله مادر است» و به علی فرمود: «تو از من و من از تو هستم» و به جعفر فرمود: «تو در صورت و سیرت مانند من هستی» و به زید فرمود: «ای زید تو برادر و دوست ما هستی».

(۱) حدیث شصت و هشت در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۲، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۶۲؛ مسند احمد: ج ۴، ص ۱۶۴-۱۶۵؛ فضائل احمد: ص ۸۹، ح ۱۳۲ و ص ۹۷، ح ۱۴۵؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۵۷؛ کتاب السنه: ص ۵۸۴، ح ۱۳۲۰؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۵-۶۳۶، ح ۳۷۱۶؛ المعرفه و التاريخ فسوی: ج ۲، ص ۶۲۵؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۹۶-۴۹۸، ح ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۱۱-۴۱۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۴، ص ۱۶، ح ۳۵۱۱ و ۳۵۱۳؛ اخبار اصبهان: ج ۱، ص ۲۵۳؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۲۱-۲۲۲، ح ۲۶۷ و ۲۶۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۳۴، ح ۱۴۹؛ تهذیب الکمال: ج ۵، ص ۳۵۰.

(۲) حدیث شصت و نه در مصادر دیگر: سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۵، ح ۳۷۱۶.

(۳) حدیث هفتاد در مصادر دیگر: طبقات کبری: ج ۴، ص ۳۶؛ مسند ابن راهویه: ج ۳، ص ۲۶۷؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۲، ص ۳۶۸، ح ۵ و ۸ و ص ۳۷۱، ح ۲۶؛ سنن ابن ابی داود: ج ۲، ص ۲۸۴، ح ۲۲۸۰؛ مسند ابی یعلی: ج ۱، ص ۴۰۱، ح ۵۲۶ و ص ۴۲۱، ح ۵۵۴؛ مشکل الآثار: باب ۴۸۲، ح ۳۳۵۲-۳۳۵۵-۳۳۵۵؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۵۲۰، ح ۷۰۴۶؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۵-۶؛ تاریخ بغداد: ج ۴، ص ۱۴۰؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۱۳۹، ح ۱۷۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸۳

(۱) پیامبر (ص) فرمود: علی مانند [جان] من است

(۲) حدیث هفتاد و یک «۱»- ابو ذر می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «باید بنو ولیعه [حاکمان سرزمین حصرموت] از این شیوه دست بردارند، در غیر این صورت مردی را به سوی آنان روانه می کنم که مانند خودم است. وی در میان آنان امر من را به اجرا درآورد، جنگ جویانشان را می کشد و فرزندانشان را به اسارت می گیرد». [ابو ذر می گوید: شگفت زده از سخن حضرت بودم که عمر از پشت، پهلوی من را گرفت و گفت: مقصود پیامبر کیست؟ گفتم: مقصودشان تو و رفیق [ابا بکر] نیست. گفت: پس چه کسی است؟ گفتم: کسی که نعل را وصله می زند و علی [علیه السلام] مشغول وصله زدن نعل بود.

(۳) پیامبر (ص) [به علی] فرمود: تو [دوست] برگزیده و امین من هستی

(۴) حدیث هفتاد و دو «۲»- علی [علیه السلام] می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «اما تو ای علی، برگزیده و امین من هستی».

(۱) حدیث هفتاد و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۷، ح ۳۲۱۲۸؛ فضائل احمد: ص ۵۹، ح ۹۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۶۱، ح ۳۶۳.

(۲) حدیث هفتاد و دو در مصادر دیگر: تاریخ کبیر بخاری: ج ۱، ص ۲۴۹؛ سنن ابن ابی داود: ج ۲، ص ۲۸۴، ح ۲۲۸۷؛ کتاب السنه: ص ۵۸۵، ح ۱۳۳۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۹۷، ح ۴۱۳؛ مشکل الآثار: ج ۴، ص ۱۲۰، ح ۳۳۵۴ و ص ۱۲۱، ح ۳۳۵۵؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۶؛ مطالب العالیه: ج ۲، ص ۵۵، ح ۱۶۳۵.
ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸۵

(۱) پیامبر (ص) فرمود: کسی جز من یا علی وظایفم را به انجام نمی‌رساند

(۲) حدیث هفتاد و سه «۱»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «علی از من و من از علی هستم و کسی جز من، یا علی وظایفم را به انجام نمی‌رساند».

(۳) پیامبر (ص) علی را برای ابلاغ سوره براءت فرستاد

(۴) حدیث هفتاد و چهار «۲»- انس می گوید: پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم ابو بکر را برای ابلاغ سوره براءت (توبه) فرستاد سپس او را فراخواند و فرمود: «سزاوار نیست کسی از جانب من این سوره را ابلاغ کند جز مردی از اهل بیتم» سپس امام علی را فراخواند و سوره را به ایشان داد.

(۵) حدیث هفتاد و پنج «۳»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ابو بکر را برای ابلاغ سوره براءت نزد اهل مکه فرستاد سپس علی را در پی او روانه کرد و به وی فرمود:
«نوشته را از او بگیر و آن را به اهل مکه برسان».

علی گفت: به ابو بکر رسیدم و نوشته را از او گرفتم. ابو بکر با اندوه بازگشت و گفت: ای رسول خدا، آیا در باره من چیزی نازل شده [که از این کار منصرف شدید]؟
حضرت فرمود: «نه، به من امر شده یا خودم یا مردی از اهل بیتم آن را ابلاغ کند».

(۱) حدیث هفتاد و سه در مصادر دیگر: سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۵، ح ۸۱۴۷.

(۲) حدیث هفتاد و چهار در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۷، ح ۳۲۱۲۶؛ مسند احمد: ج ۲۰، ص ۴۲۳، ح ۱۳۲۱۴ و ج ۲۱، ص ۴۲۰، ح ۱۴۰۱۹؛ فضائل احمد: ص ۴۳، ح ۶۹ و ص ۱۴۶، ح ۲۱۲؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۲۷۵، ح ۳۰۹۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۸۴، ح ۳۹۳ و ص ۴۹۹، ح ۴۱۷؛ مسند ابو یعلی: ج ۵، ص ۴۱۲، ح ۳۰۹۵؛ شواهد التنزیل: ج ۱، ص ۳۰۶، ح ۳۰۹-۳۱۲ و ص ۳۰۸، ح ۳۱۴-۳۱۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۶۵، ح ۱۹۷؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۳۷۷، ح ۸۷۹ و ۸۸۰

(۳) حدیث هفتاد و پنج در مصادر دیگر: مسند حمیدی: ج ۱، ص ۲۶، ح ۴۸؛ اموال ابو عبید: ص ۱۷۸، ح ۴۵۸؛ مسند احمد: ج ۱، ص ۱۸۳، ح ۵۹۴ و ج ۲، ص ۴۲۷، ح ۱۲۹۷؛ فضائل احمد: ص ۷۰۳، ح ۳۲۵؛ انساب الاشراف: ج ۱، ص ۶۴، ح ۱۶۸؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۲۷۶، ح ۳۰۹۲؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۱۰۰، ح ۴۵۱؛ تفسیر طبری: ج ۱۰، ص ۴۶-۴۷؛ علل دارقطنی: ج ۳، ص ۱۶۴؛ مستدرک حاکم: ج ۴، ص ۱۷۸؛ سنن بیهقی: ج ۹، ص ۲۰۶ و ۲۰۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸۷

(۱) حدیث هفتاد و شش «۱»- سعد می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ابا بکر را با سوره براءت روانه مکه کرد مقداری از راه را که پیمود، علی را فرستاد پس آن را از ابو بکر گرفت و رهسپار مکه شد. ابو بکر غمگین شد. سعد می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم [به وی] چنین فرمود: «کسی جز من یا مردی که از خودم است این [وظیفه] را ادا نمی کند».

(۲) حدیث هفتاد و هفت «۲»- جابر می گوید: چون پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم از عمره [ای که از محل] جعرانه [محرم شده بودند] بازگشتند، ابو بکر را برای حج فرستادند. ما با وی بودیم می خواست در [مکانی به نام] عرج، نماز صبح گزارد سپس ایستاد تا تکبیر نماز گوید، صدای شتری از پشت سر شنید، پس، از تکبیر باز ایستاد و گفت: این صدای ناقه رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم، [به نام] جدعاست، حضرت تصمیم به حج گرفته اند. اگر رسول خدا صلی الله علیه [و آله] باشند با ایشان نماز می گزاریم. پس ناقه از راه رسید و علی بر آن سوار بود. ابو بکر به ایشان گفت:

امیر حاجی یا فرستاده و پیکی؟ فرمود: پیکم. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] مرا فرستاده تا سوره براءت را برای مردم در مواقع حج بخوانم. ما به مکه رفتیم، یک روز پیش از ترویبه [روز هشتم ذی الحجه] ابو بکر برخاست و برای مردم سخن گفت و آداب حج را برای آنان گفت چون سخنش تمام شد علی برخاست و سوره براءت را تا پایانش برای مردم خواند. سپس با ابو بکر [از مکه] بیرون آمدیم تا روز عرفه شد.

ابو بکر برخاست و برای مردم سخن گفت و آداب حج را برای آنان گفت، چون سخنش تمام شد علی برخاست و سوره براءت را تا پایانش برای مردم خواند. سپس روز قربانی [دهم ذی الحجه] رسید ما به منی کوچ کردیم. چون ابو بکر بازگشت برای مردم خطبه خواند و برای آنان در باره چگونگی کوچشان، قربانیشان و آداب حجشان سخن گفت، پس چون سخنش به پایان رسید علی ایستاد و سوره براءت را برای مردم خواند. پس چون روز کوچ نخست فرا رسید ابو بکر برخاست و خطبه خواند و در باره چگونگی کوچشان و رمیشان سخن گفت و مناسکشان را به آنان یاد داد پس چون سخنش به پایان رسید علی ایستاد و سوره براءت را برای مردم تا پایانش خواند.

(۱) حدیث هفتاد و شش در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۹۵-۵۹۶، ح ۱۳۸۵ و ۱۳۸۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۷۱، ح ۳۷۶ و ج ۲، ص ۴۶۶، ح ۹۶۱؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۳۴، ح ۲۷۸؛ الدر المنثور: ج ۴، ص ۱۲۳.

(۲) حدیث هفتاد و هفت در مصادر دیگر: سنن دارمی: ج ۲، ص ۶۶؛ سنن کبری نسائی: ج ۲، ص ۴۱۶، ح ۳۹۸۷؛ سنن نسائی: ج ۵، ص ۲۴۷؛ شواهد التنزیل: ج ۱، ص ۳۱۶، ح ۳۲۶؛ سنن بیهقی: ج ۵، ص ۱۱۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۸۹

(۱) پیامبر (ص) فرمود: هر کس من ولی اویم پس علی ولی اوست

(۲) حدیث هفتاد و هشت «۱»- ابو طفیل به نقل از زید بن ارقم می گوید: چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم از حجه الوداع بازگشتند در غدیر خم فرود آمدند و دستور دادند در آن مکان که درختانی بزرگ و پر شاخه بود، جاروب زنند سپس

فرمود: «گویی [برای سفر ابد] فرا خوانده شدم پس اجابت کردم [کنایه از این که وفات من نزدیک است] من در میان شما دو چیز گران بها (سنگین) را می‌گذارم یکی از دیگری بزرگ‌تر است؛ کتاب خدا و عترتم اهل بیت من، پس نیک بنگرید پس از من در باره آن دو چگونه رفتار می‌کنند؛ آن دو هرگز از یک دیگر جدا نشوند تا در کنار حوض [کوثر] نزد من باز آیند». سپس فرمود: «هر کس من ولی اویم پس علی ولی اوست. خداوند، هر کس او را دوست دارد دوست بدار، و هر کس او را دشمن دارد دشمن دار».

ابو طفیل [راوی حدیث] می‌گوید: به زید بن ارقم گفتم: آیا تو خود از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم چنین شنیدی؟ گفت: [آری] هیچ کس در آن مکان نبود جز آن که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را با چشمانش دید و سخنانشان را با گوش‌هایش شنید.

(۱) حدیث هفتاد و هشت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۴، ص ۳۶۶ و ۳۶۸ و ۳۷۰-۳۷۱، ج ۱۷، ص ۱۶۱، ح ۱۱۱۰۴ و ص ۲۱۱، ح ۱۱۱۳۱؛ فضائل احمد: ص ۵۴، ح ۸۲ و ص ۷۷، ح ۱۱۶ و ص ۱۱۵، ح ۱۷۰؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۷۳، ح ۲۴۰۸؛ المعرفة و التاريخ فسوی: ج ۱، ص ۵۳۶؛ کتاب السنه: ص ۵۹۱-۵۹۳، ح ۱۳۶۴-۱۳۶۵ و ح ۱۳۶۹ و ۱۳۷۲ و ۱۳۷۵، ص ۶۳۰، ح ۱۵۵۵ و ۱۵۵۸؛ مسند ابن حمید: ص ۱۰۷-۱۰۸، ح ۲۴۰؛ انساب الاشراف: ص ۲۴، ح ۴۸؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۶۳، ح ۳۷۱۳ و ۳۷۸۸؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۱۸۹-۱۹۰، ح ۲۵۳۸-۲۵۳۹؛ مناقب کوفی: ص ۱۱۲، ح ۶۱۶ و ص ۱۱۶، ح ۶۱۸ و ص ۱۳۵، ح ۶۳۳ و ص ۱۷۰، ح ۶۶۳ و ص ۳۱۳، ح ۷۹۹ و ص ۳۷۵، ح ۸۵۹ و ص ۳۸۶، ح ۸۷۰ و ص ۴۳۵-۴۳۶، ح ۹۲۸-۹۲۹ و ص ۴۴۹-۴۵۰، ح ۹۴۸-۹۴۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۵، ص ۱۶۶، ح ۴۹۶۹ و ۴۹۷۰-۴۹۷۱ و ص ۱۶۹-۱۷۰، ح ۴۹۸۰ و ۴۹۸۴ و ۴۹۸۶ و ص ۱۷۵، ح ۴۹۹۶ و ص ۱۸۲، ح ۵۰۲۷-۵۰۲۸ و ص ۱۸۶، ح ۵۰۴۰ و ص ۱۹۲، ح ۴۰۵۹-۴۰۵۹ و ص ۱۹۴-۱۹۵، ح ۵۰۶۵-۵۰۷۱ و ص ۲۰۴، ح ۵۰۹۶-۵۰۹۷؛ معجم اوسط: ج ۲، ص ۵۷۶، ح ۱۹۸۷؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۰۹-۱۱۰؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۳۵، ح ۲۸۳؛ امالی خمیسیه: ج ۱، ص ۱۴۹، ح ۷؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۸۲؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۲۹۷، ح ۱۰۲۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۱

(۱) حدیث هفتاد و نه «۱»- بریده می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ما را برای جنگی فرستادند و علی را فرمانده ما قرار داد، چون بازگشتیم حضرت از ما پرسید: «همراهی همراهران را چگونه یافتید؟» پس من و دیگران لب به شکایت گشودیم، پس چون سرم را در میان جمع بلند کردم چهره رسول خدا را دیدم که از [ناراحتی] سرخ شده و فرمود: «هر کس من ولی او هستم علی هم ولی اوست».

(۲) حدیث هشتاد «۲»- باز بریده می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم مرا با علی به یمن فرستاد من از وی [به خیال خودم] ستمی دیدم چون بازگشتم نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شکوه کردم، پس حضرت رو به من کرد و فرمود: «ای بریده، هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست».

(۱) حدیث هفتاد و نه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۲۲۵، ح ۲۰۳۸۸؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۶؛ مسند احمد: ج ۵، ص ۳۵۰ و ۳۵۸-۳۵۹ و ۳۶۱؛ فضائل احمد: ص ۸۷، ح ۱۲۹ و ص ۲۲۲، ح ۳۰۱؛ کتاب السنه: ص ۵۹۰، ح ۱۳۵۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۵۱، ح ۳۵۲ و ج ۲، ص ۴۱۲، ح ۹۰۳ و ص ۴۴۳، ح ۹۲۹؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۵، ح ۸۱۴۴؛ مسند رویانی: ص ۳۶، ح ۶۲؛ مشکل الآثار: ج ۴، ص ۱۱، ح ۳۳۱۶؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۴، ح ۶۹۳۰؛ معجم

اوسط طبرانی:

ج ۵، ص ۴۲۵، ح ۵۷۵۲ و ج ۷، ص ۴۹، ح ۶۰۸۱؛ طبقات المحدثین: ج ۳، ص ۳۸۸؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۲۹-۱۳۰؛ سنن بیهقی: ج ۶، ص ۳۴۲؛ اخبار اصبهان: ج ۱، ص ۱۶۱؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۴، ح ۳۵.

(۲) حدیث هشتم در مصادر دیگر: کشف الاستار: ج ۳، ص ۱۸۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۷۹، ح ۸۵۲.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۳

(۱) حدیث هشتماد و یک «۱»- باز بریده می گوید: با علی به سوی یمن رفتیم من از او [به خیال خودم] ستمی دیدم نزد پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم که آمدیم از علی یاد کردم و بر او خرده گرفتم، پس چهره رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دگرگون شد و فرمود: «ای بریده، آیا من از مؤمنان سزاوارتر از خودشان نیستم؟» گفتم: آری ای رسول خدا، فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی هم مولای اوست».

(۲) حدیث هشتماد و دو «۲»- سعد می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست».

(۳) حدیث هشتماد و سه «۳»- زید بن ارقم می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] برخاستند و سپاس و ستایش خدا را به جای آوردند و سپس فرمودند: «آیا شما نمی دانید من از هر مؤمنی از خودش به او سزاوارترم؟» گفتم: آری، گواهی می دهیم که شما از هر مؤمنی از خودش سزاوارترید، آن گاه حضرت دست علی را گرفت و فرمود: «پس هر کس من مولای اویم پس این [علی] مولای اوست» «۴».

(۱) حدیث هشتماد و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۳۲۱۲۳؛ مسند احمد: ج ۵، ص ۳۴۷؛ فضائل احمد: ص ۷۶، ح ۱۱۳؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۵، ح ۸۱۴۵؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۲۵، ح ۹۱۷ و ص ۴۴۲، ح ۹۳۷ و ص ۴۵۴، ح ۹۵۶؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۱۰؛ اخبار اصبهان: ج ۲، ص ۲۱۹؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۴، ح ۳۶؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۳۴، ح ۱۵۰.

(۲) حدیث هشتماد و دو در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۴۱ و ص ۵۹۱، ح ۱۳۵۹.

(۳) حدیث هشتماد و سه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۴، ص ۳۷۲، ح ۶۵؛ فضائل احمد: ص ۹۳، ح ۱۳۹؛ کتاب السنه: ص ۵۹۱، ح ۱۳۶۲؛ سنن ترمذی: ج ۶، ص ۶۳۳، ح ۳۷۱۳؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۱۸۹، رقم ۲۵۳۷؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۹۸، ح ۸۸۳ و ص ۴۰۴، ح ۸۹۳ و ص ۴۲۳، ح ۹۱۵؛ الکنی و الاسماء: ج ۲، ص ۶۱؛ کامل ابن عدی: ج ۶، ص ۴۱۳، رقم ۱۸۹۵؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۵، ص ۲۰۲، ح ۵۰۹۲؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۰۴، ح ۳۶۳۴۲.

(۴) - گفتار رسول خدا صلی الله علیه و اله در باره امام علی در حدیث غدیر از سه حالت بیرون نیست: یا حضرت فرموده:

«هر کس من مولای اویم پس علی هم مولای اوست» یا فرموده: «هر کس من ولی اویم پس علی هم ولی اوست» و یا هر دو را فرموده اند. اگر فرموده باشد: «هر کس من ولی اویم پس علی هم ولی اوست» در این تعبیر نباید شک کرد با توجه به قراین و شواهد دیگر (از جمله شاهد در خود حدیث غدیر که در آن، حضرت از مردم اقرار گرفته اند که من از شما به خودتان سزاوارتر و در جان و مالتان اولی به تصرفم و در احادیث متعدد دیگر که خواهید دید نیز تعبیر «علی ولی پس از من است»- با قید پس از من- زیاد به کار رفته است) ولی در این مورد همان پیشوایی و ولایت در تصرف است، و اگر هر دو تعبیر را فرموده باشند باز این معنا به طور روشن تر خواهد بود؛ یعنی علی هم محبوب شما و هم پیشوای شماست و اگر تنها فرموده باشند: «هر کس من مولای اویم پس علی هم مولای اوست» در این صورت چون آنان که در جمع حضور داشته اند عرب بودند و مراد حضرت را به خوبی درک می کردند، از معنای واژه «مولا»،

«ولّی» را فهمیده‌اند و در نقل به معنا به جای «مولا» کلمه «ولّی» را به کار برده‌اند که به معنای پیشواست (دقت فرمایید).

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۵

(۱) حدیث هشتاد و چهار «۱»- علی [علیه السّلام] در مکانی به نام رجبۀ در میان مردم سوگند یاد کرد و گفت: هر کس از رسول خدا صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم شنیده که فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست» [گواهی دهد]. پس افرادی که از ده نفر بیش تر بودند به پا خاستند و گواهی دادند.

(۲) حدیث هشتاد و پنج «۲»- سعید بن وهب می گوید: چون علی [علیه السّلام] آنان را سوگند داد پنج یا شش نفر از اصحاب پیامبر صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم گواهی دادند که از رسول خدا صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم شنیده‌اند که فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست».

(۳) حدیث هشتاد و شش «۳»- این حدیث همانند حدیث پیشین است و نسائی آن را با سندی دیگر از همان سعید بن وهب آورده که می گوید: نزدیک من شش نفر به پا خاستند و زید بن یثیع هم می گوید و نزدیک من نیز شش نفر به پا خاستند و گواهی دادند که از رسول خدا صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم شنیده‌اند که فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی نیز مولای اوست».

(۱) حدیث هشتاد و چهار در مصادر دیگر: معجم اوسط: ج ۳، ص ۱۳۴، ح ۲۲۷۵؛ معجم صغیر طبرانی: ج ۱، ص ۶۴؛ حلیة الاولیاء: ج ۵، ص ۲۶؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۲۶، ح ۳۸؛ اخبار اصفهان: ج ۱، ص ۱۴۲، رقم ۹۲؛ امالی طوسی: ص ۲۷۲، ح ۵۰۹ و ص ۳۳۴، ح ۶۷۲؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۱۳-۱۴، ح ۵۱۱-۵۱۴؛ تهذیب الکمال: ج ۲۲، ص ۳۹۷-۳۹۸؛ البدایة و النهایه: ج ۵، ص ۲۱۱.

(۲) حدیث هشتاد و پنج در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۵، ص ۳۶۶، ح ۶۴۱ و ص ۳۷۰، ح ۶۷۰؛ فضائل احمد:

ص ۹۶، ح ۱۴۳؛ انساب الاشراف: ج ۱، ص ۶۶، ح ۱۷۳؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۱۹۱، ح ۲۵۴۱؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۴۲۸، ح ۵۶۷؛ مشکل الآثار: ج ۲، ص ۲۱۲، ح ۱۹۰۱؛ الکنی و الاسماء: ج ۲، ص ۸۸؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۵، ص ۱۷۵، ح ۴۹۹۶-۴۹۷۰ و ص ۱۹۱، ح ۵۰۵۸-۵۰۵۹؛ معجم اوسط طبرانی:

ج ۲، ص ۵۷۶، ح ۱۹۸۷؛ زین الفتی: ج ۱، ص ۱۲-۱۳، ح ۱-۲؛ اخبار اصفهان: ج ۲، ص ۲۲۷؛ تاریخ بغداد: ج ۱۴، ص ۲۳۶؛ امالی طوسی: ص ۲۵۵، ح ۴۵۹؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۵۶، ح ۱۸۵؛ اسد الغابه:

ج ۱، ص ۳۶۸ و ج ۳، ص ۳۰۷؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۸-۱۲، ح ۵۰۶-۵۱۰ و ص ۱۸، ح ۵۱۵-۵۱۶ و ص ۲۰، ح ۵۲۰ و ص ۲۴، ح ۵۲۳-۵۲۴؛ فرائد السمطین: ج ۱، ص ۶۹، ح ۴۶.

(۳) حدیث هشتاد و شش در مصادر دیگر: مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۳۹، ح ۹۲۴ و ص ۴۵۲، ح ۹۴۵؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۵۶، ح ۱۸۵؛ البدایة و النهایه: ج ۷، ص ۳۶۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۷

(۱) حدیث هشتاد و هفت «۱»- زید بن یثیع می گوید: شنیدم که علی بن ابی طالب [علیه السّلام] بر منبر کوفه می گفت: من کسی را به خدا سوگند می‌دهم- و جز اصحاب محمّد صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم را سوگند نمی‌دهم- که از رسول خدا صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم شنیده که در روز غدیر خم فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست».

خدایا، دوست دار هر کس او را دوست می‌دارد، و دشمن دار کسی که او را دشمن می‌دارد» [به پا خیزد و گواهی دهد]. پس شش نفر [از اصحاب] از یک سوی منبر و شش نفر از سوی دیگر به پا خاستند و گواهی دادند که از رسول خدا صلّی اللّٰه علیه [و آله] و سلم این را شنیده‌اند.

شریک بن عبد الله [یکی از راویان این حدیث] می گوید: من به ابو اسحاق [راوی دیگر حدیث] گفتم: آیا از براء بن عازب [از صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله] شنیده ای که وی از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم این را نقل کند؟ گفت: آری.

(۲) پیامبر (ص) فرمود: علی ولی و پیشوای هر مؤمنی پس از من است

(۳) حدیث هشتماد و هشت «۲»- عمران بن حصین می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم سپاهی را با فرماندهی علی بن ابی طالب فرستادند پس وی [علی علیه السلام] وارد نبرد شد [و اسیرانی گرفت] در این میان کنیزکی را برای خود برداشت پس [برخی] کار او را نپسندیدند و بر آن خرده گرفتند و چهار نفر از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم پیمان بستند همین که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را ملاقات کنند، حضرت را از کار ایشان آگاه کنند. عادت مسلمانان این بود که

(۱) حدیث هشتماد و هفت در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۷۱، ح ۳۲۰۸۲؛ مسند احمد: ج ۴، ص ۲۸۱، ح ۹۵۰؛ فضائل احمد: ص ۱۱۱، ح ۱۶۴؛ فرائد السمطين: ج ۱، ص ۶۵، ح ۴۱؛ سنن ابن ماجه:

ج ۱، ص ۴۳، ح ۱۱۶؛ کتاب السنه: ص ۵۹۲-۵۹۳، ح ۱۳۶۳ و ۱۳۷۰ و ۱۳۷۴؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۵۸-۳۷۰، ح ۸۴۴-۸۴۵ و ۴۴۱، ح ۹۲۶-۹۲۷؛ الکنی و اللقب: ج ۱، ص ۱۶۰؛ امالی خمیسیه: ج ۱، ص ۱۴۵، ح ۵۰؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۵۵، ح ۱۸۳؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۴۷، ح ۵۴۸ و ص ۵۱-۵۲، ح ۵۵۲-۵۵۳.

(۲) حدیث هشتماد و هشت در مصادر دیگر: أمالی عبد الرزاق: ص ۷۹، ح ۱۰۹؛ مسند طرابلسی: ص ۱۱۱، ح ۸۲۹؛ مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۷۵، ح ۳۲۱۱۲؛ مسند احمد: ج ۴، ص ۴۳۷، ح ۳۳، ص ۱۵۴، ح ۱۹۹۲۸؛ فضائل احمد: ص ۱۰۴، ح ۱۵۷ و ص ۱۲۳، ح ۱۸۲؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۲، ح ۳۷۱۲؛ کتاب السنه:

ص ۵۵۰، ح ۱۱۸۷؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۵، ح ۸۱۴۶؛ مسند رویانی: ج ۱، ص ۶۲، ح ۱۱۹؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۴۹-۴۵۰، ح ۳۵۱ و ۳۵۴ و ص ۴۹۰، ح ۳۹۷؛ کامل ابن عدی: ج ۲، ص ۱۴۵؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۸، ص ۱۲۸، ح ۲۶۵؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۱۰؛ حلیه الاولیاء: ج ۶، ص ۲۹۴؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۵۳، ح ۱۸۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۹۹

هر گاه از سفر بر می گشتند (۱) در آغاز خدمت رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب می شدند و بر ایشان سلام می کردند سپس به سوی بار و بنه خود می رفتند.

پس چون سپاه از راه رسید خدمت پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم رسیدند و سلام کردند آن گاه یکی از آن چهار نفر برخاست و گفت: یا رسول الله، آیا علی بن ابی طالب را نمی نگرید که چه کرده است؟ رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم از آن شخص روی برگرداند، آن گاه نفر دوم برخاست و همان را گفت، سپس نفر سوم برخاست و همان سخن را تکرار کرد و همین طور نفر چهارم برخاست و همان که دیگران گفتند، گفت، رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم روی به آنان کردند و در حالی که خشم در چهره شان نمودار بود فرمود: «از علی چه می خواهید؟! علی از من و من از علی ام و او ولی هر مؤمنی پس از من است».

(۲) پیامبر (ص) فرمود: علی [ع] ولی و پیشوای شما پس از من است

(۳) حدیث هشتماد و نه «۱»- بریده می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ما را با فرماندهی خالد بن ولید و سپاهی دیگر را با فرماندهی علی به یمن فرستاد و فرمود:

«اگر دو سپاه هم دیگر را ملاقات کردید علی فرمانده همه است و اگر جدا بودید هر کدام با فرماندهی خود». ما با طایفه بنی زبید

از یمن روبرو شدیم و پس از نبرد، مسلمانان بر مشرکان چیره شدند، افراد جنگ‌جو را کشتیم و فرزندانشان را به اسارت گرفتیم. علی [علیه السلام] کنیزکی را از میان اسیران برای خود برداشت. خالد بن ولید [از سر شکایت] این ماجرا را برای پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم نوشت و به من مأموریت داد در باره علی گلایه کنم. پس من نامه را به حضرت صلی الله علیه [و آله] و سلم دادم و در باره علی گلایه کردم در این هنگام رنگ چهره رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دگرگون شد پس گفتم: این مکان پناه آورنده است [کنایه از این که من بی تقصیرم] شما من را با خالد بن ولید فرستادید و دستور دادید اطاعتش کنم من تنها مأموریتم را می‌رسانم، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «ای بریده، در باره علی عیب‌جویی نکن. علی از من است و من از علی‌ام و این علی، ولیّ شما پس از من است».

(۱) حدیث هشتماد و نه در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۵، ح ۳۲۱۱۰؛ مسند احمد: ج ۳۸، ص ۱۱۸، ح ۲۳۰۱۲؛ فضائل احمد: ص ۲۱۹، ح ۲۹۸؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۷۹، ح ۳۸۸ و ص ۴۸۷، ح ۳۹۷ و ج ۲، ص ۳۸۸، ح ۸۶۳، ص ۳۹۰، ح ۸۶۶، ص ۴۱۹، ح ۹۰۳؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۲۲۵، ح ۲۷۱؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۴۰۰-۴۰۱، ح ۴۶۶-۴۶۸ و ص ۴۰۲-۴۰۶، ح ۴۷۰-۴۷۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۰۱

(۱) پیامبر (ص) فرمود: هر کس علی را ناسزا گوید من را ناسزا گفته است

(۲) حدیث نود «۱»- عبد الله بن جدلی می‌گوید: نزد امّ سلمه [یکی از همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم] رفتم، گفتم: آیا کسی در میان شما رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را ناسزا می‌گوید؟! گفتم: سبحان الله!- یا پناه به خدا!- امّ سلمه گفت: [پس چرا به علی ناسزا می‌گویید؟] من از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «هر کس علی را ناسزا گوید من را ناسزا گفته است».

(۳) حدیث نود و یک «۲»- ابو بکر فرزند خالد می‌گوید: سعد بن مالک را در مدینه دیدم گفتم: خبردار شدم شما علی را ناسزا می‌گویید. گفتم: آری، چنین می‌کردیم. گفت:

شاید هنوز هم چنین باشی؟! گفتم: پناه به خدا! گفت: هرگز به علی ناسزا مگو اگر بر فرق سر من اره نهند [و بخواهند آن را دو تکه کنند] تا علی را ناسزا گویم هرگز چنین نمی‌کنم پس از آن که از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم آن چه باید [در باره علی] بشنوم، شنیدم [که فرمود: هر کس علی را ناسزا گوید من را ناسزا گفته است].

(۱) حدیث نود در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۲، ص ۳۷۴، ح ۳۲۱۰۴؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۳۲۳، ح؛ فضائل احمد: ص ۹۰، ح ۱۳۳؛ أنساب الاشراف: ص ۹۱، ح ۲۱۹؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۴۴۴، ح ۷۰۱۳؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۳، ص ۳۲۲، ح ۷۳۷ و ص ۳۲۳، ح ۷۳۸؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۶، ص ۳۸۹، ح ۵۸۲۸؛ معجم صغیر طبرانی: ج ۲، ص ۲۱؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۱؛ تاریخ بغداد: ج ۷، ص ۴۰۱؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۱۷۱-۱۷۲، ح ۶۶۴-۶۶۵ و ص ۱۸۲-۱۸۴، ح ۶۶۷-۶۷۱.

(۲) حدیث نود و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۵، ح ۳۲۱۱۰؛ مسند ابو یعلی: ج ۲، ص ۱۱۴، ح ۷۷۷؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۴۸، ح ۱۰۵۷؛ عقد الفرید: ج ۵، ص ۱۱۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۳، ص ۷۱، ح ۱۱۰۳؛ تهذیب الکمال: ج ۱۲، ص ۵۵۵، ح ۲۷۶۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۰۳

(۱) ترغیب به دوستی علی که خدا از او خشنود باد و حذر از دشمنی با او

(۲) حدیث نود و دو «۱»- ابو طفیل عامر بن وائله می گوید: علی [علیه السلام] مردم را در مکانی به نام رحبه گرد آورد و گفت: شما را به خدا سوگند می‌دهم هر کس در روز غدیر آن چه از رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم [در باره من] شنیده است [بگوید]. پس جمعی از مردم برخاستند و چنین گواهی دادند: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم در روز غدیر خم فرمود: «آیا شما می‌دانید من به [جان و مال] مؤمنان از خودشان سزاوارترم؟» پس در حالی که ایستاده بود دست علی را گرفت و فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست. خدایا، هر کس او را دوست دارد، دوست دار و هر کس دشمنش دارد، دشمن دار». ابو طفیل گوید: از جمع بیرون آمدم و در دلم در این باره چیزی بود، زید بن ارقم را دیدم وی را از آن چه در دلم بود آگاه کردم گفت: چه جای برای انکار است؟! من نیز از رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم شنیدم.

(۳) حدیث نود و سه- همان حدیث نود و دو است. نسائی با سندی دیگر آن را نقل کرده است.

(۴) حدیث نود و چهار «۲»- سعد می گوید: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم برای مردم خطبه خواند و فرمود: «اما بعد، ای مردم [آیا] من ولی شما هستم؟». گفتند: آری، درست می‌گویند؛ سپس دست [حضرت] علی را گرفت و بالا برد و فرمود: «این علی محبوب من و انجام دهنده وظایف من است. خداوند هر کس او را دوست دارد، دوست دار و هر کس دشمنش دارد دشمنش دار».

(۱) حدیث نود و دو در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۴، ص ۳۷۰، ح ۱۹۳۰۲؛ فضائل احمد: ص ۶۸۲، ح ۲۸۹؛ کتاب السنه: ص ۵۹۲، ح ۱۳۶۷ و ۱۳۶۸؛ مسند بزّار: ج ۲، ص ۶۳۲، ح ۲۵۴۴؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۴۵، ح ۹۳۳ و ۹۳۴؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۵، ح ۶۹۳۱ و ص ۳۷۲-۳۷۳، ح ۸۴۶-۸۴۷؛ أمالی طوسی: ص ۲۵۵، ح ۴۵۹؛ اسد الغابه: ج ۵، ص ۲۷۵؛ زین الفتی: ج ۱، ص ۱۴، ح ۳ و ج ۲، ص ۲۶۷، ح ۴۷۵؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۶، ح ۵۰۴؛ الإصابه: ج ۴، ص ۱۵۹.

(۲) حدیث نود و چهار در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۵۱، ح ۱۱۸۹؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۴۴، ح ۳۴۷؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۵۳، ح ۵۵۴؛ فرائد السمطين: ج ۱، ص ۷۰، ح ۴۷؛ البدايه و النهايه: ج ۵، ص ۱۸۷ و ۲۱۲؛ مسند شاشی: ج ۱، ص ۱۶۵، ح ۱۰۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۰۵

(۱) حدیث نود و پنج «۱»- سعد می گوید: رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم دست علی را گرفت و خطبه‌ای خواند و حمد و ثنای خدا را به جای آورد سپس فرمود: «آیا نمی‌دانید من از [جان و مال] شما به خودتان سزاوارترم؟» گفتند: آری، درست می‌گویند ای رسول خدا؛ آن گاه دست علی را گرفت و بالا برد و فرمود: «هر کس من ولی و پیشوای اویم پس این [علی] پیشوای اوست. به تحقیق خداوند دوست می‌دارد هر که علی را دوست بدارد و دشمن می‌دارد هر کس او را دشمن بدارد».

(۲) حدیث نود و شش «۲»- سعد می گوید: ما با رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم در راه مکه به مدینه در حرکت بودیم پس چون [رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ و آله] به محل غدیر خم رسید، مردم را متوقف کرد، هر کس پیش رفته بود باز گرداند و هر کس عقب مانده بود [رسید] و به حضرت ملحق شد، چون مردم گرد حضرت جمع شدند فرمود: «ای مردم، آیا [هر چه از ناحیه خدا بود] رساندم؟» گفتند: آری. سه بار فرمود: «خداوند، شاهد باش» سپس فرمود: «ای مردم، ولی شما کیست؟» سه بار گفتند: خدا و رسولش.

سپس دست علی را گرفت و او را بلند کرد و فرمود: «هر کس خدا و رسولش ولی اوست پس این علی هم ولی اوست» (۳)، خدایا هر کس او را دوست دارد، دوست دار، و هر کس دشمنش دارد، دشمن دار».

(۱) حدیث نود و پنج در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۵۱، ح ۱۱۸۹؛ و البدایه و النهایه: ج ۵، ص ۲۱۲.

(۲) حدیث نود و شش در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث نود و چهار. ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام ۱۰۵ (۱) ترغیب به دوستی علی که خدا از او خوشنود باد و حذر از دشمنی با او

(۳) در این حدیث نیز ولی به معنای پیشوا و سرپرست خواهد بود، چون افزون بر قراین دیگری که در یادداشت حدیث شماره ۸۳ آوردیم در این جا نیز پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می فرماینند: «ای مردم، ولی شما کیست؟» حاضران سه بار می گویند: خدا و رسولش. اگر مراد از ولی دوست و یاور باشد اختصاصی به خدا و رسول او ندارد، بلکه مؤمنان نیز دوست و یار یک دیگرند. رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از این اقرار می فرماید: «هر کس خدا و رسولش ولی [یعنی پیشوا و سرپرست] اوست پس این علی نیز پیشوا و سرپرست اوست».

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۰۷

(۱) ترغیب در باره دوستی علی و دعای پیامبر (ص) در باره کسی که علی را دوست دارد و نفرین در باره کسی که به علی کینه ورزد

(۲) حدیث نود و هفت «۱»- عبد الله فرزند بریده می گوید: پدرم به من چنین گفت: هیچ کس نزد من مبعوض تر از علی بن ابی طالب نبود. مردی در قبیله قریش بود که من تنها او را به خاطر بغضش به علی دوست می داشتم. پس پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم آن مرد را برای پیکار با سوارانی اعزام کرد من هم با او به خاطر آن که بغض علی را داشت، همراه شدم. آن مرد [در جنگ] اسیر گرفت پس نامه‌ای به پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم نوشت و درخواست کرد کسی را بفرستد تا خمس غنایم را جدا کند. پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم علی را نزد ما فرستاد، در میان اسیران کنیزکی خوب روی بود که برترین آنان بود، پس چون وی [علی علیه السلام] خمس مال را جدا کرد کنیزک در سهم خمس قرار گرفت. چون خمس آن سهم را جدا کرد آن کنیز در سهم اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه [و آله] و سلم افتاد. پس چون خمس آن سهم را نیز جدا کرد کنیز در سهم آل علی قرار گرفت پس وی [علی علیه السلام] نزد ما آمد و از سرش آب می چکید گفتیم: تو را چه می شود؟ گفت: آیا ندیدید کنیزک در سهم خمس سپس در سهم اهل بیت پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم و بالاخره در سهم آل علی شد من با وی آمیزش کردم پس آن مرد قرشی نامه‌ای برای پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم نوشت و من را هم برای گواهی نامه و آن چه در باره علی گفته بود همراه نامه فرستاد.

من نامه را برای حضرت می خواندم و می گفتم: درست می گوید. می خواندم و می گفتم: درست می گوید. پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دست من را گرفت و فرمود: «آیا نسبت به علی کینه دارد؟» گفتم: آری، فرمود: «کینه علی را نداشته باش و اگر [بناست] او را دوست داری بر دوستی ات دایم بیفزا، سوگند به آن که جانم به دست اوست، سهم آل علی از خمس برتر از این کنیزک است». پس [از این سخن] هیچ کس پس از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم محبوب تر از علی نزد من نیست.

عبد الله فرزند بریده می گوید: به خدا سوگند، در این ماجرا میان من و پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم جز پدرم واسطه‌ای نیست.

(۱) حدیث نود و هفت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۸، ص ۶۵، ح ۲۲۹۶۷؛ فضائل احمد: ص ۲۲۳، ح ۳۰۲؛ مسند رویانی: ص

۱۳۲، ح ۳۰۹؛ مشکل الآثار طحاوی: ج ۴، ص ۱۱۰ (باب ۴۷۶)، ح ۳۳۱۵.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۰۹.

(۱) حدیث نود و هشت «۱»- ابو اسحاق به نقل از سعید بن وهب می گوید: علی در مکانی به نام رحبه [در میان مردم] چنین گفت: «شما را به خدا سوگند، هر کس از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در روز غدیر خم شنیده که فرمود: «خداوند ولی من و من ولی مؤمنانم و هر کس من ولی اویم پس این [علی] هم ولی اوست. خدایا، دوست دار هر کس او را دوست می دارد و دشمن دار هر کس دشمنش دارد و یاری کن هر کس یاری اش کند» [به پا خیزد و گواهی دهد].

ابو اسحاق می گوید: سعید بن وهب به من گفت: در این هنگام کنار من شش نفر و زید بن یثیع هم گفت: کنار من نیز شش نفر برخاستند [و گواهی دادند].

عمرو ذو مَرّ، به جای [اللهم] وال من والا... عبارت «أحب من أحبّه و أبغض من أبغضه» [خدایا، دوست دار هر کس او [علی] را دوست دارد و مبغوض دار هر کس بغض او را دارد] را نقل کرده است.

(۲) حدیث نود و نه «۲»- عمرو ذو مَرّ می گوید: علی را در مکانی به نام رحبه دیدم که اصحاب محمد صلی الله علیه [و آله] و سلم را سوگند داد و فرمود: کدام یک از شما از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم آن چه را در روز غدیر خم فرمود، شنیده است؟ جمعی به پا خاستند و گواهی دادند که از رسول خدا شنیده اند که فرمود: «هر کس من مولای اویم پس علی مولای اوست. خدایا دوست دار هر کس او را دوست دارد و دشمن دار هر کس دشمنش دارد و دوست دار هر کس او را دوست دارد و مبغوض دار هر کس بغض او را دارد و یاری کن هر کس او را یاری کند».

(۱) حدیث نود و هشت در مصادر دیگر: ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۲۸، ح ۵۲۹.

(۲) حدیث نود و نه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۲۶۲، ح ۹۵۱؛ فضائل احمد: ص ۹۷، ح ۱۴۴؛ مسند بزار: ج ۳، ص ۳۴-۳۵، ح ۷۸۶؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۶۷، ح ۸۴۳ و ص ۳۸۳، ح ۸۵۷ و ص ۴۲۹، ح ۹۱۱ و ص ۴۴۴، ح ۴۳۲ و ص ۴۵۱-۴۵۲، ح ۹۴۲ و ۹۴۳؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۵، ص ۱۹۲، ح ۵۰۵۹؛ امالی طوسی: ص ۲۲۷، ح ۳۹۸؛ فرائد السمطین: ص ۶۸، ص ۴۴؛ البدایه و النهایه: ج ۷، ص ۳۶۰؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۵۸، ح ۳۶۴۸۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱۱.

(۱) [دوستی علی ع] مرز میان مؤمن و منافق

(۲) حدیث صد «۱»- علی [علیه السلام] فرمود: «سوگند به کسی که دانه را می شکافد و هستی را می آفریند، پیامبر امی صلی الله علیه [و آله] و سلم با من چنین در میان گذاشت و سفارش فرمود: جز مؤمن من را دوست نمی دارد و جز منافق به من کینه نمی ورزد».

(۳) حدیث صد و یک «۲»- علی [علیه السلام] فرمود: «پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم با من چنین در میان گذاشت و سفارش فرمود: جز مؤمن من را دوست نمی دارد و جز منافق به من کینه نمی ورزد».

(۴) حدیث صد و دو «۳»- علی [علیه السلام] فرمود: «پیامبر امی صلی الله علیه [و آله] و سلم با من چنین در میان گذاشت و سفارش کرد که جز مؤمن تو را دوست نمی دارد و جز منافق کینه تو را ندارد».

(۱) حدیث صد در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۵؛ صحیح مسلم: ج ۱، ص ۸۶ (باب ۳۳)، ح ۱۳۱؛

سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۱۱۴؛ کتاب السنه: ص ۵۸۴، ح ۱۳۲۵؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۴۷، ح ۸۱۵۳؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۷۶، ح ۶۹۲۴؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۷۹، ح ۹۷۸؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۱۹۵، ح ۶۸۹ و ۶۹۰.

(۲) حدیث صد و یک در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۵؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۱۳۶، ح ۷۳۱ و ص ۳۱۶، ح ۱۰۶۲؛ فضائل احمد: ص ۴۵، ح ۷۱؛ صحیح مسلم: ج ۱، ص ۸۶، ح ۱۳۱؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۴۲، ح ۱۴۴؛ کتاب السنه: ص ۵۸۴، ح ۱۳۲۵؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۶۹، ح ۹۶۳؛ سنن کبری نسائی: ج ۶، ص ۵۳۵، ح ۱۱۷۵۳؛ کنز الفوائد: ج ۲، ص ۸۳؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۱۹۳، ح ۲۲۸ و ص ۱۹۵، ح ۲۳۱.

(۳) حدیث صد و دو در مصادر دیگر: مسند حمیدی: ج ۱، ص ۳۱، ح ۵۸؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۶۴۲، ح ۷۱؛ فضائل احمد: ص ۵۶، ح ۸۴؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۴۲، ح ۱۱۴؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۴۳، ح ۳۷۳۶؛ سنن کبری نسائی: ج ۶، ص ۵۳۴، ح ۱۱۷۴۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۸۲، ح ۹۸۲؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۵۱، ح ۲۹۱ و ص ۳۴۷، ح ۴۴۵؛ امالی طوسی: ص ۲۵۸، ح ۴۶۵؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۱۹۰-۱۹۱، ح ۶۸۲-۶۸۴ و ص ۱۹۵-۱۹۹، ح ۶۹۱-۷۰۰؛ مناقب ابن مغزلی:

ص ۱۹۰-۱۹۱، ح ۲۲۵-۲۲۶ و ص ۱۹۳-۱۹۴، ح ۲۲۹-۲۳۰؛ مناقب خوارزمی: ص ۳۲۶، ح ۳۳۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱۳

(۱) مثلی که رسول خدا (ص) برای علی بن ابی طالب زدند

(۲) حدیث صد و سه «۱»- علی [علیه السلام] فرمود: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمودند: «ای علی، در تو شباهتی با عیسی است؛ یهود [آن قدر] بغض او را به دل گرفتند تا آن که به مادرش بهتان زدند و نصارا [آن قدر] دوستش داشتند تا آن که وی را [پروردگار پنداشتند و] در جایگاهی نشاندند که شایسته وی نبود».

(۳) منزلت علی بن ابی طالب نزد پیامبر (ص) و نزدیکی و پیوستگی با ایشان و محبت رسول خدا (ص) به علی

(۴) حدیث صد و چهار «۲»- مردی از [عبد الله] فرزند عمر در باره عثمان پرسید، گفت: وی جزو کسانی بود که در جنگ احد از معرکه گریختند و خداوند از گناهش [گناه فرار از جنگ] درگذشت. پس مرتکب گناه شد آن گاه امت او را کشتند. آن مرد در باره علی [علیه السلام] پرسید، فرزند عمر گفت: در باره او نپرس [چه جای پریشی!] مگر خانه او را در کنار [خانه] رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم نمی بینی!؟

(۱) حدیث صد و سه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۳۱۸؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۶۸-۴۶۹، ح ۱۳۷۶-۱۳۷۷؛ فضائل احمد: ص ۹۹، ح ۱۴۷ و ص ۱۴۴، ح ۲۰۹ و ص ۷۱۳، ح ۳۴۳-۳۴۴؛ زهد احمد:

ص ۳۰۹، ح ۱۱۹۱-۱۱۹۲؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۳، ص ۲۸۱، ح ۹۶۶؛ تفسیر فرات کوفی: ص ۴۰۴-۴۰۶، ح ۵۴۲-۵۴۰؛ کتاب السنه: ص ۴۷۰، ح ۱۰۰۴؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۴۰۶، ح ۵۳۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۳۲۰، ح ۹۵۱؛ امالی طوسی: ص ۳۴۴، ح ۷۰۹؛ انساب الاشراف: ص ۳۳، ح ۸۲؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۷۱، ح ۱۰۴.

(۲) حدیث صد و چهار در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۲۳۲، ح ۲۰۴۰۸؛ فضائل احمد: ص ۹۰، ح ۱۳۴؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۲۲، ح ۵۱۱؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۲، ص ۹۷، ح ۱۱۸۸؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۸۷، ح ۳۲۸؛ تهذیب الکمال: ج ۲۲، ص ۵۲۸-۵۲۹، ح ۴۵۸۰؛ میزان الاعتدال: ج ۳، ص ۶۴-۶۵، ح ۵۶۱۰؛ القول المسدد: ص ۳۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱۵

(۱) حدیث صد و پنج «۱»- علا بن عرار می گوید: به عبد الله فرزند عمر گفت: آیا در باره علی [علیه السلام] و عثمان با من سخن نمی گویی؟ گفت: اما در باره علی، این خانه اوست کنار خانه رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم. همین بس است و سخنی دیگر در باره او نخواهم گفت. اما عثمان، وی در روز احد [چون از معرکه جنگ گریخت] مرتکب گناهی بزرگ شد و خداوند او [و دیگران] را بخشید، ولی در میان شما گناهی کوچک کرد او را به قتل رساندید.

(۲) حدیث صد و شش «۲»- این حدیث مانند حدیث قبلی است علاء بن عرار می گوید:

در مسجد النبی از فرزند عمر در باره علی [علیه السلام] و عثمان پرسیدم، گفت: در باره علی نپرس [همین بس] به خانه او کنار خانه رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بنگر؛ در مسجد خانه‌ای جز خانه او نیست. اما عثمان در روز احد از جنگ گریخت و گناهی بزرگ مرتکب شد و خداوند او را بخشید، اما در میان شما گناهی کوچک تر از وی سر زد لیکن او را به قتل رساندید.

(۳) حدیث صد و هفت «۳»- سعد بن عبيده می گوید: مردی نزد فرزند عمر آمد و از او در باره علی [علیه السلام] پرسید، گفت: در باره علی نیازی به پرسش نیست [همین بس] به خانه او بنگر [تنها خانه او] کنار خانه پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم است. آن مرد گفت: من بغض علی را دارم، فرزند عمر به او گفت: خدا تو را مبعوض دارد.

(۱) حدیث صد و پنج در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث صد و چهار.

(۲) حدیث صد و شش در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث صد و چهار.

(۳) حدیث صد و هفت در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۴، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۹؛ صحیح بخاری: ج ۶، ص ۳۲؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۵، ص ۲۳؛ أنساب الاشراف: ص ۸۹، ح ۲۱۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۲، ص ۳۱۷، ح ۱۳۵۳۳؛ شواهد التنزیل: ج ۱، ص ۳۰؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۹۲.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱۷

(۱) حدیث صد و هشت «۱»- از عبد الرحمن فرزند خالد پرسیدند: چرا علی [علیه السلام] وارث رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم است؟ گفت: چون او در بین ما نخستین کسی است که به حضرت [ایمان آورد و] پیوست و بیش از همه ما به ایشان نزدیک بود.

(۲) حدیث صد و نه «۲»- از خالد بن قثم [نوه عباس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم] پرسیدند: چرا علی [علیه السلام] وارث رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم است و جد تو نیست با آن که جد تو عموی پیامبر [و در ظاهر نزدیک تر به ایشان] است؟ گفت: چون علی نخستین کسی است که به حضرت [ایمان آورد و] پیوست و بیش از همه ما با ایشان همراه بود.

(۳) حدیث صد و ده «۳»- ابو بکر از پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم اجازه حضور خواست. در این هنگام صدای دخترش عایشه را شنید که با صدای بلند می گفت: به خدا سوگند، می دانم علی نزد تو محبوب تر از پدر من است. ابو بکر در حالی که به او یورش برد تا بر او ضربه ای زند گفت: ای دختر فلانی، می بینم صدایت را بر رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بالا آورده‌ای؟ رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ابو بکر را از این کار بازداشتند و ابو بکر با خشم بیرون شد، آن گاه رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به عایشه فرمود: «ای عایشه، دیدی چگونه تو را از این مرد نجات دادم؟» پس از آن که اختلاف بین رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم و عایشه از میان رفت دوباره ابو بکر اجازه ورود خواست و گفت: آیا من را در آشتی راه می دهید همان گونه که در درگیری راه دادید؟ رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود:

«[آری] چنین می کنیم» «۴».

(۱) حدیث صد و هشت در مصادر دیگر: العلل و المعرفة: ج ۱، ص ۱۴۷؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۹، ص ۴۰؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۵؛ تاریخ دمشق: ج ۳، ص ۱۴، ح ۱۰۳۴-۱۰۳۵؛ طرائف ابن طاوس: ج ۱، ص ۲۸۴.

(۲) حدیث صد و نه در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث صد و هشت و نیز در باره وراثت علی علیه السلام: نک: ح ۶۴ و ۶۵.

(۳) حدیث صد و ده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۰، ص ۳۴۱، ح ۱۸۳۹۴ و ص ۳۷۲، ح ۱۸۴۲۱؛ فضائل صحابه احمد: ص ۲۶، ح ۳۸؛ سنن ابی داود: ج ۴، ص ۳۰۰، ح ۴۹۹۹؛ سنن کبیر نسائی: ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۹۱۵۵؛ مسند بزّار: ج ۸، ص ۲۲۳؛ ح ۳۲۷۵؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۱۹۴؛ مجمع الزوائد: ج ۹، ص ۱۲۷.

(۴) پیام این حدیث مبنی بر این که محبوب‌ترین مردم نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله امام علی علیه السلام است شواهدی بسیار دارد که بخشی از آنها را در احادیث قبلی ملاحظه کردید و بخشی نیز در احادیث بعدی خواهد آمد از این رو حدیثی که در صحیح بخاری و مسلم از قول عمرو بن العاص آورده‌اند که می‌گوید:

«محبوب‌ترین زنان و مردان نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله عایشه و پدرش» بوده‌اند، مردود است، چون عمرو بن العاص راوی این حدیث پیش از اسلام از سردمداران مشرکین و دشمن سرسخت رسول خداست و پس از اسلام نیز از سردمداران نفاق و فتنه‌گری و دشمن امام علی است و او به گواهی قرآن و رسول و آل رسول علیهم السلام، ابتر فرزند ابتر است و حدیثش از روی کینه‌ورزی به علی علیه السلام جعل شده است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۱۹

(۱) حدیث صد و یازده «۱»- جمیع بن عمیر می‌گوید: نوجوان بودم با مادرم نزد عایشه رفتیم مادرم نزد وی سخن از علی [علیه السلام] به میان آورد، عایشه گفت: هیچ مردی را نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم محبوب‌تر از او، و هیچ زنی را نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم محبوب‌تر از همسر او [فاطمه زهرا سلام الله علیها] ندیدم.

(۲) حدیث صد و دوازده «۲»- این حدیث مانند حدیث قبلی است. نسائی با سندی دیگر و با اندکی اختلاف آن را از همان جمیع بن عمیر چنین آورده است: جمیع بن عمیر می‌گوید: نوجوان بودم با مادرم نزد عایشه رفتیم، از پشت پرده شنیدم مادرم در باره علی [علیه السلام] از عایشه پرسید، عایشه گفت: از مردی می‌پرسی که هیچ کسی را محبوب‌تر از او و همسرش [فاطمه زهرا سلام الله علیها] نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم نمی‌شناسم.

(۱) حدیث صد و یازده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۴۳، ص ۱۷۰، ح ۲۵۰۴۶؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۷۰۱، ح ۳۸۷۴؛ مسند ابو یعلی: ج ۸، ص ۲۷۰، ح ۴۸۵۷؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۱۱، ح ۵۷۷ و ص ۱۳۲، ح ۶۱۷ و ص ۱۹۴، ح ۶۶۶ و ص ۴۷۰، ح ۹۶۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۰۳، ح ۱۰۰۸؛ تاریخ جرجان:

ص ۲۱۳، رقم ۳۲۹؛ استیعاب: ج ۴، ص ۱۸۹۷؛ شواهد التنزیل: ج ۲، ص ۶۲، ح ۶۸۴؛ امالی طوسی: ص ۲۴۹، ح ۴۴۰ و ص ۳۳۱، ح ۶۶۳؛ مناقب خوارزمی: ص ۷۰، ح ۶۳؛ فرائد السمطین: ج ۱، ص ۳۶۷، ح ۲۹۶.

(۲) حدیث صد و دوازده در مصادر دیگر: شرح الاخبار: ج ۱، ص ۱۴۰، ح ۷۰ و ۷۲؛ مسترشد طبری: ص ۴۴۹، ح ۱۴۶؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲۱

(۱) حدیث صد و سیزده «۱»- ابن بریده می‌گوید: مردی از پدرم پرسید: چه کسی محبوب‌ترین مردم نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بود؟ گفت:

محبوب ترین زنان نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم، فاطمه و محبوب ترین مردان نزد ایشان، علی بود.

(۲) منزلت علی [ع] نزد رسول خدا (ص) هنگام شرفیابی و پرسش از حضرت و سکوت ایشان

(۳) حدیث صد و چهارده «۲»- عبد الله بن نجی از علی [علیه السلام] چنین شنیده است که فرمود: «من خدمت پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب می شدم؛ اگر حضرت در حال نماز بودند، [نشانه اجازه ورود این بود که] در نماز تسبیح می گفتند، وارد می شدم و اگر در حال نماز نبودند اجازه می دادند تا وارد شوم».

(۴) حدیث صد و پانزده «۳»- این حدیث مانند حدیث قبلی است. نسائی با سندی دیگر از همان عبد الله بن نجی چنین نقل می کند: علی [علیه السلام] فرمود: «برای من در سحرگاه ساعتی مقرر بود تا خدمت رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب شوم؛ اگر حضرت در حال نماز بودند، تسبیح می گفتند و این نشانه اجازه ورود بود و اگر در نماز نبودند، اجازه می دادند تا وارد شوم».

(۱) حدیث صد و سیزده در مصادر دیگر: سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۹۸، ح ۳۸۶۸؛ مسند رویانی: ص ۲۶، ح ۴۱؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۵؛ استیعاب: ج ۴، ص ۱۸۷۹؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۱۶۲، ح ۶۴۹.

(۲) حدیث صد و چهارده در مصادر دیگر: تاریخ کبیر بخاری: ج ۶، ص ۵۰۱.

(۳) حدیث صد و پانزده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۱۳، ح ۵۷۰؛ مسند دارمی: ج ۲، ص ۲۸۴، ح ۲۶۶۳؛ صحیح ابن خزیمه: ج ۲، ص ۵۴، ح ۹۰۴؛ مشکل الآثار: ج ۲، ص ۲۱۱، ح ۱۸۹۹؛ سنن بیهقی: ج ۲، ص ۲۴۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲۳

(۱) حدیث صد و شانزده «۱»- این حدیث نیز مانند حدیث قبلی است. نسائی باز با سندی دیگر از قول همان عبد الله بن نجی چنین نقل می کند: علی [علیه السلام] فرمود: «در سحرگاه ساعتی برای من مقرر بود که در آن ساعت خدمت رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب می شدم؛ چون می آمدم از حضرت اجازه ورود می خواستم اگر ایشان را در حال نماز می یافتم، تسبیح می گفتند، پس [این نشانه اجازه ورود بود و] وارد می شدم، و اگر در نماز نبودند، اجازه می دادند تا وارد شوم».

(۲) حدیث صد و هفده «۲»- علی [علیه السلام] فرمود: «[در هر شبانه روز] دو وقت برای من مقرر بود تا خدمت پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب شوم؛ وقتی در شب و وقتی در روز. در شبانگاه که می خواستم خدمت حضرت برسم [نشانه عدم اجازه ورود] چند بار سرفه تصنعی حضرت بود».

(۳) حدیث صد و هیجده «۳»- علی [علیه السلام] فرمود: «من منزلتی اختصاصی نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم داشتم که برای هیچ کس نبود، [و آن این بود که] در هر سحر خدمتشان می رسیدم و می گفتم: السلام علیک یا نبی الله. اگر حضرت سرفه ای تصنعی می کردند، به خانه بازمی گشتم گر نه شرفیاب می شدم».

(۱) حدیث صد و شانزده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۵، ص ۲۴۴، ح ۲۵۶۶۷؛ صحیح ابن خزیمه: ج ۲، ص ۵۴، ح ۹۰۴؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۳، ح ۶۰۸؛ سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۱۲۲۲، ح ۳۷۰۹؛ سنن نسائی: ج ۳، ص ۱۲؛ کامل ابن عدی: ج ۴، ص ۲۳۴؛ مشکل الآثار: ج ۲، ص ۲۱۰، ح ۱۸۹۸؛ سنن بیهقی: ج ۲، ص ۲۴۷.

(۲) حدیث صد و هفده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۵، ص ۲۴۴، ح ۲۵۶۶۷؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۳، ح ۶۰۸؛ سنن ابن ماجه: ج ۲، ص ۱۲۲۲، ح ۳۷۰۹؛ سنن نسائی: ج ۲، ص ۱۲؛ صحیح ابن خزیمه: ج ۲، ص ۵۴، ح ۹۰۴؛ کامل ابن عدی: ج ۴، ص ۲۴۷.

ص ۲۳۴؛ مشکل الآثار: ج ۲، ص ۲۱۰، ح ۱۸۹۸؛ سنن بیهقی: ج ۲، ص ۲۴۷.

(۳) حدیث صد و هیجده در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۳۵، ح ۵۹۸ و ص ۷۷، ح ۶۴۷ و ص ۲۰۷، ح ۸۴۵ و ص ۴۲۵، ح ۱۲۹۰؛ سنن نسائی: ج ۳، ص ۱۲؛ صحیح ابن خزیمه: ج ۲، ص ۵۴، ح ۹۰۲؛ سنن بیهقی: ج ۲، ص ۲۴۸؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۴۵۲، ح ۹۸۲؛ فرائد السمطين: ج ۱، ص ۲۰۱، ح ۱۷۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲۵

(۱) حدیث صد و نوزده «۱»- علی [علیه السلام] فرمود: «چون [خدمت رسول خدا صلی الله علیه و اله شرفیاب می شدم] از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم می پرسیدم به من پاسخ می دادند و چون ساکت می شدم حضرت [سخن را] آغاز می کردند».

(۲) حدیث صد و بیست «۲»- علی [علیه السلام] فرمود: «چون [خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب می شدم] می پرسیدم پاسخ می شنیدم و چون ساکت می شدم، حضرت آغاز می فرمود».

(۳) حدیث صد و بیست و یک «۳»- این حدیث نیز همانند احادیث پیشین است. نسائی آن را با سندی دیگر چنین آورده است: علی [علیه السلام] فرمود: «به خدا سوگند، هر گاه [از رسول خدا صلی الله علیه و اله] می پرسیدم پاسخ می شنیدم و چون ساکت می شدم حضرت آغاز می فرمود».

(۱) حدیث صد و نوزده در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۶۱؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۳۷، ح ۳۷۲۲ و ص ۶۴۰، ح ۳۷۲۹؛ مراسیل ابن ابی حاتم: ص ۹۵، ح ۱۶۸؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۵؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۴۵۴، ح ۹۸۷؛ تهذیب الکمال: ج ۱۵، ص ۳۷۲، ح ۳۴۵۷؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۲۰، ح ۳۶۳۸۷.

(۲) حدیث صد و بیست در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۶۰؛ المعرفة و التاريخ: ج ۲، ص ۵۴۰؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۴۶، ح ۵۳۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۱، ص ۶۸ و ج ۴، ص ۳۸۲؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۴۵۴، ح ۹۸۵.

(۳) حدیث صد و بیست و یک در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۲۵، ح ۱۸۰؛ طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۳۸۸؛ فضائل احمد: ص ۱۵۴، ح ۲۲۱؛ أنساب الاشراف: ج ۱، ص ۱۳، ح ۲۶؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۴۵۴، ح ۹۸۶ و ۹۸۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲۷

(۱) تنها علی [ع] بر شانه های پیامبر (ص) بالا رفت

(۲) حدیث صد و بیست و دو «۱»- علی [علیه السلام] می گوید: با رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم رفتیم تا به کعبه رسیدیم. [کنار کعبه نشستیم] رسول الله صلی الله علیه [و آله] و سلم بر شانه های من بالا رفتند [برخاستم] و حضرت را برپا کردم. چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ناتوانی من را احساس کردند فرمود: «بنشین» نشستیم، پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم پایین آمدند و نشستند و فرمود: «بر شانه های من بایست». پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم [برخاستند] من را برپا کردند گویی آن قدر بالا رفته بودم که اگر می خواستم، به افق آسمان دست می یافتم، پس بر فراز کعبه آمدم. بر آن تندیس از روی یا مس بود پس دست به کار شدم به راست و چپ، روبرو و پشت آن را تکان دادم تا از جای برکنم چون [از جای کنده شد و] بر آن فایق آمدم، پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «آن را پرت کن»، پرت کردم پس آن را مانند بلور شکستم و تکه تکه کردم، آن گاه پایین آمدم و با رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شتابان رفتیم تا در خانه ها پنهان شویم مبادا کسی ما را ببیند.

(۳) ویژگی علی [ع] در بین اولین و آخرین در همسری با فاطمه [ع] دختر رسول خدا (ص) و پاره تن ایشان و سرور بانوان بهشتی جز مریم دختر عمران [مادر حضرت عیسی (ع)]

(۴) حدیث صد و بیست و سه «۲»- ابو بکر و عمر از فاطمه [علیها السّلام] خواستگاری کردند رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «ایشان کوچک است». پس علی [علیه السّلام] خواستگاری کرد، ایشان را به همسری علی [علیه السّلام] درآوردند.

(۱) حدیث صد و بیست و دو در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۴۰۴، ح ۳۶۸۹۶؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۷۳، ح ۶۴۴؛ تهذیب الآثار طبری: ص ۲۳۶-۲۳۷، ح ۳۱-۳۳؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۵۱، ح ۲۹۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۶۰۶، ح ۱۱۰۵؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۳۶۶؛ تاریخ بغداد: ج ۱۳، ص ۳۰۲، ح ۷۲۸۲؛ موضح اوهام: ج ۲، ص ۴۳۲؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۰۲، ح ۲۴۰؛ اربعین خزاعی: ص ۶۰، ح ۱۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۷۱؛ کفایه الطالب: ص ۲۵۷؛ مناقب ابن شهر آشوب: ج ۲، ص ۱۳۵؛ فرائد السمطين: ج ۱، ص ۲۴۹، ح ۱۹۳؛ کشف الاستار: ج ۲، ص ۱۲۸، ح ۲۴۰۱.

(۲) حدیث صد و بیست و سه در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۸، ص ۱۹؛ فضائل احمد: ص ۱۱۸، ح ۱۷۳؛ سنن نسائی: ج ۶، ص ۶۲؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۲۹۰، ح ۲۱۰؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۹۳، ح- ۶۹۴۴ و ۳۹۹، ح ۶۹۴۸؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۴، ص ۳۴، ح ۳۵۷۱؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۸۷، ح ۳۷؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۶۷؛ تاریخ بغداد: ج ۱۴، ص ۳۶۳، ح ۷۶۹۱؛ مناقب خوارزمی: ص ۳۳۵، ح ۳۵۶-۳۶۴؛ فرائد السمطين: ج ۱، ص ۸۸، ح ۷۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۲۹

(۱) حدیث صد و بیست و چهار «۱»- اسماء دختر عمیس می گوید: شب عروسی فاطمه دختر رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم حضور داشتم، چون صبح شد پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم آمدند و در زدند. امّ ایمن [یکی از همسران حضرت] در را باز کرد. حضرت فرمود: «ای امّ ایمن، برادرم [علی] را نزد من فراخوان». امّ ایمن گفت:

چطور او که برادر شماست، دختر به وی داده‌اید؟! فرمود: «آری، ای امّ ایمن [او برادر من و داماد من است]». در این هنگام زنان صدای پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم [که علی را فراخوانده بود] را شنیدید و هر کدام به گوشه‌ای رفتند. اسماء دختر عمیس نیز می گوید: من نیز در گوشه‌ای پنهان شدم. چون علی آمد رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم برای ایشان دعا کردند و آبی بر ایشان پاشیدند سپس فرمودند: «فاطمه را نزد من فراخوان». تو گوی یک پارچه از حیا آمد. حضرت به ایشان فرمود: «شما را به ازدواج محبوب‌ترین افراد از اهل بیتم درآوردم» و برای ایشان دعا کردند و آبی بر ایشان پاشیدند پس چون رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم می‌خواستند از خانه بیرون روند در گوشه‌ای سیاهی دیدند، فرمودند: «این کیست؟» گفتم: اسماء هستم. فرمود: «دختر عمیس؟» گفتم: آری، فرمود: «در زفاف فاطمه دختر رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم حاضر بودی تا او را گرمی داری؟» گفت: آری، پس برای من دعا کردند.

(۲) حدیث صد و بیست و پنج «۲»- عبد الله بن عباس می گوید: چون رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم فاطمه [علیها السّلام] را به ازدواج علی [علیه السّلام] درآوردند، از جمله جهیزیه که به همراه ایشان فرستادند، تختی که با برگ درخت خرما بافته شده بود و بالشی از پوست که درونش با لیف خرما پر بود و مشکی.

وی چنین ادامه می‌دهد: مقداری ماسه آوردند و در اتاق پهن کردند پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به علی [علیه السّلام] فرمود: «برای زفاف هنگامی که نزد همسرت آمدی با ایشان نزدیک نشو تا نزد تو بیایم». پس رسول خدا صلّی الله علیه [و آله] و سلم آمدند و در زدند امّ ایمن [یکی از همسران حضرت] به سمت در رفت حضرت به وی فرمود:

«آیا برادرم اینجاست؟» گفت: چطور برادر شماست و شما دخترتان را به برادرتان داده‌اید؟ فرمود: «[آری] او برادر من است».

عبد الله بن عباس می گوید: سپس حضرت رو به در کردند و سیاهی دیدند فرمود:

(۱) حدیث صد و بیست و چهار در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۵، ص ۴۸۵، ح ۹۷۸۱؛ طبقات ابن سعد:

ج ۸، ص ۲۳-۲۵؛ فضائل احمد: ص ۵۶۸؛ الذریه الطاهره: ص ۹۶، ح ۸۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۲۱۳، ح ۶۸۲ و ص ۶۸۳، ح ۲۱۶ و ص ۶۸۴، ح ۲۱۸؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۷ و ۱۵۹؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۱، ص ۲۶۶، ح ۳۱۱؛ المطالب العالیه: ج ۴، ص ۶۰، ح ۳۹۵۹ و ص ۶۱، ح ۳۹۶۱.

(۲) حدیث صد و بیست و پنج در مصادر دیگر: مصادر این حدیث همانند حدیث قبلی است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳۱

(۱) «این کیست؟» ام ایمن گفت: او اسماء دختر عمیس است. پس به سمت وی رفتند و به او گفتند: «آمده‌ای دختر رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را گرامی بداری؟» گفت: آری، حضرت برای او دعا کردند و خیر گفتند سپس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم وارد خانه شدند.

عبد الله بن عباس می گوید: رسم یهود این بود که سحر می کردند و مرد را از آمیزش با همسرش می بستند. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم ظرف کوچکی از آب خواستند [چون آوردند] در آن، آب دهان انداختند و در آن دعای حفظ خواندند سپس علی [علیه السلام] را فراخواندند و آن آب را بر صورت و سینه و دستان ایشان پاشیدند سپس فاطمه [علیها السلام] را فراخواندند ایشان از فرط حیا از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم نزدیک بود در لباسشان پیچد و زمین بخورد. حضرت بر ایشان نیز همان گونه آب پاشیدند سپس به ایشان فرمودند: «به خدا سوگند برای این که شما را همسر بهترین [افراد از] اهل خود کنم، کوتاهی نکردم» سپس برخاستند و رفتند.

(۲) حدیث صد و بیست و شش «۱»- معاویه از علی بن ابی طالب [علیه السلام] به زشتی یاد کرد.

سعد بن ابی وقاص [به او] گفت: به خدا سوگند اگر یکی از ویژگی های سه گانه علی را می داشتم برای من محبوب تر از این بود که هر آن چه خورشید بر آن می تابد، برای من باشد:

[یک:] اگر [رسول خدا صلی الله علیه و اله] به من می فرمود آن چه به علی [علیه السلام] در هنگامی که عازم تبوک بود و علی [علیه السلام] را وا گذاشت فرمود: «آیا تو خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی جز آن که پیغمبری پس از من نیست؟» اگر این را به من می فرمود، نزد من محبوب تر بود از این که هر آنچه خورشید بر آن می تابد برای من باشد.

[دو:] اگر [رسول خدا صلی الله علیه و اله] به من می فرمود آن چه به علی [علیه السلام] در روز خیبر فرمود: «پرچم را به دست کسی می سپرم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست دارند خدا پیروزی را به دست او جاری می کند او هرگز از معرکه جنگ نمی گریزد». اگر این را به من می فرمود، نزد من محبوب تر بود که هر آنچه خورشید بر آن می تابد برای من باشد.

[سه:] اگر من داماد رسول خدا صلی الله علیه و آله بودم و از دخترشان فرزندی که برای اوست برای من بود، نزد من محبوب تر از این بود که هر آنچه خورشید بر آن می تابد برای من باشد.

(۱) حدیث صد و بیست و شش در مصادر دیگر: فضائل احمد: ص ۱۴۸، ح ۲۱۵؛ کتاب السنه: ص ۵۸۷، ح ۱۳۴۴ و ص ۵۹۴، ح ۱۳۸۶؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۴۸، ح ۱۰۵۸؛ البدایه و النهایه: ج ۷، ص ۳۵۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳۳

(۱) فاطمه دختر رسول خدا (ص) سرور بانوان بهشت جز مریم دختر عمران [مادر عیسی] می‌باشد

(۲) حدیث صد و بیست و هفت «۱»- عایشه می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم بیمار شدند [و در بستر افتادند] فاطمه آمد و خود را بر روی رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم انداخت، حضرت رازی به ایشان گفت و فاطمه گریان شد سپس دوباره خود را به روی حضرت انداخت و حضرت رازی دیگر به ایشان گفت و فاطمه خندان شد. پس از آن که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم از دنیا رفتند از فاطمه آن راز را پرسیدم، فرمود: «بار اول رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم من را از وفات خویش در پی این بیماری آگاه کردند پس گریان شدم سپس در بار دوم من را از این که نخستین کسی هستم از اهل بیت حضرت که به ایشان می‌پیوندم و نیز من سرور بانوان بهشت به جز مریم دختر عمرانم، آگاه کردند، پس سر برداشتم و خندیدم».

(۳) حدیث صد و بیست و هشت «۲»- «أم سلمه [یکی از همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله] می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم [در بستر بیماری] فاطمه را فراخواندند و با ایشان رازی در میان نهادند پس فاطمه گریان شد سپس سخنی دیگر با ایشان در میان نهادند پس فاطمه خندید. ام سلمه می‌گوید: چون رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم از دنیا رفتند از ایشان در باره علت گریه و خنده پرسیدم گفت:

«رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] من را از وفات خویش آگاه کردند پس گریه کردم سپس من را از این که سرور بانوان اهل بهشت به جز مریم دختر عمرانم، آگاه کردند پس خندیدم».

(۱) حدیث صد و بیست و هفت در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۹۱، ح ۳۲۲۶۰؛ سنن ترمذی:

ج ۵، ص ۷۰۰، ح ۳۸۷۲؛ آحاد و مثانی: ج ۵، ص ۳۵۷-۳۵۸، ح ۲۹۴۲ و ۲۹۴۴-۲۹۴۵ و ص ۳۶۸-۳۶۹، ح ۲۹۶۹-۲۹۷۰؛ اوائل ابن ابی عاصم: ص ۳۲، ح ۷۷ و ص ۵۴، ح ۱۵۱؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۹۵، ح ۸۳۶۶ و ص ۹۶، ح ۸۳۶۹؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۱۲۲، ح ۶۷۵۵؛ الذریة الطاهره: ص ۱۴۰-۱۴۱، ح ۱۷۵-۱۷۷ و ص ۱۴۶، ح ۱۸۵؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۴۰۲، ح ۶۹۵۲؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۱۷-۴۲۰، ح ۱۰۳۰-۱۰۳۱ و ۱۰۳۴ و ۱۰۳۶؛ خصال صدوق: ص ۵۵۵ (باب اربعین)، ح ۳۰؛ مشکل الآثار: ج ۱، ص ۳۵، ح ۹۸؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۵۴-۵۶، ح ۴-۶؛ حلیة الاولیاء: ج ۲، ص ۴۰؛ أمالی طوسی: ص ۴۰۰، ح ۸۹۲؛ دلائل بیهقی: ج ۷، ص ۱۶۶؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۳۶۲، ح ۴۰۸.

(۲) حدیث صد و بیست و هشت در مصادر دیگر: سنن ترمذی: ج ۵، ص ۷۰۱، ح ۳۸۷۳؛ آحاد و مثانی: ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۲۹۶۴؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۱۱۰، ح ۶۷۴۳ و ص ۳۱۲، ح ۶۸۸۶؛ الذریة الطاهره: ص ۱۴۴، ح ۱۸۲؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۲۲، ح ۱۰۳۹؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ح ۸، ص ۵۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳۵

(۱) حدیث صد و بیست و نه «۱»- رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم فرمود: «حسن و حسین سروران جوانان بهشت و فاطمه سرور بانوان بهشت است جز مقامی که برای مریم دختر عمران [مادر عیسی] است».

(۲) فاطمه دختر رسول خدا (ص) سرور بانوان این امت است

(۳) حدیث صد و سی «۲»- ابو هریره می‌گوید: هنگام بامداد رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم را ندیدیم پس چون شامگاه شد کسی از ما گفت: یا رسول الله، چون امروز شما را ندیدیم بر ما سخت گذشت حضرت فرمود: «فرشته‌ای از آسمان که تاکنون من را ندیده بود از خدا اجازه زیارتم را خواست [چون آمد] پس من را چنین آگاه کرد- یا مژده داد- فاطمه دخترم سرور بانوان

این امت است و حسن و حسین سروران جوانان بهشتند».

(۱) حدیث صد و بیست و نه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۸، ص ۱۶۱، ح ۱۱۶۱۸ و ص ۲۷۹، ح ۱۱۷۵۶؛ فضائل احمد: ص ۷۵۷، ح ۱۳۳۱ و ص ۷۷۱، ح ۱۳۶۰؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۵۶، ح ۳۷۶۸؛ مسند ابو یعلی: ج ۲، ص ۳۹۵، ح ۱۱۶۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۱۹۳، ح ۶۶۵ و ص ۲۲۳، ح ۶۸۷؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۴؛ استیعاب: ج ۴، ص ۱۸۹۴؛ امالی طوسی: ص ۲۴۸، ح ۴۳۶.

(۲) حدیث صد و سی در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبہ: ج ۶، ص ۳۸۱، ح ۳۲۱۶۷ و ص ۳۹۱، ح ۳۲۲۶۱؛ مسند احمد: ج ۳۸، ص ۳۵۳، ح ۲۳۳۲۹؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۱، ص ۲۳۲، ح ۷۲۸؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۶۰، ح ۳۷۸۱؛ آحاد و مثانی: ج ۱۵، ص ۴۱۳، ح ۶۹۶۰؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۳۶-۳۸، ح ۳۶۰۹-۳۶۰۴ و ج ۲۲، ص ۴۰۲-۴۰۳، ح ۱۰۰۵-۱۰۰۶؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۱؛ تاریخ بغداد: ج ۲، ص ۳۷۲، ح ۳۳۹۷؛ امالی طوسی: ص ۸۴، ح ۱۲۷؛ تهذیب الکمال: ج ۲۶، ص ۳۹۱، ح ۵۵۹۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳۷

(۱) حدیث صد و سی و یک «۱»- عایشه می گوید: فاطمه [علیها السّلام] آمد گویی راه رفتنش همانند راه رفتن رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بود پس حضرت فرمود:

«آفرین بر دخترم». آن گاه ایشان را بر سمت راست یا چپ خود نشانند، سپس با ایشان سخنی در میان نهادند، فاطمه گریان شد. به ایشان گفتم: با آن که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم تنها با تو سخنشان را در میان نهادند [به جای آن که شاد باشی] گریه می کنی؟ سپس دوباره حضرت با ایشان سخنی در میان نهادند، فاطمه خندان شد، به ایشان گفتم: مانند چنین روزی ندیده بودم که شادی پس از اندوه به این نزدیکی باشد سپس از ایشان از آن چه حضرت گفته بودند پرسیدم، گفت: من راز رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را فاش نمی کنم پس چون حضرت از دنیا رفتند دوباره از ایشان آن راز را پرسیدم، گفت: حضرت به من چنین فرمود: «جبرئیل در هر سال یک بار قرآن را با من برابری می کرد، ولی امسال دو بار. به نظرم این نشان از نزدیکی وفاتم دارد و تو در میان اهل بیت نخستین کسی هستی که پس از من، به من می پیوندی و من چه پیشروی خوبی برای تو هستم». عایشه می گوید: پس فاطمه [علیها السّلام] گفت: برای همین گریه کردم، سپس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود:

«آیا شما خشود نیستی سرور بانوان این امت یا بانوان مؤمن باشی». فاطمه [علیها السّلام] گفت:

پس خندیدم.

(۲) حدیث صد و سی و دو «۲»- این حدیث مانند حدیث قبلی است، نسائی آن را با سندی دیگر باز از عایشه چنین نقل می کند: عایشه می گوید: همه ما در محضر رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم جمع بودیم هیچ کس از ما بیرون نبود فاطمه [علیها السّلام] آمد به خدا سوگند، راه رفتنش با راه رفتن رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم هیچ

(۱) حدیث صد و سی و یک در مصادر دیگر: طبقات کبری ابن سعد: ج ۲، ص ۲۴۷ و ج ۸، ص ۲۶؛ مسند ابن راهویه: ج ۴، ص ۲۴۵؛ مسند احمد: ج ۴۴، ص ۹، ح ۲۶۴۱۳؛ صحیح بخاری: ج ۴، ص ۲۴۷-۲۴۸، ح ۳۶۲۵؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۵، ح ۲۴۵۰؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۵۱۸، ح ۱۶۲۱؛ آحاد و مثانی:

ج ۵، ص ۳۵۷، ح ۲۹۴۳؛ اوائل ابن ابی عاصم: ص ۳۲، ح ۷۶؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۹۶؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۱۱۱، ح ۶۷۴۴-۶۷۴۵ و ص ۳۱۳، ح ۶۸۸۷؛ الذریة الطاهره: ص ۱۴۳، ح ۱۸۰؛ مشکل الآثار: ج ۱، ص ۳۵، ح ۹۷؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص

۳۹۲، ح ۳۱۴ و ج ۲، ص ۲۰۸، ح ۶۷۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲، ص ۴۱۸، ح ۱۰۳۲؛ امالی صدوق: ص ۶۹۲، ح ۹۴۸؛ دلائل بیهقی: ج ۶، ص ۳۶۴؛ امالی طوسی: ص ۳۳۳، ح ۶۶۹؛ حلیه الاولیاء: ج ۲، ص ۴۰.

(۲) حدیث صد و سی و دو در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۱۹۶، ح ۱۳۷۳؛ فضائل احمد: ص ۷۶۴، ح ۱۳۴۵؛ صحیح بخاری: ج ۸، ص ۷۹ (کتاب الاستئذان، باب ۴۳)، ح ۱؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۴ (باب ۱۵)، ح ۲۴۵۰؛ آحاد و مثنی: ج ۵، ص ۳۵۸، ح ۲۹۴۶ و ص ۳۶۷، ح ۲۹۶۷؛ الذریه الطاهره: ص ۱۴۲، ح ۱۷۹؛ مشکل الآثار: ج ۱، ص ۳۵، ح ۹۵-۹۶؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۱۵، ح ۱۰۲۴ و ص ۴۱۹، ح ۱۰۳۳؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۵۶، ح ۶ و ص ۵۹، ح ۸؛ حلیه الاولیاء: ج ۲، ص ۳۹؛ دلائل بیهقی: ج ۷، ص ۱۶۴ و ۱۶۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۳۹

تفاوتی نداشت تا آن که به نزد حضرت آمد. (۱) حضرت فرمود: «آفرین بر دخترم» و ایشان را سمت راست یا چپ خود نشانند سپس رازی با ایشان در میان نهاد، فاطمه [علیها السلام] به شدت گریست، سپس رازی دیگر با ایشان در میان نهاد که از آن خندید. پس چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بر خاستند به ایشان گفتیم: با آن که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در میان ما تنها با تو راز گفتند [به جای آن که شاد باشی] گریه می کنی؟! به من بگو حضرت چه چیزی به تو گفتند؟ فاطمه [سلام الله علیها] گفت: من راز رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را فاش نمی کنم. پس چون حضرت از دنیا رفتند به ایشان گفتیم: سوگند به آن که حق بر گردن تو دارد، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم چه نجوایی با شما داشتند؟ گفت: آری، الآن خواهم گفت:

بار نخست به من چنین فرمود: «جبرئیل در هر سال یک بار قرآن را با من برابری می کرد، ولی امسال دو بار، برابری کرده است. به نظرم وفاتم نزدیک است پس دخترم تقوای خدا داشته باش و صبر کن». پس من گریستم سپس در بار دوم فرمود: «ای فاطمه، آیا شما خشنود نیستی سرور بانوان این امت یا سرور بانوان جهانیان باشی؟» پس خندیدم.

(۲) فاطمه پاره‌ای از وجود رسول خدا (ص)

(۳) حدیث صد و سی و سه «۱»- مسور فرزند مخرمه می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که بر فراز منبر می فرمود: «بنی هشام بن مغیره از من اجازه خواسته‌اند دختری از طایفه‌شان را به عقد علی بن ابی طالب در آورند، من اجازه نمی دهم، اجازه نمی دهم جز آن که فرزند ابی طالب دخترم را طلاق دهد و دختری از آنان بگیرد.

فاطمه جزئی از وجود من است من را دل‌نگران کرده هر کس او را دل‌نگران کند و من را آزرده، هر کس او را آزار دهد» «۲».

(۱) حدیث صد و سی و سه در مصادر دیگر: صحیح بخاری: ج ۷، ص ۴۷ (کتاب النکاح)، باب ۱۰۹، صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۲، ح ۲۴۴۹؛ سنن ابی داود: ج ۲، ص ۲۲۶، ح ۲۰۷۱؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۹۸، ح ۳۸۶۷؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۴، ص ۱۵۹، ح ۳۹۵۸.

(۲) حدیث ۱۳۳ و ۱۳۴ افسانه‌ای است که برخی از امویان به جهت بغض و کینه به خاندان رسالت، ساخته‌اند. آنان که نتوانستند احادیث قطعی رسول خدا صلی الله علیه و اله را در باره فضائل فاطمه که فرمود: «فاطمه پاره تن من است. هر کس او را آزار دهد من را آزار داده است. خشم فاطمه خشم من و خشم من خشم خداست و ...» را انکار، و نیز ظلم و اذیت دیگران را پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و اله؛ کتمان کنند ناگزیر برای پرده پوشی بر واقعیت‌ها حدیث خواستگاری علی علیه السلام را از دختر بنی هشام جعل کردند.

حدیثی که چندین نشانه دروغ در آن نمایان است از جمله یک: مسور بن مخرمه راوی این دو حدیث به اتفاق تمام مورخان پس از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و اله به دنیا آمده وی در هنگام ماجرای ساختگی خواستگاری شش یا هفت ساله بوده است، با این حال خود را در حین شنیدن این حدیث (نک):

حدیث (۱۳۷) در حد بلوغ معرفی می کند. دو: مسور، به بنی امیه به ویژه شخص معاویه ارادتی ویژه دارد.

عروه بن زبیر می گوید: هر گاه وی نام معاویه را می شنید بر او درود می فرستاد. سه: به فرض محال که چنین خواستگاری از علی علیه السلام صورت گرفته باشد، هرگز این کار مباح در شریعت نهی نشده تا از یک سو زهرای مرضیه که بر اثر تقوا و فرمانبرداری امر خدا به مقام پیشوای زنان عالم رسیده است و نیز رسول خدا صلی الله علیه و اله که پیشوای تسلیم امر خداست (نعوذ بالله) بر آشفته شوند و آن را زشت شمرند و بر فرض محال که رسول خدا صلی الله علیه و اله در دلشان از این کار ناخشنود باشند آیا می توان پذیرفت آن را به زبان آورده سپس بر سر منبر در میان مردم اعلان کرده باشند؟ آیا این گونه برخورد با منزلت و شأن رسول خدا صلی الله علیه و اله و خلق و خوی ایشان تناسبی دارد؟! بنا بر این، این احادیث جعلی پیش از آن که طعنی بر علی علیه السلام باشد طعنی بر رسول خدا صلی الله علیه و اله است.

حاصل آن که از میان این احادیث متعدد آن چه قابل قبول است، قدر متیقن آنهاست که از طریق اهل بیت نیز روایت شده در آنها رسول خدا صلی الله علیه و اله می فرماید: «فاطمه پاره‌ای از وجود من است. هر کس او را آزار دهد من را آزار داده است. خشم فاطمه خشم خداست». لیکن دشمنان خاندان رسالت چون نتوانستند بر خلاف صحابه دیگر کوچک‌ترین نافرمانی در سیره علی علیه السلام به رسول خدا صلی الله علیه و اله مشاهده کنند، کوشیدند تا در برخی از این احادیث دخل و تصرفی کنند و جمله خواستگاری را بر آنها بیفزایند غافل از این که حق پنهان نخواهد ماند (برای توضیح بیشتر نک: پانوش محمد کاظم المحمودی بر خصائص نسائی ص ۱۸۸-۱۹۱).

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴۱

(۱) حدیث صد و سی و چهار «۱»- این حدیث نیز همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را از همان مسور فرزند مخرمه چنین آورده است: «از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که بر فراز منبر می فرمود: «بنی هشام از من اجازه خواسته‌اند دختری از طایفه‌شان را به عقد علی در آورند، من اجازه نخواهم داد، اجازه نخواهم داد جز آن که فرزند ابی طالب دخترم را رها کند و دختری از آنان بگیرد». سپس فرمود: «فاطمه پاره‌ای- یا جزئی- از وجود من است. من را آزار داده هر کس او را آزار دهد و من را دل نگران می کند هر که او را دل نگران کند. او [علی علیه السلام] هرگز نباید بین دختر دشمن خدا و دختر رسول خدا، جمع کند».

(۱) حدیث صد و سی و چهار در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۱، ص ۲۴۰، ح ۱۸۹۲۶؛ فضائل احمد: ص ۷۵۶، ح ۱۳۲۸؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۲؛ سنن ابی داود: ج ۲، ص ۲۲۵، ح ۲۰۷۱؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۶۴۳، ح ۱۹۹۸؛ آحاد و مثانی: ج ۵، ص ۳۶۱، ح ۲۹۵۵؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۰۴، ح ۳۵۷۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴۳

(۱) حدیث صد و سی و پنج «۱»- پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «فاطمه پاره‌ای از وجود من است. هر کس او را به خشم آورد من را به خشم آورده است».

(۲) حدیث صد و سی و شش «۲»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود:

«فاطمه پاره‌ای از وجود من است».

(۳) حدیث صد و سی و هفت «۳»- مسور بن مخرمه می گوید: در سن بلوغ بودم از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بر فراز

این منبر شنیدم که فرمود: «فاطمه پاره‌ای از وجود من است».

(۱) حدیث صد و سی و پنج در مصادر دیگر: صحیح بخاری: ج ۵، ص ۲۶ (باب مناقب قرابه رسول الله و منقبة فاطمه)؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۳، ح ۲۴۴۹؛ سنن ابی داود: ج ۲، ص ۲۲۶، ح ۲۰۷۰؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۱۹۸، ح ۳۸۶۷؛ آحاد و مثانی: ج ۵، ص ۳۶۱، ح ۲۹۵۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۹۷، ح ۸۳۷۱؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۲، ص ۴۰۴، ح ۱۰۱۱-۱۰۱۲؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۷۴، ح ۲۱-۲۲.

(۲) حدیث صد و سی و شش در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۱، ص ۲۲۷-۲۲۶، ح ۱۸۹۱۱-۱۸۹۱۲؛ فضائل احمد: ص ۷۵۶، ح ۱۳۲۹؛ صحیح بخاری: ج ۵، ص ۲۸ (باب ذکر اصهار النبی)؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۳، ح ۲۴۴۹؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۶۴۴، ح ۱۹۹۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۲۰، ص ۱۹؛ مسند شامیین: ج ۴، ص ۱۶۳؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۷۶، ح ۲۳؛ سنن کبری بیهقی: ج ۷، ص ۳۰۸.

(۳) حدیث صد و سی و هفت در مصادر دیگر: صحیفه الامام الرضا: ص ۴۵، ح ۲۲، مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۶، ص ۳۹۱، ح ۳۲۲۶۴؛ مسند احمد: ج ۳۱، ص ۲۲۸، ح ۸۹۱۳؛ فضائل احمد: ص ۷۵۶، ح ۱۳۲۷ و ص ۷۵۷، ح ۱۳۳۰ و ص ۷۵۸، ح ۱۳۳۴؛ صحیح بخاری: ج ۴، ص ۱۰۱؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۹۰۳-۱۹۰۴، ح ۲۴۴۹؛ سنن ابی داود: ج ۲، ص ۲۲۵-۲۲۶، ح ۲۰۶۹-۲۰۷۰؛ آحاد و مثانی: ج ۵، ص ۳۶۲، ح ۲۹۵۶-۲۹۵۹؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۹۹، ح ۳۸۶۹؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۹۷، ح ۸۳۷۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۲۰۰، ح ۶۷۳ و ص ۲۱۰، ح ۶۸۰؛ صحیح ابن حبان: ج ۵، ص ۴۰۸، ح ۶۹۵۸؛ مسند شامیین: ج ۳، ص ۱۴، ح ۱۷۰۷؛ أمالی صدوق: ص ۴۶۷، ح ۶۲۲؛ معانی الاخبار: ص ۱۰۷ و ص ۳۰۳؛ عیون اخبار الرضا: ج ۲، ص ۴۶، ح ۱۷۶؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۵۸-۱۵۹؛ أمالی مفید: ص ۲۵۹ (المجلس الحادی و الثلاثون)، ح ۲؛ أمالی طوسی: ص ۴۲۷، ح ۹۵۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴۵

(۱) علی بن ابی طالب پدر حسن و حسین دو فرزند رسول خدا (ص) و دو گل خوشبوی حضرت (ص) در دنیا و سروران جوانان بهشت به جز عیسی فرزند مریم و یحیی فرزند زکریا، درود و سلام خدا بر آنان باد

(۲) حدیث صد و سی و هشت «۱»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «اما تو ای علی، داماد من و پدر دو فرزندم هستی و تواز من و من از تو هستم».

(۳) پیامبر (ص) فرمود: حسن و حسین دو فرزند من هستند

(۴) حدیث صد و سی و نه «۲»- اسامه بن زید می گوید: در شبی خدمت رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای کاری شرفیاب شدم. چون [به انتظار نشستم] حضرت بیرون آمدند در زیر عبا خود چیزی به همراه داشتند که نمی دانم چه بود چون از کارم فارغ شدم گفتم: چه چیزی همراه خود دارید؟ پس عبا کنار زدند حسن و حسین بر روی پاهای حضرت بودند سپس فرمود: «این دو فرزندان من و فرزندان دخترم هستند، [پس دو بار فرمود:] خدایا، تو می دانی من این دو را دوست دارم پس دوستان دار».

(۱) حدیث صد و سی و هشت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۶، ص ۱۱۱، ح ۲۱۷۷۷؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۴۰۲، ح ۵۲۸؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۱۶۰؛ تاریخ بغداد: ج ۹، ص ۶۲، رقم ۴۶۴۵؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۲۲۴، ح ۲۶۹؛ مناقب خوارزمی: ص ۶۵، ح ۳۶.

(۲) حدیث صد و سی و نه در مصادر دیگر: ترجمه امام حسین من طبقات ابن سعد: ص ۲۳، ح ۲۰۲؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۸۱، ح ۳۲۱۷۳ و ص ۳۸۲، ح ۳۲۱۸۲-۳۲۱۸۳؛ مسند احمد: ج ۳۰، ص ۵۴۲، ح ۱۸۵۷۷؛ فضائل احمد: ص ۷۶۸، ح ۱۳۵۳ و ص ۷۸۱، ح ۱۳۸۸؛ صحیح بخاری مع فتح الباری: ج ۷ (کتاب فضائل الصحابه)، ص ۹۴، ح ۳۷۴۹؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۲، ص ۲۸۶، ح ۲۴۹۲؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۱۸۸۳، ح ۲۴۲۲؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۵۶، ح ۳۷۶۹؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۵۰، ح ۸۱۷۱؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۴۱۶-۴۱۷، ح ۶۹۶۲-۶۹۶۳، و ص ۴۲۲، ح ۶۹۶۷؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۳۱، ح ۲۵۸۲؛ کامل ابن عدی: ج ۲، ص ۷۴۸؛ حلیه الاولیاء: ج ۸، ص ۳۰۵؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۳۷۴، ح ۴۲۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴۷

(۱) حسن و حسین سرور جوانان بهشتند

(۲) حدیث صد و چهل «۱»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند».

(۳) حدیث صد و چهل و یک «۲»- این حدیث نیز همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر چنین آورده است: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند».

(۴) حدیث صد و چهل و دو «۳»- این حدیث نیز همانند احادیث پیشین است.

پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند» و کسی را استثنا نکرده‌اند [اشاره به حدیث بعدی است که دو نفر را استثنا می‌کند].

(۵) حدیث صد و چهل و سه «۴»- همانند احادیث پیشین، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند جز عیسی بن مریم، پسر خاله‌ام و یحیی فرزند زکریا «۵»».

(۱) حدیث صد و چهل در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۷، ص ۳۱، ح ۱۰۹۹۹؛ فضائل احمد: ص ۷۷۹، ح ۱۳۸۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۳۸، ح ۲۶۱۱؛ تاریخ اصبهان: ج ۲، ص ۳۲۱، ح ۱۸۴۷؛ تاریخ بغداد: ج ۱۱، ص ۹۰، رقم ۵۷۷۸.

(۲) حدیث صد و چهل و یک در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۸، ص ۱۳۸، ح ۱۱۵۹۴ و ص ۱۶۱، ح ۱۱۶۱۸؛ فضائل احمد: ص ۷۷۱، ح ۱۳۶۰ و ص ۷۷۴، ح ۱۳۶۸؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۵۶، ح ۳۷۶۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۲۴۵، ح ۱۸۲؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۳۹، ح ۲۵۱۲-۲۶۱۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۵، ص ۷۱؛ تاریخ بغداد: ج ۹، ص ۲۳۱، رقم ۴۸۰۴.

(۳) حدیث صد و چهل و دو در مصادر دیگر: سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۵۶، ح ۳۷۶۸؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۲۳۸، ح ۷۰۳.

(۴) حدیث صد و چهل و سه در مصادر دیگر: المعرفة و التاريخ: ج ۲، ص ۶۴۴؛ سنن کبری نسائی: ج ۵، ص ۵۰، ح ۸۱۶۹؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۱۲، ح ۶۹۵۹؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۳، ص ۳۸، ح ۲۶۱۰؛ مشکل الآثار: ج ۲، ص ۳۹۳، ح ۱۹۶۷؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۶۶؛ حلیه الاولیاء: ج ۵، ص ۷۱؛ تاریخ بغداد: ج ۴، ص ۲۰۸، رقم ۱۸۹۶.

(۵) سند این حدیث در عرف حدیث پژوهان، ضعیف است و در میان انبوهی از احادیث متواتر در این زمینه که می‌گوید: «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند» تنها همین حدیث عبارت «جز عیسی بن مریم فرزند خاله‌ام و یحیی فرزند زکریا» را اضافه دارد و قابل

اعتنا نیست. برای توضیح بیش تر (نک):

پانوش محمد کاظم محمودی محقق کتاب خصائص نسائی: ص ۱۹۸).

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۴۹.

(۱) پیامبر (ص) فرمود حسن و حسین دو گل خوشبوی من در دنیايند

(۲) حدیث صد و چهل و چهار «۱»- انس بن مالک می گوید، ما خدمت رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب شدیم- یا گفت: شرفیاب شدم- و حسن و حسین بر روی شکم ایشان می غلتیدند [و بازی می کردند] و حضرت می فرمود: «اینان دو گل خوشبوی من از این امتند».

(۳) حدیث صد و چهل و پنج «۲»- عبد الرحمن فرزند ابی نعم من گوید: نزد عبد الله فرزند عمر بودیم مردی نزد وی آمد و از حکم خون پشه ای که در لباسش بود چنین پرسید: آیا می توان با این لباس نماز خواند؟ عبد الله به وی گفت: اهل کجایی؟ گفت: اهل عراق، گفت: چه کسی من را از این پاسخ معذور می دارد؟ عجباً [این عراقی] از خون پشه می پرسد! لیکن خون فرزند رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم [حسین علیه السلام] را می ریزند! از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «حسن و حسین دو گل خوشبوی من در این دنیايند».

(۱) حدیث صد و چهل و چهار در مصادر دیگر: کتاب سلیم: ص ۹۷؛ صحیفه الامام الرضا: ص ۴۵، ح ۲۳، تفسیر فرات کوفی: ص ۲۹۸، ح ۴۰۳؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۲۲۵؛ معجم الطبرانی: ج ۴، ص ۱۸۵، ح ۳۹۹۰؛ عیون اخبار الرضا: ج ۲، ص ۲۷، ح ۸؛ أمالی صدوق: ص ۵۷۴، ح ۱۹؛ کامل الزیارات: ص ۶۲، ح ۱۱۷ و ص ۹۸، ح ۱۸۲.

(۲) حدیث صد و چهل و پنج در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۲۶۰، ح ۱۹۲۷؛ مصنف ابن ابی شیبہ: ج ۶، ص ۳۸۲، ح ۳۲۱۸۰؛ مسند احمد: ج ۹، ص ۴۰۲، ح ۵۵۶۸؛ فضائل احمد: ص ۷۸۱، ح ۱۳۹۰؛ صحیح بخاری: ج ۵، ص ۳۳، ح ۳۷۵۳؛ ادب مفرد: ص ۳۸، باب ۴۵، ح ۸۵؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۵۷، ح ۳۷۷۰؛ مسند ابی یعلی: ج ۱۰، ص ۱۰۶، ح ۵۷۳۹؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۴۲۵، ح ۶۹۶۹؛ أمالی صدوق: ص ۲۰۷، ح ۲۲۸؛ أمالی خمیسئیه: ج ۱، ص ۱۷۶، ح ۸.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۵۱.

(۱) پیامبر (ص) به علی [ع] فرمود: تو نزد من از فاطمه عزیزتری و فاطمه نزد من از تو محبوب تر است

(۲) حدیث صد و چهل و شش «۱»- مردی می گوید: از علی علیه السلام بر منبر کوفه شنیدم که فرمود: «نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای فاطمه خواستگاری کردم.

حضرت [پذیرفتند و] ایشان را به عقد من در آوردند. پس گفتم: ای رسول خدا، آیا من را بیش تر دوست دارید یا ایشان را؟ فرمود: «فاطمه نزد من محبوب تر از توست و تو، نزد من از فاطمه عزیزتری».

(۳) پیامبر (ص) به علی [ع] فرمود: هیچ چیز [از خدا] برای خود نخواستم جز آن که همان را برای تو نیز خواستم

(۴) حدیث صد و چهل و هفت «۲»- علی [علیه السلام] می فرماید: بیمار شدم، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به عیادت آمدند. من به پهلو خوابیده بودم، حضرت کنار من نشستند و من را با لباسی از خود پوشاندند پس چون احساس کردند بهتر شدم برخاسته به نماز ایستادند. پس از نماز نزد من آمدند و آن لباس را برداشتند و فرمودند: «ای علی، برخیز خوب شده ای». برخاستم

گویی از هیچ دردی رنج نمی‌بردم.

سپس حضرت فرمود: «هیچ چیز در نماز از خدا نخواستم جز آن که به من اعطا فرمود و هیچ چیز برای خود نخواستم جز آن که برای تو نیز درخواست کردم».

(۱) حدیث صد و چهل و شش در مصادر دیگر: سیره ابن اسحاق: ص ۲۴۶؛ مسند حمیدی: ج ۱، ص ۲۲، ح ۳۸؛ طبقات ابن سعد: ج ۸، ص ۲۰؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۴۱، ح ۶۰۳؛ فضائل احمد: ص ۱۳۴، ح ۱۹۸؛ سنن سعید بن منصور: ج ۱، ص ۱۶۷، ح ۶۰۰؛ الآحاد و المثانی: ج ۵، ص ۳۶۰، ح ۴۱۵۱؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۱۸۵، ح ۶۵۹ و ص ۲۱۲، ح ۶۸۱؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۱، ص ۵۵، ح ۱۱۰۶۳؛ فضائل فاطمه ابن شاهین: ص ۸۳-۸۴، ح ۳۱-۳۲.

(۲) حدیث صد و چهل و هفت در مصادر دیگر: مناقب خوارزمی: ص ۱۴۲، ح ۱۶۴؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۲، ص ۲۷۷، ح ۸۰۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۵۳

(۱) حدیث صد و چهل و هشت «۱»- علی [علیه السلام] می گوید: بیمار شدم و احساس درد شدید می کردم. خدمت پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم شرفیاب شدم، حضرت من را در جای خود گذاشتند و گوشه لباسشان را بر من انداختند و به نماز ایستادند و [پس از نماز] فرمود: «ای علی، برخیز خوب شوی، باکی بر تو نیست. من چیزی برای خود [از خدا] نخواستم جز آن که برای تو نیز همان را درخواست کردم، و چیزی نخواستم جز آن که برای من اجابت شد- یا به من عطا شد- جز آن که به من گفته شد، پس از تو پیغمبری نخواهد بود».

(۲) پیامبر (ص) و دعای ویژه در حق علی [ع]

(۳) حدیث صد و چهل و نه «۲»- علی [علیه السلام] نزد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم آمد و گفت: عموی پیر گمراه تو در گذشت. چه کسی جنازه او را دفن کند؟

حضرت فرمود: «برو و پدرت را دفن کن و پس از آن کاری نکن تا نزد من آیی». من چنین کردم و آن گاه نزد ایشان آمدم به من فرمود: غسل کن، غسل کردم سپس در حق من دعاهایی کردند که هر آن چه در زمین است [اگر به من دهند] به جای هیچ کدام از آنها من را شادمان نمی کند» «۳».

(۱) حدیث صد و چهل و هشت در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۵۸۲، ح ۱۳۱۳؛ معجم اوسط طبرانی: ج ۸، ص ۴۴۵، ح ۷۹۱۳؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۱۷، ح ۴۴۵؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۱۳۵، ح ۱۷۸؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ص ۲۷۴-۲۷۵، ح ۸۰۴-۸۰۶ و ص ۲۷۸-۲۷۹، ح ۸۰۸-۸۱۰؛ کنز العمال: ج ۱۳، ص ۱۵۱، ح ۳۶۴۷۴.

(۲) حدیث صد و چهل و نه در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۱۹، ح ۱۲۰؛ مصنف عبد الرزاق: ج ۶، ص ۳۹، ح ۹۹۳۶؛ طبقات ابن سعد: ج ۱، ص ۱۲۴؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۲، ص ۴۷۱، ح ۱۱۱۵۵۵ و ج ۶، ص ۳۷۱، ح ۳۲۰۸۰؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۱۸۶، ح ۸۰۷ و ص ۳۳۲، ح ۱۰۹۳ و ص ۳۲۳، ح ۱۰۷۴؛ سنن ابی داود: ج ۳، ص ۲۱۴، ح ۳۲۱۴؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۳۳۵، ح ۴۲۳-۴۲۴؛ علل دارقطنی: ج ۴، ص ۱۴۶ و ۱۵۹.

(۳) این روایت نزد حدیث پژوهان بدین صورت اعتباری ندارد و در اصطلاح آنان این حدیث، مدرج است. یعنی در این حدیث

کلمه «ضال، گمراه» و مانند آن، درج شده بدون آن که از متن واقعی آن باشد چون یک: سند این حدیث به جهت «ناجیه بن کعب» که یکی از راویان این حدیث است، ضعیف شمرده شده است (نک: مسند احمد: ج ۲، ص ۳۲۲ ذیل حدیث ۱۰۹۳).
دو: این حدیث از دیگران مانند «اسامه بن زید» و دیگران نیز نقل شده و در آن کلمه «ضال، گمراه» نیست (نک: مسند احمد: ج ۲، ص ۱۸۶، ح ۸۰۷؛ سنن کبری بیهقی: ج ۱، ص ۳۰۵).

سه: با آن که ابو طالب بزرگ قبیله قریش و شهر مکه بوده است برادران او مانند ابو لهب، عباس و دیگران از سران مشرکین در تشییع جنازه و دفن او حاضر نشدند و این نشان می‌دهد آنان با ابو طالب هم عقیده نبودند و کینه او را به دل داشتند.
چهار: احادیثی فراوان از اهل بیت و دیگران به دست ما رسیده که از ایمان راسخ ابو طالب و دفاع او از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم حکایت می‌کند. اشعار ابو طالب در این زمینه، که در دیوان او گرد آمده شاهد بر این مدعا است.

پنج: بنی امیه و بنی عباس که برای تضعیف علویان از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کردند در مورد امام علی علیه السلام چون هیچ نقطه ضعفی نیافتند به سراغ ابو طالب پدر امام علی رفتند تا بلکه با اتهام گمراهی و شرک به ایشان بتوانند بر امام علی علیه السلام و فرزندان ایشان خرده بگیرند، از این رو آنان در عصر معاویه و پس از آن به حدیث سازی یا درج کلماتی در احادیث درست، همت گماشتند و آنها را منتشر کردند.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۵۵

(۱) حدیث صد و پنجاه «۱»- این حدیث بخشی از همان حدیث قبلی است که در آن چنین آمده است علی [علیه السلام] می‌گوید: «چون نزد پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم باز گشتم به من سخنی گفت که دوست نمی‌دارم به جای آن دنیا برای من باشد.»

(۲) علی [ع] احساس ناراحتی از سرما و گرما نمی‌کند

(۳) حدیث صد و پنجاه و یک «۲»- عبد الرحمن می‌گوید: علی [علیه السلام] در گرمای شدید با لباس زمستانی و در سرما با لباس تابستانی نزد ما می‌آمد و در آن هوای سرد آب می‌طلبید و می‌نوشید و عرق از پیشانی خود پاک می‌کرد. عبد الرحمن به پدرش ابو لیلی می‌گوید: پدرم، آیا امیر مؤمنان را دیدی؟ وی در زمستان با لباس تابستانی و در تابستان با لباس زمستانی نزد ما می‌آید. ابو لیلی به او گفت: آیا به راز این نکته پی بردی؟ و دست پسرش عبد الرحمن را گرفت و نزد علی [علیه السلام] آمد- و به ایشان ماجرا را گفت- حضرت به وی فرمود: روزی پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم من را فرا خواندند و من دچار چشم درد شدیدی بودم، آب دهان در چشمم مالیدند و سپس فرمود: «چشمانت را باز کن». باز کردم، دیگر تاکنون احساس چشم درد نکرده‌ام سپس برای من دعا کرد و فرمود: «خدایا، احساس سرما و گرما را از وی ببر». پس از آن تاکنون احساس گرما و سرما نمی‌کنم.»

(۱) حدیث صد و پنجاه در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۱۹، ح ۱۲۱.

(۲) حدیث صد و پنجاه و یک در مصادر دیگر: معجم اوسط طبرانی: ج ۳، ص ۱۵۰، ح ۲۳۰۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۵۷

(۱) نجوای علی [ع] و تخفیف به این امت به واسطه علی [ع]

(۲) حدیث صد و پنجاه و دو «۱»- علی [علیه السلام] می‌گوید: چون آیه یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدُمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ (المجادله/ ۱۲) «ای مؤمنان، هر گاه با پیامبر نجوا کردید، پیش از نجوایتان صدقه دهید...» نازل شد رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به من فرمود: «به آنان فرمان ده [برای نجوا] صدقه دهند». علی [علیه السلام] گفت: ای رسول خدا چه مقدار

صدقه دهند؟ فرمود: «بیک دینار». علی [علیه السلام] گفت: آنان نمی‌توانند. فرمود: «نصف دینار». علی [علیه السلام] گفت: نمی‌توانند. فرمود: «پس چه مقدار؟» علی [علیه السلام] گفت: به اندازه جو. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ایشان فرمود: «تو زهد می‌ورزی». پس خداوند چنین نازل کرد: أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ ... «آیا از این که پیش راز گفتن صدقه دهید [از فقر] ترسیدید ...» [و حکم صدقه پیش از نجوا برداشته شد] از این رو علی علیه السلام می‌گفت: به واسطه من، به این امت تخفیف داده شد.

(۳) نگون بخت‌ترین مردم [قاتل علی ع است]

(۴) حدیث صد و پنجاه و سه «۲»- عمار یاسر می‌گوید: من با علی در نبرد عشیره همراه بودم چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آن جا فرود آمدند و ماندند، مردانی از طایفه بنی مدلیج را دیدیم که در نهرشان یا نخلستانشان کار می‌کنند. علی

(۱) حدیث صد و پنجاه و دو در مصادر دیگر: مسند ابن حمید: ص ۵۹، ح ۹۰؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۳۲۱۱۶؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۴۰۶، ح ۳۳۰۰؛ مسند ابی یعلی: ج ۱، ص ۳۲۲، ح ۴۰۰؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۱۲۳، ح ۶۸؛ ضعفاء عقیلی: ج ۳، ص ۲۴۳، ح ۱۲۴۰؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۹۰-۳۹۱، ح ۶۹۴۲-۶۹۶۱.

(۲) حدیث صد و پنجاه و سه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۵۴؛ طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۱۰ و ج ۳، ص ۳۵؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۴۴۴، ح ۳۷۰۸۷ و ص ۴۸۴، ح ۳۷۴۱۳؛ مسند احمد: ج ۳۰، ص ۲۵۶، ح ۱۸۳۲۱؛ فضائل احمد: ص ۲۱۷-۲۱۸، ح ۲۹۵-۲۹۶ و ص ۳۱۰، ح ۶۹۵؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۱، ص ۷۱ و ج ۸، ص ۳۲۰؛ آحاد و مثنائی: ج ۱، ص ۱۴۶-۱۴۷ و ص ۱۷۳-۱۷۵؛ مسند بزّار: ج ۴، ص ۲۴۷، ح ۱۴۱۷ و ص ۲۵۴، ح ۱۴۲۴؛ مسند ابی یعلی: ج ۱، ص ۲۸۴، ح ۳۴۱ و ج ۸، ص ۵۵، ح ۴۵۷۶؛ تاریخ طبری: ج ۲، ص ۴۰۸-۴۰۹؛ معانی الآثار طحاوی: ج ۱، ص ۳۵۱؛ شواهد التنزیل: ج ۲، ص ۴۴۳؛ اسد الغابه: ج ۴، ص ۳۴-۳۵؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۸، ح ۵ و ص ۲۰۵، ح ۲۴۱-۲۴۲؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۷۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۵۹

[علیه السلام] به من گفت: (۱) آیا حاضری نزد آنان رویم و کارشان را نگاه کنیم؟ گفتم: اگر می‌خواهی؛ با هم نزد آنان رفتیم و ساعتی به کارشان نگریستیم آن گاه خواب ما را فرا گرفت. با علی [علیه السلام] در سایه درختان نخل روی زمین خاکی به پهلو دراز کشیدیم و خوابمان برد. به خدا سوگند، کسی جز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ما را از خواب بیدار نکرد با پایشان ما را تکان دادند و ما از آن زمینی که در آن خوابیده بودیم، خاک آلوده شده بودیم. در آن روز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که خاک‌ها را بر علی [علیه السلام] دیدند فرمود: «ای ابا تراب، تو را چه می‌شود! آیا شما را به نگون بخت‌ترین مردم- دو مرد- آگاه نکنم؟» گفتیم: آری ای رسول خدا. فرمود: «[شخصی ملقب ب] احیمر از قوم ثمود که ناقه [صالح] را پی کرد و کشت و ای علی، آن که برای این جای تو شمشیر می‌زند.» و دستشان را بر فرق ایشان نهادند. سپس محاسن علی [علیه السلام] را گرفتند و چنین ادامه دادند: «تا آن که از خون آن، اینجا خضاب شود.»

(۲) علی [ع] نزدیک‌ترین مردم به رسول خدا (ص)

(۳) حدیث صد و پنجاه و چهار «۱»- امّ سلمه [یکی از همسران پیامبر] می‌گوید:

نزدیک‌ترین مردم به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی [علیه السلام] بود.

(۴) حدیث صد و پنجاه و پنج «۲»- امّ سلمه می‌گوید: سوگند به آن که امّ سلمه به او سوگند می‌خورد، نزدیک‌ترین مردم به رسول

خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم علی بود. می گوید: در صبحگاهی که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم از دنیا رفتند به دنبال علی [علیه السلام] فرستادند، به گمانم برای حاجتی بود. ما آن روز در اتاق عایشه، رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم را عیادت کردیم حضرت سه بار فرمود: «علی بیاید». پس چون آمد و پیش از طلوع آفتاب بود، دانستیم با ایشان سخنی دارند. از اتاق بیرون آمدیم و من آخرین کسی بودم که از اتاق بیرون آمدم، من پشت در، کنار دیگر همسران حضرت نشستم. علی [علیه السلام] به خدمت حضرت شتافت و بر ایشان گوش سپرد. حضرت با ایشان راز می گفت و نجوا می کرد و ایشان آخرین کسی بود که با رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بود.

(۱) حدیث صد و پنجاه و چهار در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۲۶۲-۲۶۳؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۶، ص ۳۶۸، ح ۳۲۰۵۷؛ مسند احمد: ج ۴۴، ص ۱۹۰، ح ۲۶۵۶۵؛ فضائل احمد: ص ۲۱۵، ح ۲۹۳؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۳۶۴، ح ۶۹۳۴؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۴۵۶، ح ۳۵۸ و ج ۲، ص ۸۷، ح ۵۷۳؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۳۸؛ اخبار اصبهان: ج ۱، ص ۲۵۰؛ مقتل الحسین خوارزمی: ج ۱، ص ۳۸؛ شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید: ج ۱۰، ص ۱۷۹.

(۲) حدیث صد و پنجاه و پنج در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث صد و پنجاه و چهار است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶۱

(۱) پیامبر (ص) فرمود: علی [ع] بر اساس تأویل قرآن می جنگد همان گونه که من بر اساس تنزیل آن می جنگم

(۲) حدیث صد و پنجاه و شش «۱»- ابو سعید خدری می گوید: ما به انتظار رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم بودیم. حضرت که بند نعلشان پاره شده بود به نزد ما آمدند، نعل را به علی [علیه السلام] دادند تا وصله زند، سپس فرمود: «از شما کسی است که بر اساس تأویل قرآن می جنگد همان گونه که من بر اساس تنزیل قرآن می جنگم».

ابو بکر گفت: آن کس منم؟ فرمود: «نه»، عمر گفت: منم؟ فرمود: «نه»، او کسی است که هم اکنون نعل را وصله می زند»

(۳) ترغیب به یاری علی [ع]

(۴) حدیث صد و پنجاه و هفت «۲»- سعید بن وهب می گوید: علی [علیه السلام] در مکانی به نام رجه در جمع مردم فرمود: به خدا سوگند می دهم هر کس را که در روز غدیر خم از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنید که فرمود: «خدا ولی و سرپرست من است و من ولی و سرپرست مؤمنانم و هر کس من ولی اویم این [علی] ولی و سرپرست اوست. خدایا، دوست دار هر کس او را دوست دارد و دشمن دار هر کس او را دشمن دارد و یاری کن هر کس او را یاری کند [و خوار کن هر کس او را خوار کند]» [برخیزد و گواهی دهد].

سعید بن وهب می گوید: در کنار من شش نفر برخاستند. حارثه بن مضرَب نیز می گوید: در کنار من نیز شش نفر برخاستند و زید بن یثیع نیز می گوید: کنار من هم شش نفر برخاستند و [جملگی گواهی دادند].

عمر و ذومر [یکی از شاهدان ماجرا] می گوید: [افزون بر آن] رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز فرمود: «خدایا، هر کس او را دوست دارد دوست دار و هر کس بغض او را دارد، مبعوض دار».

(۱) حدیث صد و پنجاه و شش در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۷، ص ۳۶۰، ح ۱۱۲۵۸ و ص ۳۹۰، ح ۱۱۲۸۹ و ج ۱۸، ص ۲۹۶، ح ۱۱۷۷۳؛ فضائل احمد: ص ۱۳۰، ح ۱۹۳ و ص ۲۰۵؛ مسند ابو یعلی: ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۰۸۶؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۸۵

ح ۶۹۳۷؛ کامل ابن عدی: ج ۳، ص ۳۲۷؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۵۵۲-۵۵۴، ح ۱۰۶۴-۱۰۶۵؛ مستدرک حاکم: ج ۳، ص ۱۲۲؛ حلیه الاولیاء: ج ۱، ص ۶۷؛ امالی طوسی: ص ۲۵۴، ح ۴۵۸؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۶، ص ۴۳۵-۴۳۶؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۶۰، ح ۲۴۳؛ ترجمه الامام علی من تاریخ دمشق: ج ۳، ص ۱۶۴، ح ۱۱۷۹-۱۱۸۰ و ص ۱۶۷-۱۶۹، ح ۱۱۸۲-۱۱۸۷ و ص ۱۷۰، ح ۱۱۸۹-۱۱۹۰؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۰، ص ۲۳۳، ح ۲۵۵۷.

(۲) حدیث صد و پنجاه و هفت در مصادر دیگر: مصادر این حدیث همانند مصادر حدیث هشتاد و پنج و نود و هشت است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶۳

(۱) پیامبر (ص) فرمود: گروه ستمگر سرکش عمار را می کشند

(۲) حدیث صد و پنجاه و هشت «۱»- ام سلمه [یکی از همسران پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم] می گوید:

رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به عمار فرمود: «تو را گروه ستمگر سرکش می کشند».

(۳) حدیث صد و پنجاه و نه «۲»- این حدیث همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از همان ام سلمه نقل کرده و گفته است: از طریق حسن بصری نیز این حدیث نقل شده است.

(۴) حدیث صد و شصت «۳»- ام سلمه می گوید: هرگز روز خندق را فراموش نمی کنم.

رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به یاران خود خشت می داد و موهای سینه اش غبار آلود شده بود، و می فرمود: «خدایا، تنها خیر و خوبی، خیر و خوبی آخرت است.

انصار و مهاجران را پیامرز» و عمار که نزد حضرت آمد به وی فرمود: «ای فرزند سمیه، گروه ستمگر سرکش تو را می کشند».

(۱) حدیث صد و پنجاه و هشت در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۴۴، ص ۲۵۵، ح ۲۶۶۵۰؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۲۲۳۶، ح ۲۹۱۶؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۷؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۸۹؛ مناقب خوارزمی: ص ۱۹۰-۱۹۱، ح ۲۲۷-۲۲۸.

(۲) حدیث صد و پنجاه و نه در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۳، ص ۲۵۲؛ مسند احمد: ج ۴۴، ص ۱۸۹، ح ۲۶۵۶۳؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۷؛ تاریخ بغداد: ج ۱۱، ص ۲۸۹؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۲، ص ۵۴۹.

(۳) حدیث صد و شصت در مصادر دیگر: مسند ابن راهویه: ج ۴، ص ۱۱۱، ح ۱۸۷۷ و ص ۱۴۵، ح ۱۹۱۸؛ مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۲۲۹، ح ۲۰۴۲۶؛ طبقات کبری ابن سعد: ج ۳، ص ۲۵۱-۲۵۲؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۴۸، ح ۳۷۸۴۰؛ مسند احمد: ج ۴۴، ص ۲۷۹، ح ۲۶۶۸۰ و ص ۸۳، ح ۲۶۴۸۲؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۲۲۳۶، ح ۲۹۱۶؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۲، ص ۲۲۴، ح ۶۹۹۰ و ص ۴۵۵، ح ۷۰۲۵.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶۵

(۱) حدیث صد و شصت و یک «۱»- این حدیث همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از همان ام سلمه نقل کرده است.

(۲) حدیث صد و شصت و دو «۲»- ابو سعید خدری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به عمار فرمود: «تو را گروه ستمگر سرکش می کشند».

(۳) حدیث صد و شصت و سه «۳»- ابو قتاده می گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم به عمّار فرمود: «به چه رنج و زحمتی گرفتار شده‌ای! ای فرزند سمیه- و در حالی که خاک را از سر عمّار پاک می کرد- فرمود: گروه ستمگر سرکش تو را

می‌کشند».

(۴) حدیث صد و شصت و چهار «۴» - حنظله فرزند خویند می‌گوید: نزد معاویه بودم دو نفر سر بریده عمار را آوردند و با یک دیگر نزاع می‌کردند و هر کدام می‌گفت: من او را کشتم. عبد الله فرزند عمرو العاص [که در آن جا حاضر بود] گفت: یکی از شما باید برای دیگری خود را از این لکه ننگ پاک کند، چون از رسول خدا [صلی الله علیه و آله] شنیدم که فرمود: «گروه ستمگر سرکش او را خواهند کشت».

(۱) حدیث صد و شصت و یک در مصادر دیگر: همان مصادر حدیث صد و شصت.

(۲) حدیث صد و شصت و دو در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۲۲۳، ح ۱۵۹۸ و ص ۲۸۸، ح ۲۱۶۸ و ص ۲۹۳، ح ۲۲۰۲؛ طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۲۵۲ و ج ۳، ص ۳۵۲؛ مسند احمد: ج ۱۷، ص ۲۵۷، ح ۱۱۱۶۶ و ج ۱۸، ص ۳۶۷، ح ۱۱۸۶۱؛ انساب الاشراف: ج ۱، ص ۱۶۸، ح ۳۹۸؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۴۹؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۷.

(۳) حدیث صد و شصت و سه در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۲، ص ۲۵۲؛ مسند احمد: ج ۳۷، ص ۲۹۷، ح ۲۲۶۰۹؛ صحیح مسلم: ج ۴، ص ۲۲۳۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۸؛ تاریخ بغداد: ج ۲، ص ۲۸۲ و ج ۷، ص ۳۴۴؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۸۹؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۲، ص ۵۴۸-۵۴۹.

(۴) حدیث صد و شصت و چهار در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۳، ص ۲۵۳؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۴۷، ح ۳۷۸۳۴؛ مسند احمد: ج ۱۱، ص ۹۶، ح ۶۵۳۸ و ص ۵۲۳، ح ۶۹۲۹؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۳، ص ۳۹، ح ۱۵۷؛ انساب الاشراف: ج ۲، ص ۲۲۰؛ ح ۳۹۴؛ تهذیب الکمال: ج ۷، ص ۴۳۷، رقم ۱۵۵۹.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶۷

(۱) حدیث صد و شصت و پنج «۱» - حنظله بن سوید می‌گوید: سر عمار را آوردند.

عبد الله فرزند عمرو العاص که آن جا حاضر بود گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم شنیدم که فرمود: «گروه ستمگر سرکش عمار را می‌کشند».

(۲) حدیث صد و شصت و شش - عبد الله فرزند عمرو العاص می‌گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم شنیدم که فرمود: «گروه ستمگر سرکش عمار را می‌کشند».

(۳) حدیث صد و شصت و هفت «۲» - این حدیث همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را از همان عبد الله فرزند عمرو العاص نقل کرده است.

(۴) حدیث صد و شصت و هشت «۳» - عبد الله فرزند حارث می‌گوید: همراه عبد الله فرزند عمرو العاص و خود عمرو العاص و معاویه بودم عبد الله فرزند عمرو العاص گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم شنیدم که فرمود: «گروه ستمگر سرکش، عمار را می‌کشند». عمرو العاص به معاویه گفت: شنیدی چه گفت؟ پس معاویه او را پس زد و گفت: ما او را کشتیم؟ کسی او را کشته که [به جنگ] آورده است! تو ثابت قدم نیستی، دایم در بول خود می‌لغزی.

(۱) حدیث صد و شصت و پنج در مصادر دیگر: تاریخ کبیر طبری: ج ۳، ص ۳۹، ح ۱۵۷؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۵۴، ح ۸۳۱؛ حلیه الاولیاء: ج ۷، ص ۱۹۸.

(۲) حدیث صد و شصت و هفت در مصادر دیگر: طبقات ابن سعد: ج ۳، ص ۲۵۳؛ مسند احمد: ج ۱۱، ص ۴۲، ح ۶۴۹۹؛ انساب الاشراف: ج ۲، ص ۲۲۵، ح ۳۹۵.

(۳) حدیث صد و شصت و هشت در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۱، ص ۲۴۰، ح ۲۰۴۲۷؛ طبقات ابن سعد: ج ۱، ص ۲۴۱، ۲۴۸، ۲۵۱ و ۲۵۳ و ج ۳، ص ۲۹۵؛ مصنف ابن ابی شیبیه: ج ۷، ص ۵۵۱، ح ۳۷۸۶۴ ۳۷۸۶۵؛ مسند احمد: ج ۱۱، ص ۴۵، ح ۶۵۰۰ و ص ۵۲۲، ح ۶۹۲۶؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۵، ص ۲۸۳؛ سنن ترمذی: ج ۵، ص ۶۶۹، ح ۳۸۰۰؛ انساب الاشراف: ج ۲، ص ۲۲۲، ح ۳۹۵؛ مسند ابو یعلی: ج ۱۱، ص ۴۰۳، ح ۶۵۲۴ و ج ۱۳، ص ۳۳۳، ح ۷۳۵۱ و ص ۳۵۲، ح ۷۳۶۴؛ معجم شیوخ ابو یعلی: ص ۲۲۶، ح ۱۸۱ و ص ۳۱۱، ح ۲۸۳؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱، ص ۳۲۰، ح ۹۵۴ و ج ۴، ص ۱۶۸، ح ۴۰۳۰؛ کامل ابن عدی: ج ۷، ص ۴۷، رقم ۱۹۷۹؛ مناقب کوفی: ج ۱، ص ۵۱۵، ح ۴۵۵، ج ۲، ص ۳۵۰-۳۵۱، ح ۸۲۸-۸۳۰ و ص ۳۶۲، ح ۸۴۰؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۴۸ و ۱۵۵ و ج ۳، ص ۳۸۵-۳۸۶ و ص ۳۹۱؛ تاریخ بغداد: ج ۵، ص ۳۱۵ و ج ۷، ص ۴۱۴ و ج ۸، ص ۲۷۵؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۲، ص ۵۵۰-۵۵۲؛ استیعاب: ج ۲، ص ۴۸۱؛ کشف الاستار: ج ۳، ص ۲۵۳، ح ۲۶۸۹.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۶۹

(۱) پیامبر (ص) فرمود: گروهی از میان مردم [از دین] بیرون می‌روند و طایفه‌ای که به حق سزاوارترند قتل آنان را به عهده می‌گیرند

(۲) حدیث صد و شصت و نه «۱»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود:

«گروهی از مردم [از دین] بیرون می‌روند [یعنی خوارج] و طایفه‌ای که به حق سزاوارترند [یعنی امام علی و یارانشان] قتل آنان را به عهده می‌گیرند».

(۳) حدیث صد و هفتاد «۲»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «به زودی امت من دو گروه می‌شوند از میان آنان گروهی [از دین] بیرون می‌روند، و طایفه‌ای که به حق سزاوارترند، قتل آنان را به عهده می‌گیرند».

(۴) حدیث صد و هفتاد و یک «۳»- این حدیث همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از همان ابو سعید خدری نقل کرده است.

(۵) حدیث صد و هفتاد و دو «۴»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «هنگامی که مردم [از امت من] چند طایفه می‌شوند گروهی از میان آنان [از دین] بیرون می‌روند و طایفه‌ای که به حق سزاوارترند، آنان را از پای در می‌آورند».

(۱) حدیث صد و شصت و نه در مصادر دیگر: صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۶، باب ۴۷؛ تذکره الحفاظ: ج ۱، ص ۱۴۷، رقم ۱۴۰.

(۲) حدیث صد و هفتاد در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۸، ص ۱۳، ح ۱۱۴۱۶ و ص ۱۵۵، ح ۱۱۶۱۱-۱۱۶۱۲؛ مسند ابو یعلی: ج ۲، ص ۳۰۷، ح ۱۰۳۶.

(۳) حدیث صد و هفتاد و یک در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۱۷، ص ۲۹۰، ح ۱۱۱۹۶ و ج ۱۸، ص ۲۷۴، ح ۱۱۷۵۰؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۱۲۹، ح ۶۷۳۵؛ حلیه الاولیاء: ج ۳، ص ۹۹؛ سنن بیهقی: ج ۸، ص ۱۸۷.

(۴) حدیث صد و هفتاد و دو در مصادر دیگر: مسند طیالسی: ص ۲۸۷، ح ۲۱۶۵؛ مسند احمد: ج ۱۷، ص ۳۷۵، ح ۱۱۲۷۵ و ج ۱۸، ص ۴۱۱، ح ۱۱۹۲۱؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۵، ح ۱۵۰؛ سنن ابی داود: ج ۴، ص ۲۱۷، ح ۴۶۶۷؛ کتاب السنه: ص ۵۸۵، ح ۱۳۲۸؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۵۸، ح ۲۴۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷۱

(۱) حدیث صد و هفتاد و سه «۱»- ابو سعید خدری می‌گوید: پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم از افرادی در امت خود یاد کرد که از گروهی از مردم جدا می‌شوند و علامتشان سر تراشیدن است؛ از دین همانند تیری که از کمان بیرون می‌رود، بیرون

می‌روند. آنان از بدترین مردمند- یا بدترین مردمند- طایفه‌ای که به حق نزدیک‌ترند آنان را از پای در می‌آورند. راوی گوید، ابو سعید خدری در پی این کلام، سخنی دیگر گفت. من از مردی که بین من و او بود پرسیدم: چه گفت؟ گفت: [می‌گوید:] شما عراقی‌ها [در جبهه امام علی علیه السلام] آنان را به قتل رساندید.

(۲) حدیث صد و هفتاد و چهار «۲»- ابو سعید خدری از رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم در باره گروهی که از این امت جدا می‌شوند روایت کرد، [و از قول رسول خدا صلی الله علیه و آله چگونگی] نماز و زکات و روزه آنان را یادآور شد [و گفت:] آنان از اسلام همانند تیری که از کمان بیرون رود، بیرون می‌روند، [قرائت] قرآن از گلوی آنان بالاتر نمی‌رود، آنان از گروهی از مردم جدا می‌شوند و کسانی که به حق سزاوارترند با آنان نبرد می‌کنند.

(۱) حدیث صد و هفتاد و سه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۵۱، ح ۱۸۶۵۸؛ مسند حمیدی: ج ۲، ص ۳۳۰، ح ۷۴۹؛ مسند احمد: ج ۱۷، ص ۶۲، ح ۱۱۰۱۸ و ج ۱۸، ص ۴۰۱، ح ۱۱۹۰۴؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۵، ح ۱۴۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۲۹، ح ۸۰۱؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۵۴؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۰، ص ۲۲۹، ح ۲۵۵۵.

(۲) حدیث صد و هفتاد و چهار در مصادر دیگر: صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۶، ح ۱۵۳؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۷۰؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۶، ص ۴۲۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷۳

(۱) نبرد با مارقین از ویژگی‌های علی [ع] است

(۲) حدیث صد و هفتاد و پنج «۱»- ابو سعید خدری می‌گوید: نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم بودیم، حضرت چیزی را تقسیم می‌کردند، ذو الخویصره- که از قبیله بنی تمیم بود- نزد ایشان آمد و خطاب به حضرت گفت: ای رسول خدا، [در تقسیم] عادل باش! رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم فرمود: «اگر من عدالت نورزم پس چه کسی باید [شایسته باشد تا] عدالت بورزد؟! اگر عدالت نکنم زیان کار و خسارت دیده‌ام». عمر گفت: اجازه دهید گردن او را بزنم.

حضرت فرمود: «رهاش کن، او را یارانی خواهد بود که چون کسی از شما نمازش را با نماز آنان و روزه‌اش را با روزه آنان مقایسه کند، نماز و روزه‌اش را ناچیز می‌بیند.

قرائت قرآن آنان از گلویشان فراتر نمی‌رود. از اسلام همانند تیری که از کمان بیرون رود، بیرون می‌روند، در آن تیر از لبه تیز و پیکان خبری نیست، پره‌ای در آن نیست تا از بدنی بگذرد و آن را پاره کند. نشانه آنان مردی سیاه چهره است که [کوتاه دست است و] یکی از بازوان او مانند پستان زن یا همانند تکه گوشتی تکان می‌خورد آنان بر بهترین گروه از مردم خروج می‌کنند».

ابو سعید می‌گوید: گواهی می‌دهم این را از رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم شنیدم و گواهی می‌دهم علی بن ابی طالب با آنان نبرد کرد و من با او بودم و وی [علی علیه السلام] پس از نبرد با خوارج [دستور داد آن مرد [سیاه چهره و ...] را بیابند. پس جسد او پیدا شد و آوردند چون به آن نگریستم، همان اوصافی در او بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله [و سلم فرموده بود.

(۱) حدیث صد و هفتاد و پنج در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۴۶، ح ۱۸۶۴۹؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۵۶، ح ۳۷۸۹۶؛ مسند احمد: ج ۱۸، ص ۹۵، ح ۱۱۵۳۷ و ص ۱۲۵، ح ۱۱۵۷۹؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۳-۷۴۴، ح ۱۴۸؛ سنن ابن ماجه: ج ۱، ص ۶۰، ح ۱۶۹؛ کتاب السنه: ص ۴۳۷، ح ۹۲۵ و ص ۴۴۲، ح ۹۳۵؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۱۳۲، ح ۶۷۳۷؛ مناقب ابن مغزالی: ص ۵۳، ح ۷۷؛ مناقب خواریزمی: ص ۲۵۹، ح ۲۴۲.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷۵

(۱) حدیث صد و هفتاد و شش «۱»- این حدیث نیز همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از همان ابو سعید خدری نقل کرده است.

(۱) حدیث صد و هفتاد و شش در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۵۶، ح ۱۸۶۷۶؛ مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۵۹، ح ۳۷۹۰ و ص ۵۶۱، ح ۳۷۹۱۹؛ مسند احمد: ج ۱۷، ص ۱۸۷، ح ۱۱۱۱۸ و ص ۳۸۶، ح ۱۱۲۸۵، ج ۱۸، ص ۱۵۸، ح ۱۱۶۱۴ و ص ۱۶۴، ح ۱۱۶۲۱ و ص ۱۹۱، ح ۱۱۶۴۸؛ تاریخ کبیر بخاری: ج ۸، ص ۳۴۲، رقم ۳۲۵۱؛ صحیح بخاری: ج ۸، ص ۴۷، ح ۸۵۶۱؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۱، ح ۱۰۶۴؛ سنن سعید بن منصور: ج ۲، ص ۳۲۲، ح ۲۹۰۳ و ص ۳۲۴، ح ۲۹۰۴؛ کتاب السنه: ص ۴۳۵-۴۳۶، ح ۹۲۳-۹۲۴ و ص ۴۴۲، ح ۹۳۵، ص ۴۴۴، ح ۹۳۹؛ سنن ابی داود: ج ۳، ص ۲۲۵، ح ۳۲۶۴ و ج ۴، ص ۲۴۳، ح ۴۷۶۴-۴۶۷۵؛ مسند ابی یعلی: ج ۲، ص ۴۰۹؛ ح ۱۱۹۳؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۴۸؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۷۱؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۰، ص ۲۲۶، ح ۲۵۵۳.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷۷

(۱) حدیث صد و هفتاد و هفت «۱»- عیب الله فرزند ابو رافع می گوید: چون حروریه [یعنی خوارج] بر علی بن ابی طالب خروج کردند فریاد برآوردند: لا حکم الا لله- حکم رانی تنها از آن خداست. علی فرمود: این سخن حقی است که به قصد باطل گفته می شود. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم مردمی را برای من توصیف کردند که هم اکنون آن اوصاف را در اینان می بینم. آنان سخن حق بر زبانشان جاری می شود لیکن از حلقومشان بالاتر نمی رود. آنان از مبعوض ترین آفریده ها نزد خدایند. در میان ایشان مردی سیاه چهره است که یکی از دستان [بریده] اش مانند نوک پستان گوسفند یا نوک پستان است. چون علی [علیه السلام] با آنان جنگید فرمود: در میان [کشته شدگان] آنان بنگرید. پس دو یا سه بار گشتند آن مرد را نیافتند. فرمود: برگردید [و جست و جو کنید] به خدا سوگند، هرگز دروغ نگفتم و [از رسول خدا صلی الله علیه و آله] دروغ نشنیدم. سپس [جسد] وی را در خرابه ای یافتند آوردند و در پیش ایشان گذاشتند. عیب الله می گوید: من در این ماجرا حاضر و سخن علی [علیه السلام] را هم در باره آنان شاهد بودم.

(۲) حدیث صد و هفتاد و هشت «۲»- سويد بن غفله می گوید: از علی [علیه السلام] شنیدم که فرمود: هر گاه از قول خودم [در مورد پیکار با دشمنان] چیزی گفتم ممکن است به وقوع نپیوندد [چون فریب در جنگ رواست] لیکن اگر از قول رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم برای شما سخنی گفتم، آن را قطعی بدانید چون نزد من فرو افتادن از آسمان محبوب تر از این است که به رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دروغ ببندم. از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «گروهی تازه به دوران رسیده، سبک عقل پدید می آیند، بهترین سخن رایج بین مردم را می گویند، ایمانشان از حلقومشان فراتر نمی رود، از دین همانند تیری که از کمان بیرون رود، بیرون می روند [ای علی]، اگر آنان را یافتی بکش، چون در روز قیامت پاداشی برای کشندگان آنان است».

(۱) حدیث صد و هفتاد و هفت در مصادر دیگر: صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۹، ح ۱۰۶۶؛ المعرفه و التاريخ: ج ۳، ص ۳۹۱؛ کتاب السنه: ص ۴۳۸، ح ۹۲۸؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۳۸۷، ح ۶۹۳۹؛ تاریخ بغداد: ج ۱۰، ص ۳۰۵، رقم ۵۴۵۳؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۷۱.

(۲) حدیث صد و هفتاد و هشت در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۲۴، ح ۱۶۸؛ مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۵۷، ح ۱۸۶۷۷

مسند احمد: ج ۲، ص ۳۲۹، ح ۱۰۶۸؛ فضائل احمد: ص ۷۰۱، ح ۱۱۹۸؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۶، ح ۱۰۶۶؛ سنن ابی داود: ج ۴، ص ۲۴۴، ح ۴۷۶۷؛ صحیح ابن حبان: ج ۱۵، ص ۱۳۶، ح ۶۷۳۹؛ معجم صغیر طبرانی: ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۱۰۴۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۳۰، ح ۸۰۴؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۵۷، ح ۸۱.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۷۹

(۱) حدیث صد و هفتاد و نه «۱»- رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «در آخر الزمان گروهی پدید می آیند که [هر چند] قرآن می خوانند لیکن از حلقومشان فراتر نمی رود. از دین مانند تیری که از کمان بیرون رود، بیرون می روند، نبرد با آنان حقی است که به گردن هر مسلمانی نهاده شده است».

(۲) حدیث صد و هشتاد «۲»- این حدیث همانند حدیث قبلی است. نسائی آن را با سندی دیگر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است. تنها تفاوت این حدیث این است که از نشان دیگر آنان خبر می دهد و می فرماید: «علامتشان سر تراشیدن است».

(۳) حدیث صد و هشتاد و یک «۳»- طارق بن زیاد می گوید: با علی [علیه السلام] برای نبرد با خوارج رهسپار شدیم پس آن که علی آنان را از پای درآورد فرمود: بنگرید پیامبر خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «به زودی گروهی پدید می آیند که به حق سخن می گویند لیکن از حلقومشان فراتر نمی رود، آنان همانند تیری که از کمان بیرون رود از حق بیرون می روند، علامتشان این است که در بین آنان مردی سیاه چهره کوتاه دست است که در آن دست موهای سیاه روییده است». اگر آن مرد [در بین کشته شدگان] بود شما بدترین مردم را کشته‌اید و اگر نبود شما بهترین مردم را کشته‌اید. ما گریان شدیم [که مبادا چنین کسی در میان آنان نباشد] و در جست و جو برآمدیم. پس جنازه آن مرد کوتاه دست را یافتیم و جملگی به سجده افتادیم. علی [علیه السلام] نیز با ما به سجده افتاد و فرمود: آنان سخن حقی می گفتند [که از حلقومشان فراتر نمی رفت و از آن اراده باطل می کردند].

(۱) حدیث صد و هفتاد و نه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۴۵۳، ح ۱۳۴۶؛ کتاب السنه: ص ۴۲۷، ح ۹۱۱.

(۲) حدیث صد و هشتاد در مصادر دیگر: کامل ابن عدی: ج ۱، ص ۲۳۷؛ کشف الاستار: ج ۲، ص ۳۶۳، ح ۱۸۵۸.

(۳) حدیث صد و هشتاد و یک در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۲۰۹، ح ۸۴۸ و ص ۴۱۰، ح ۱۲۵۵؛ فضائل احمد: ص ۷۱۴، ح ۱۲۲۴؛ انساب الاشراف: ص ۲۸۳، ح ۴۶۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸۱

(۱) حدیث صد و هشتاد و دو «۱»- یحیی فرزند سلیم بن بلج می گوید: پدرم که با علی [علیه السلام] در جنگ نهروان شرکت داشت به من گفت: پیش از نبرد نهروان با مردی گلاویز شدم وی در دستش چیزی بود به او گفتم: دستت چه شده است؟ گفت: شتر [قسمتی از آن را] خورده است. چون روز نهروان شد و علی [علیه السلام] خوارج را از پای درآورد از کشتن آنان نگران بود، چون مردی که در دست [بریده] اش پستانی برآمده بود، نیافت.

آن گاه به جستجو برآمد تا آن که [جسد] وی را در نهری یافت آن گاه فرمود:

«خداوند راست گفت و رسولش نیز پیام را [همان گونه که بود] رساند [چون رسول خدا صلی الله علیه و آله، وجود چنان مردی را در میان خوارج پیش گویی کرده بودند]». پدرم گفت: در جای دست بریده اش سه تار مو مانند نوک پستان روییده بود.

(۲) پاداش کسی که با آنان [خوارج] پیکار کند

(۳) حدیث صد و هشتاد و سه «۲»- کلیب جرمی می گوید: نزد علی [علیه السلام] نشسته بودیم ایشان با مردم گفت و گو می کرد مردی که لباس سفر بر تن داشت از راه رسید و گفت:

ای امیر مؤمنان، اجازه می‌دهی سخن گویم؟ حضرت به وی توجهی نکرد و مشغول کار خود بود، من نزد آن مرد نشستم و پرسیدم: چه خبر؟ گفت: حج عمره بودم عایشه [همسر پیامبر صلی الله علیه و آله] را دیدم به من گفت: آیا آنان که از سرزمین شما بیرون رفتند حروریّه نام دارند؟ گفتم: [آری] چون مکانی که از آن بیرون آمدند، حروراء نامیده می‌شود از این رو آنان را حروریه می‌نامند. گفت: خوشا به حال کسی که آنان را از پای درآورد اگر فرزند ابو طالب [علی علیه السلام] بخواهد، شما را از جریان آنان آگاه کنم. من الان آمده‌ام از علی [علیه السلام] جریان آنان را بپرسم. پس چون علی [علیه السلام] از گفت و گوی با مردم فارغ شد فرمود: چه کسی اجازه می‌خواست؟ آن مرد [اجازه گرفت] داستان را همان طور که برای ما گفته بود برای ایشان نیز گفت، علی [علیه السلام] فرمود:

من به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله [و آله] و سلم شرفیاب شدم کس جز عایشه امّ المؤمنین نزد ایشان نبود حضرت به من فرمود: «با گروهی که چنین و چنانند

(۱) حدیث صد و هشتاد و دو در مصادر دیگر: این حدیث با چنین سندی در مصادر دیگر یافت نشد.

(۲) حدیث صد و هشتاد و سه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۲، ص ۴۷۰، ح ۱۳۷۸-۱۳۷۹؛ فضائل احمد: ص ۷۱۴، ج ۱۲۲۳؛ کتاب السنه: ص ۴۲۸، ح ۹۱۳ و ص ۵۸۵، ح ۱۳۲۷؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۳۶۳، ح ۴۷۲ و ص ۳۷۵، ح ۴۸۲؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۲۵، ح ۷۹۸ و ص ۳۶۱، ح ۸۳۹؛ دلائل النبوه بیهقی: ج ۶، ص ۴۴۴.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸۳

چه خواهی کرد؟» (۱) گفتم: خدا و رسولش آگاه‌ترند، سپس حضرت با دست به طرف مشرق اشاره کردند و فرمود: «گروهی از مشرق زمین پیدا می‌شوند قرآن می‌خوانند لیکن از حلقومشان فراتر نمی‌رود. آنان همانند تیری که از کمان بیرون می‌رود از دین بیرون می‌روند. در میانشان مردی کوتاه دست است گویی دستش همانند پستان است» [علی علیه السلام] گفت: شما را به خدا سوگند، آیا من شما را از این گروه آگاه نکردم؟

گفتند: آری، گفت: شما را به خدا سوگند، آیا به شما نگفتم چنین مردی در میان آنان هست؟ گفتند: آری، گفت: نزد من آمدید و گفتید: چنین مردی در میانشان نیست، پس شما را به خدا سوگند دارم که قطعاً آن مرد در میانشان هست پس [دوباره جست و جو کردید و جنازه‌اش را یافتید و] وی را نزد من کشیده، آوردید و او به همان صورت بود که برای شما وصف کرده بودم؟ گفتند: آری، آن گاه [علی علیه السلام] گفت: خدا و رسولش درست گفتند.

(۲) حدیث صد و هشتاد و چهار «۱»- زید بن وهب می‌گوید: علی [علیه السلام] در روز نهروان با خوارج درگیر شده پس دیری نپایید که خوارج با نیزه‌های پی در پی از پای درآوردند آن گاه علی [علیه السلام] فرمود: «صاحب پستان را بیابید». در جستجو برآمدند (پس وی را نیافتند علی [علیه السلام] فرمود: «هرگز دروغ نگفته‌ام و دروغ [از رسول خدا صلی الله علیه و آله] نشنیده‌ام دوباره به جستجو برآید». پس جست و جو کردند او را یافتند) وی را در جمع برخی از کشته‌شدگان در گودالی یافتند، وی مردی بود که بر دستش موهایی مانند سیبیل‌های گربه بود پس علی [علیه السلام] و مردم تکبیر گفتند و از این امر شگفت زده شدند.

(۱) حدیث صد و هشتاد و چهار در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۵۸، ح ۳۷۹۰۲؛ نیز نک:

مصادر حدیث ۱۸۵ و ۱۸۶.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸۵

(۱) حدیث صد و هشتاد و پنج «۱»- زید بن وهب می‌گوید: علی [علیه السلام] در محل پل دیزجان برای ما سخنرانی کرد و فرمود:

«به من گفته شده گروهی از سمت مشرق بیرون می آیند و در میانشان صاحب پستان است پس با ایشان قتال کن». خوارج به یک دیگر گفتند: با او سخن نگوئید می خواهد شما را مانند روز حروراء از جنگ منصرف کند.

پس درگیری آغاز شد و به آنان نیزه پرتاب کردند. مردی از یاران علی [علیه السلام] گفت: آنان را با نیزه از پا درآوردید پس سپاه علی آنان را به محاصره انداخت [از پای درآورد] در آن روز از یاران علی [علیه السلام] دوازده یا سیزده نفر شهید شدند آن گاه علی [علیه السلام] فرمود:

در جستجوی کسی که دستش ناقص است برآید؛ آن روز، روز سردی بود آنان گفتند: نمی توانیم پس علی [علیه السلام] بر قاطر پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم به نام شهباء سوار و در زمینی گودال وارد شد و فرمود: «در بین این جنازه ها بگردید». پس [گشتند و جنازه] وی را بیرون آوردند پس [علی علیه السلام] فرمود: «هرگز دروغ نگفتم و [از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله] دروغ نشنیده ام. اهل عمل باشید و کارها را به یک دیگر وامگذارید، اگر نمی ترسیدم که از کارها شانه خالی کنید و آنها را به یک دیگر واگذارید شما را بر آن چه خداوند در این باره مقدر کرده و بر زبان پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم جاری ساخته است، آگاه می کردم». آن گاه فرمود: «هم اکنون مردمی در سرزمین یمن نیز در میان مایند». گفتند: چگونه، ای امیر مؤمنان؟ فرمود: «چون میل هایشان با ماست».

(۲) حدیث صد و هشتاد و شش «۲»- زید بن وهب که در سپاه علی [علیه السلام] در نبرد با خوارج شرکت داشته، می گوید: علی [علیه السلام] گفت: ای مردم من، از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدم که فرمود: «گروهی از امت من پیدا می شوند که قرآن می خوانند، قرائت قرآن شما، نمازتان و روزهتان در مقایسه با قرائت قرآن و نماز و روز آنان به قدری ناچیز است که اساسا به حساب نمی آید. چون قرآن می خوانند گمان می برند قرآن [آنان را تأیید کرده] با آنان است در حالی که علیه آنهاست، نمازشان از

(۱) حدیث صد و هشتاد و پنج در مصادر دیگر: مصنف ابن ابی شیبه: ج ۷، ص ۵۵۵، ح ۳۷۸۸۷.

(۲) حدیث صد و هشتاد و شش در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۴۷، ح ۱۸۶۵۰؛ مسند احمد:

ج ۲، ص ۱۱۳، ح ۷۱۶؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۸، ح ۱۰۶۶؛ سنن ابی داود: ج ۴، ص ۲۴۴، ح ۴۷۶۸؛ کتاب السنه: ص ۴۳۰، ح ۹۱۶ و ۴۳۲، ح ۹۱۷؛ أمالی سید ابو طالب: ص ۳۴، ح ۱۵؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۷۰؛ دلائل النبوة بیهقی: ج ۶، ص ۴۳۲؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۰، ص ۲۳۰، ح ۲۵۵۶.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸۷

حلقومشان فراتر نمی رود. (۱) از اسلام همانند تیری که از کمان بیرون رود بیرون می روند» اگر سپاهی که با آنان نبرد می کنند آن چه را مقدر شده و بر زبان پیامبرشان صلی الله علیه [و آله] و سلم جاری گشته بدانند، از کار باز می ایستند [چون می دانند پیش بینی رسول خدا به طور قطع رخ می دهد و خوارج در این جنگ شکست خورده، تار و مار می شوند]. نشانه آنان وجود مردی در میانشان است که یکی از دستانش تنها با بازوست و از آرنج به پایین را ندارد، سر بازوی [بریده] اش مانند نوک پستان زن است که بر آن موهایی روییده (آیا شما به سوی معاویه و اهل شام رفته و آنان را رها می کنید تا به جای شما در میان فرزندان و اموالتان باشند؟! به خدا سوگند بر این امیدم، مردمی که [از زبان پیامبر] وصف شده اند همین افراد باشند آنان خون به ناحق ریختند به چپاول و غارت مردم پرداختند پس با نام خدا [عزم را جزم کنید و برای نبرد] حرکت کنید).

سلمة بن کهیل [راوی ماجرا از قول زید بن وهب] می گوید: زید بن وهب من را در منزلی فرود آورد از آن جا از پلی گذشتیم سپس زید ادامه داد: چون با خوارج روبرو شدیم عبد الله فرزند وهب راسبی سر کرده خوارج به سپاهش گفت: نیزه زنید و شمشیرهایتان را از نیام برکشید من می ترسم شما را به خدا سوگند دهند (و از جنگ بازدارند همان گونه که روز حروراء شما را

سوگند دادند). پس خوارج شمشیر کشیدند، لشکر [علی علیه السلام] نیز با نیزه‌هایشان آنان را از پای درآوردند و کشته شدند. روی یک دیگر افتادند تنها دو نفر از یاران علی شهید شدند. علی [علیه السلام] فرمود: در میان کشته‌گان فردی را که کوتاه‌دست است بیابید. پس [گشتند و] نیافتند. آنگاه خود علی [علیه السلام] برخاست [و در جستجو برآمد] تا به نزد کشته‌شدگانی آمد که بر روی هم افتاده بودند فرمود: آنها را از یک دیگر جدا کنید پس جنازه آن مرد را که [در زیر آنها] چسبیده به زمین بود یافتند پس علی [علیه السلام] تکبیر گفت و فرمود: خدا راست گفت و رسولش صلی الله علیه [و آله] و سلم به همان صورت پیام را رسانده است.

آن گاه عیبده سلمانی برخاست و گفت: ای امیر مؤمنان، به خدایی که خدایی جز او نیست آیا این حدیث را از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم شنیدی؟ فرمود:

آری، به خدایی که خدایی جز او نیست از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم این را شنیدم. پس سه بار عیبده حضرت را سوگند داد و ایشان هم برای او سوگند یاد کرد.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۸۹

(۱) حدیث صد و هشتاد و هفت «۱»- عیبده سلمانی می گوید: علی علیه السلام فرمود: «اگر احساس خود برتر بینی نمی‌کردید شما را از وعده‌هایی که خداوند داده و بر زبان محمد صلی الله علیه [و آله] و سلم در باره پاداش کسانی که خوارج را به قتل رساندند، آگاه می‌کردم». عیبده می‌گوید: آیا شما از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم چنین شنیده‌ای؟ سه بار فرمود: «آری، به پروردگار کعبه سوگند».

(۲) حدیث صد و هشتاد و هشت «۲»- عیبده سلمانی می‌گوید: چون خوارج نهروان از پای درآوردند علی [علیه السلام] فرمود: «در میانشان جست و جو کنید اگر آنان همان گروهی‌اند که رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم از آنان یاد کرده باید در میانشان مردی کوتاه‌دست- یا با دست کوچک و یا دست ناقص- باشد». در جست و جوی وی برآمدیم [و جسد] او را یافتیم و به ایشان نمایاندم چون آن را دید سه بار تکبیر گفت و فرمود: «به خدا سوگند، اگر احساس خود برتر بینی نمی‌کردید- و سپس سخنی گفت که معنایش این است- شما را آگاه می‌ساختم از آن چه خداوند برای [پاداش] کسانی که عهده‌دار قتل خوارج شدند، مقدر کرده و بر زبان پیامبرش صلی الله علیه [و آله] و سلم جاری ساخته است». عیبده می‌گوید، به حضرت گفتم: آیا شما خود از رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم این را شنیده‌ای؟ سه بار فرمود: «آری، به پروردگار کعبه سوگند».

(۳) حدیث صد و هشتاد و نه «۳»- زر بن حبیش می‌گوید از علی [علیه السلام] شنیدم که فرمود:

«من چشم فتنه را [از حلقه] در آوردم اگر من نبودم با اهل نهروان (و اهل جمل) نبرد نمی‌شد و اگر ترس از این نبود که شما از کار باز ایستید و شانه خالی کنید، شما را خبر می‌دادم به آن چه خداوند مقدر کرده و بر زبان پیامبرتان صلی الله علیه [و آله] و سلم جاری ساخته است در مورد [پاداش] کسانی که با آنان جنگیدند و به گمراهی آنان بینا و به هدایتی که برآینم آگاهند».

(۱) حدیث صد و هشتاد و هفت در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۲۴، ح ۱۶۶؛ مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۴۹، ح ۱۸۶۵۲-۱۸۶۵۳؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۲۸۱، ح ۹۸۲؛ فضائل احمد: ص ۱۱۴، ح ۱۶۸؛ صحیح مسلم: ج ۲، ص ۷۴۷، ح ۱۵۵ (من کتاب الزکاة)؛ کتاب السنه: ص ۴۲۸، ح ۹۱۲؛ سنن ابی داود: ج ۴، ص ۲۴۲، ح ۴۷۶۳؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۸۱، ح ۳۳۷؛ مناقب ابن مغزلی: ص ۵۶، ح ۸۰؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۶۲، ح ۲۴۵.

(۲) حدیث صد و هشتاد و هشت در مصادر دیگر: الشریعه: ص ۳۲؛ مسند أبو یعلی: ج ۱، ص ۳۷۰، ح ۵۷۵۰؛ تاریخ بغداد: ج ۱۱، ص ۱۱۸، رقم ۵۸۱۴؛ دلائل النبوه: ج ۵، ۱۸۹.

(۳) حدیث صد و هشتاد و نه در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۴۹، ح ۱۸۶۵۱ و ص ۱۵۰، ح ۱۸۶۵۷ و ص ۱۵۲، ح ۱۸۶۶۳؛ مسند احمد: ج ۳، ص ۴۲۶، ح ۹۰۸-۹۰۹ و ص ۴۴۵، ح ۹۴۳؛ مسند حمیدی: ج ۱، ص ۵۳۴، ح ۱۲۷۱؛ کتاب السنه: ص ۴۳۰، ح ۹۱۵ و ص ۴۳۳، ح ۹۱۹؛ مناقب کوفی: ج ۲، ص ۳۲۴، ح ۷۹۷ و ص ۳۲۷-۳۲۸، ح ۷۹۹-۸۰۰؛ تاریخ بغداد: ج ۷، ص ۲۴۹-۲۵۰ و ج ۱۲، ص ۴۵۲ و ۴۸۰ و ج ۱۳، ص ۲۸۲ و ج ۱۴، ص ۳۶۲-۳۶۳؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۲۹۶، ح ۳۵۸ و ج ۴، ص ۲۴۲، ح ۲۳۵۴؛ کفایه الطالب کنجی: ص ۱۸۰.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹۱

(۱) مناظره عبد الله بن عباس با خوارج در مورد اعتراض آنان به رفتار علی بن ابی طالب [ع]

(۲) حدیث صد و نود «۱»- عبد الله بن عباس می گوید: حروریّه که شش هزار نفر بودند، خروج کردند [و از لشکر امام علی جدا شدند] و از بقیه فاصله گرفتند و در خانه‌ای گرد آمدند. من در آن هنگام به علی [علیه السلام] گفتم: نماز را زودتر به جا آورید تا من نزد آنان روم و با آنان گفت و گو کنم. علی [علیه السلام] فرمود: از ایشان در باره تو احساس نگرانی می کنم. گفتم: جای نگرانی نیست. پس لباس پوشیدم و پیاده راه افتادم و بر آنان در نیم روز وارد شدم. آنان غذا می خوردند، گفتند: خوش آمدی ای فرزند عباس، برای چه آمدی؟! گفتم: من از نزد یاران پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم از مهاجران و انصار و از نزد پسر عموی پیامبر صلی الله علیه [و آله] و سلم و داماد او می آیم. قرآن در میان آنان نازل شده آنان به تأویل قرآن از شما آگاه ترند، با این وجود هیچ کس از یاران پیامبر در بین شما نیست. آمده‌ام تا پیام آنان را به شما و پیام شما را به آنان برسانم. در این هنگام چند نفر از آنان به قصد سخن با من، آمدند گفتم: چه چیز موجب شده بر یاران رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم و پسر عموی حضرت بر آشوبید؟ گفتند: سه چیز، گفتم: آنها کدامند؟

گفتند: نخست آن که چون وی [علی علیه السلام] مردانی را برای حکمیت و داوری [در جنگ صفین] گمارد در کار خدا دخالت کرد، چون خداوند می گوید: **إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ** * [الانعام/ ۵۸ و یوسف/ ۴۰ و ۶۷] «حکمیت تنها برای خداست» مردم را چه رسد که در حکمیت دخالت کنند؟ گفتم: این یکی، گفتند: دوم آن که، او [با ناکثین] جنگید و اسیر نگرفت و غنیمت برنداشت اگر آنان کافر بودند قتل و اسارت و غنیمت آنان روا بوده و اگر مؤمن بودند اساساً نبرد با آنان و به اسارت در آوردنشان روا نبوده است، گفتم: این دو، سومی چیست؟

گفتند: در حکمیت نام امیر مؤمنان را از خود برداشت، اگر امیر مؤمنان نیست پس امیر کافران است،

(۱) حدیث صد و نود در مصادر دیگر: مصنف عبد الرزاق: ج ۱۰، ص ۱۵۷، ح ۱۸۶۷۸؛ مسند احمد: ج ۲، ص ۸۴، ح ۶۵۶ و ج ۵، ص ۲۶۳، ح ۳۱۷۸؛ کتاب الاموال: ص ۱۷۲، ح ۴۴۵؛ المعرفه و التاريخ: ج ۱، ص ۵۲۲؛ مسند ابو یعلی: ج ۱، ص ۳۶۷، ح ۴۷۴؛ معجم کبیر طبرانی: ج ۱۰، ص ۲۵۷، ح ۱۰۵۹۸؛ جامع بیان العلم: ج ۲، ص ۱۰۳؛ مستدرک حاکم: ج ۲، ص ۱۵۰ و ۱۵۲؛ سنن کبری بیهقی: ج ۸، ص ۱۸۱-۱۷۹؛ مناقب خوارزمی: ص ۲۶۰، ح ۲۴۴.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹۳

(۱) گفتم: غیر این موارد، حرفی دیگر دارید؟ گفتند: همین مقدار برای ما کافی است.

به ایشان گفتم: به من بگوئید اگر دلیلی از کتاب خدا و سنت پیامبرش صلی الله علیه [و آله] و سلم بر ردّ سخن شما آورم، برمی گردید؟ گفتند: آری.

گفتم: اما این که گفتید: مردانی را برای حکمیت گمارد و در کار خدا دخالت کرد من از کتاب خدا برای شما آیه‌ای می خوانم که

در آن خداوند حکم خود را در بهای یک ربع درهم به مردم واگذار کرده است و دستور داده در آن داوری کنند بنگرید به سخن خدا که می‌فرماید: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ ... فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ [المائدة: ۹۵] «ای مؤمنان در حال احرام صید را نکشید و هر کس از شما آن را بکشد مثل آن صید که به همانند بودنش دو نفر عادل حکم کنند باید کفاره دهد» این حکم خداست که آن را به مردم واگذار کرده تا در آن حکم کنند و اگر می‌خواست خودش حکم می‌کرد لیکن حکم مردان را پذیرفته است، شما را به خدا سوگند، آیا حکم مردم برای اصلاح بین خود و جلوگیری از خون ریزی برتر است یا [به طور نمونه] در باره بهای خرگوشی که در حرم صید می‌شود؟ گفتند: آری، برای اصلاح بین خود برتر است.

باز خداوند در باره اختلاف زن و همسرش می‌فرماید: وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا (نساء / ۳۵) «اگر از جدایی بین زن و مرد می‌ترسید داوری، از اقوام مرد و داوری، از اقوام زن بگیرید تا قضاوت کنند» شما را به خدا سوگند، آیا حکم مردم در اصلاح بین خود و جلوگیری از خون ریزی برتر است یا حکم آنان در باره ناموس زن؟ گفتند: آری [آن برتر است، گفتیم:] آیا پاسخ کامل است؟ گفتند: آری.

گفتم: و اما این که گفتید: [با ناکشیدن جنگید] ولی اسیر نگرفت و غنیمت برنداشت.

آیا می‌خواستید مادران عایشه را به اسارت خود در آورید و وی برای شما حلال شود مانند هر آن چه را از دیگران برای شما حلال می‌شود؟! با آن که او مادر شماست؟! پس اگر بگویید: عایشه برای ما حلال است همان گونه که دیگر اسیران

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹۵

برای ما حلالند کفر ورزیده‌اید (۱) و اگر بگویید: عایشه مادر ما نیست باز کفر می‌ورزید، چون خداوند می‌فرماید: النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ (احزاب / ۶) «پیامبر از مؤمنان به خودشان، سزاوارتر است و همسران او، مادران آنان می‌باشند» بنا بر این شما بین دو بیراهه قرار دارید [اسارت مادر یا انکار مادری] پس راهی برای خروج از این دو بیراهه بیابید [غیر از راهی که امام علی پیمود است] آیا پاسخ کامل است؟ گفتند: آری.

اما این که نام امیر مؤمنان را از خود برداشت من پاسخی خواهم داد که برای شما قابل قبول باشد، پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم در روز حدیبیه با مشرکان صلح نامه نوشت به علی [علیه السلام] فرمود: «ای علی، بنویس: این قرار دادی است که بر طبق آن محمد رسول خدا صلح کرده است...» مشرکان گفتند: اگر می‌دانستیم تو رسول خدایی با تو نبرد نمی‌کردیم، رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم فرمود: «ای علی، آن نام را پاک کن. خدایا، تو می‌دانی من رسول تو هستم. ای علی، آن را پاک کن و بنویس: این قرار دادی است که بر مبنای آن محمد فرزند عبد الله صلح کرده است...». به خدا سوگند، با آن که رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ و آله برتر و بهتر از علی است نام خود را پاک کرد و با آن که خود نامش را پاک کرده، نبوتش پاک نشد؛ آیا این پاسخ هم کامل است؟ گفتند:

آری.

با این استدلال دو هزار نفر از آنان برگشتند و آنان که باقی ماندند بر گمراهیشان کشته شدند، مهاجران و انصار آنان را کشتند.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹۷

(۱) اخباری دیگر که مطالب پیشین را تأیید می‌کند

(۲) حدیث صد و نود و یک «۱» - علقمه فرزند قیس می‌گوید: به علی [علیه السلام] با تعجب گفتم: بین خود و فرزند هند جگر خوار [معاویه] داور قرار می‌دهی؟! فرمود: من در روز حدیبیه کاتب رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ [و آله] و سلم بودم پس چنین نوشتم:

این قرار دادی است که بر مبنای آن محمد رسول خدا با سهیل بن عمرو [از قریش] صلح کرده است. سهیل گفت: اگر می‌دانستیم او رسول خداست با او نبرد نمی‌کردیم آن اسم را پاک کن. گفتیم: به خدا سوگند، وی علی رغم میل تو، رسول خداست. نه، به خدا سوگند، آن را پاک نخواهم کرد. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم فرمود: «جای کلمه رسول خدا را به من نشان ده» آن را نشان دادم پس خود حضرت آن را پاک کرد و فرمود: «آگاه باش برای تو نیز همانند این ماجرا خواهد آمد و تو ناگزیری آن را عمل کنی».

(۳) حدیث صد و نود و دو «۲»- چون رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم با اهل حدیبیه- یا اهل مکه- صلح کرد علی [علیه السلام] صلح نامه را می‌نوشت پس چنین نگاشت:

محمد رسول خدا. مشرکان [رو به پیامبر خدا صلی الله علیه و اله] گفتند: نویسنده محمد رسول خدا.

اگر تو رسول خدا بودی با تو نبرد نمی‌کردیم، به حضرت علی فرمود: «آن را پاک کن».

علی [علیه السلام] گفت: من را نرسد آن را پاک کنم. پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم با انگشت خود آن را پاک کردند و با ایشان مصالحه کردند که تنها سه روز با یارانشان به مکه در آیند آن هم تنها با کیسه چرمی که در آن شمشیر و وسایل سفر می‌گذارند.

(۱) حدیث صد و نود و یک در مصادر دیگر: کتاب السنه: ص ۴۲۵، ح ۹۰۷؛ انساب الاشراف: ج ۱، ص ۲۴۴، ح ۴۲۷.

(۲) حدیث صد و نود و دو در مصادر دیگر: مسند طرابلسی: ص ۹۷، ح ۷۱۳؛ مسند احمد: ج ۱۰، ص ۵۳۵، ح ۱۸۵۶۷؛ صحیح بخاری: ج ۳، ص ۲۴۱؛ صحیح مسلم: ج ۳، ص ۱۰، ح ۱۷۸۳؛ سنن ابی داود: ج ۲، ص ۱۶۷، ح ۱۸۳۲.

ویژگی‌های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۱۹۹

(۱) حدیث صد و نود و سه «۱»- براء فرزند عازب می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم در ماه ذی القعدة برای حج عمره رهسپار مکه شدند، اهل مکه ایشان را به حال خود وانگذاشتند تا به مکه روند تا آن که حضرت با آنان قراردادی منعقد کرد مبنی بر این که تنها سه روز در مکه بماند پس چون در قرار داد چنین نگاشت: این قرار دادی است از محمد رسول الله. گفتند: ما نمی‌پذیریم اگر می‌دانستیم تو رسول خدایی تو را از خانه او باز نمی‌داشتیم تو محمد فرزند عبد الله هستی فرمود: «من رسول خدایم و من محمد فرزند عبد الله هستم». آن گاه به حضرت علی فرمود: «کلمه رسول الله را پاک کن». علی [علیه السلام] گفت: به خدا سوگند هرگز؛ نام شما را پاک نمی‌کنم. رسول خدا قرارداد را گرفتند و چون نوشتن نمی‌دانستند دستور دادند به جای رسول الله، محمد بگذارند پس قرار داد چنین نوشته شد: این قراردادی است که محمد بن عبد الله منعقد کرده است؛ اسلحه‌ای جز شمشیر آن هم در کیسه چرمی‌اش به مکه نیاورند، اگر کسی از اهل مکه بخواهد به دنبال او رود، او را نبرد و اگر کسی از یاران او بخواهد در مکه بماند جلوگیری نکنند». پس چون مدت مقرر گذشت مشرکان نزد علی [علیه السلام] آمدند و گفتند: به همراه خود [رسول خدا صلی الله علیه و اله] بگو وقت تمام شد باید از مکه بیرون روی پس رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم از مکه بیرون آمدند در پی ایشان دختر حمزه فریاد زد: ای عمو، ای عمو. پس علی [علیه السلام] به او رسید و وی را گرفت و به فاطمه [سلام الله علیها] گفت: دختر عمویت را بگیر پس ایشان نیز وی را پذیرفت، آن گاه علی [علیه السلام] و زید و جعفر در باره سرپرستی این دختر، اختلاف کردند علی [علیه السلام] می‌گفت: من او را گرفتم و این دختر عموی من است. جعفر می‌گفت: او دختر عموی من است و خاله او همسر من است زید هم می‌گفت: این دختر برادر [دینی] من است [بین من و حمزه عقد اخوت خوانده شده است]. رسول خدا صلی الله علیه [و آله] و سلم دختر را به خاله‌اش همسر جعفر سپرد و فرمود: «خاله به منزله مادر است» سپس به علی فرمود: «تو از من و من از تو هستم» و به جعفر فرمود: «تو در صورت و سیرت مانند من هستی» سپس به زید فرمود: «تو برادر ما و

دوست مایی». علی [علیه السلام] به [رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ] گفت: آیا دختر حمزه را به عقد خود در نمی آورید؟ فرمود: «او دختر برادر رضاعی من است» [من و حمزه از یک زن شیر خورده‌ایم و حمزه برادر رضاعی و من عموی این دخترم].

(۱) حدیث صد و نود و سه در مصادر دیگر: مسند احمد: ج ۳۰، ص ۵۹۴؛ ح ۱۸۶۳۵؛ صحیح بخاری: ج ۵، ص ۱۷۹؛ سنن دارمی: ج ۲، ص ۲۳۷؛ سنن بیهقی: ج ۸، ص ۵؛ شرح السنه بغوی: ج ۱۴، ص ۱۳۹، ح ۳۹۳۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۱

(۱) حدیث صد و نود و چهار «۱»- این حدیث همانند حدیث هفتاد است. نسائی آن را با سندی دیگر به این شرح نقل می کند: آنان [علی علیه السلام، جعفر و زید] در باره سرپرستی دختر حمزه اختلاف کردند رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ آن را به خاله اش [همسر جعفر برادر علی علیه السلام] سپرد و فرمود: «خاله به منزله مادر است». علی [علیه السلام] می گوید: به رسول خدا [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ] گفتیم: آیا دختر حمزه را به عقد خود در نمی آورید؟

فرمود: «نه، او برای من حلال نیست وی دختر برادر رضاعی من است» [چون رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ با حمزه از یک زن شیر خورده‌اند] آن گاه به علی فرمود: «تو از من و من از تو هستم» و به زید فرمود: «تو برادر ما و دوست مایی» و به جعفر فرمود: «تو در صورت و سیرت مانند من هستی».

(۱) حدیث صد و نود و چهار در مصادر دیگر: مصادر این حدیث همانند حدیث هفتاد است.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۳

فهرست‌ها

اشاره

آیات قرآن احادیث پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و آله احادیث علی علیه السلام نام اشخاص قبیله‌ها و گروه‌ها صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شهرها و مکان‌ها

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۵

آیات قرآن

شماه حدیث إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ ... (۳۳/ احزاب) «خدا می خواهد پلیدی را از شما ببرد» ۱۱ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ ... (۱۴۴/ آل عمران) «پس اگر او [پیامبر] بمیرد یا کشته شود بر آیین پیشینیان بر می گردید» ۶۴ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ ... (۱۲ و ۱۳/ المجادله) «ای مؤمنان، چون با پیامبر نجوا کردید» ۱۵۲ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا ... (۳۵/ النساء) «پس اگر از جدایی بین آن دو می ترسید، داوری بر گیرید» ۱۹۰ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَ أَنْتُمْ حُرْمٌ ... (۹۵/ المائدة) «ای مؤمنان، در حال احرام صید را نکشید» ۱۹۰ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ ... * (۵۷/ الانعام و ۴۰ و ۶۷/ يوسف) «حکم تنها برای خداست» ۱۹۰ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ... (۶/ احزاب) «پیامبر از مؤمنان به خودشان، سزاوارتر است» ۱۹۰

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۶

احادیث پیامبر خدا (ص)

حدیث شماره حدیث ابن سمیئه، تقتلک الفئه الباغیه... «فرزند سمیه، گروه ستمگر تو را می کشند» ۱۶۰ أتبغض علیاً؟! «آیا بغض علی را داری» ۹۷ اذهب فوار أباک «برو و پدرت را دفن کن» ۱۲۸ أشبهت خلقی و خلقی «تو (جعفر فرزند ابو طالب) در صورت و سیرت مانند من هستی» ۷۰-۱۹۴ ألا أحدثکما بأشقی الناس؟ «آیا شما را به نگون بخت ترین مردم خبر ندهم» ۱۵۳ ألا أعلمک دعاء إذا دعوت غفر لک؟ «آیا دعایی به تو نیاموزم که چون خواندی خدا تو را ببامرزد» ۳۰ ألا أعلمک کلمات إذا قلتها غفر لک؟ «آیا کلماتی به تو نیاموزم که چون آنها را گفתי خدا تو را ببامرزد» ۲۵-۲۹ ألا ترضی أن تكون منی بمنزلة هارون من موسی «آیا خشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی؟» ۵۳ أستم تعلمون أنى أولى بكل مؤمن من نفسه؟ «آیا نمی دانید من از هر مؤمنی به (جان و مال) او سزاوارترم؟» ۸۳، ۹۲، ۹۵ الله ولیی و أنا ولی المؤمنین «خداوند ولی من و من ولی مؤمنانم» ۱۵۷ اللهم اذهب عنه الحرّ و البرد «خدایا، از او (علی علیه السّلام) گرما و سرما را ببر» ۱۵۱ اللهم اكفه أذى الحرّ و البرد «خدایا، او (علی علیه السلام) را از رنج گرما و سرما کفایت کن» ۱۴

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۷

اللهم إن الخیر خیر الآخرة فاغفر للأنصار و المهاجرة «خدایا، همانا خیر، تنها خیر آخرت است انصار و مهاجران را ببامرزد» ۱۶۰ و اللهم اهد قلبه و سدّد لسانه «خدایا، دل او (علی علیه السّلام) را هدایت کن و زبانش را به صواب راهنمایی کن» ۳۴ اللهم ائتنی بأحبّ خلقک إلیک یا کل معی من هذا الطیر «خدایا، محبوب ترین آفریده‌ات را نزد من فرست تا با من این پرنده را تناول کند» ۱۰ اللهم هؤلاء أهلی «خدایا، اینان اهل من هستند» ۱۱ اللهم هؤلاء أهل بیتی «خدایا، اینان اهل بیت من هستند» ۲۴ أمّا أنت یا علی فختنی و أبو ولدی و أنت منی و أنا منک «اما تو ای علی، داماد من و پدر دو فرزندم هستی و تو از من و من از تو هستم» ۱۳۸ أمّا أنت یا علی فصفتی و أمانی «اما تو ای علی، برگزیده و امین من هستی» ۷۲ أمّا إن لک مثلها ستأتیها و أنت مضطر «برای تو نیز مثل این خواهد بود و تو ناگزیری پذیری». ۱۹۱

أمّا بعد أيها الناس فإنی ولّیکم «اما بعد، ای مردم، من ولی و پیشوای شمایم» ۹۴ أمّا ترضی أن تكون منی بمنزلة هارون موسی «آیا تو (ای علی) خوشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باش؟» ۴۹، ۵۲، ۵۵، ۵۶، ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۱۲۶ أمّا ترضین أن تکونی سیده نساء هذه الأمة «آیا تو (ای دخترم) خوشنود نیستی سرور بانوان این امت باشی؟» ۱۳۱ أنت خلیفتی فی کل مؤمن «تو (ای علی) جانشین من در میان مؤمنان خواهی بود» ۲۴ أنت منی بمنزلة هارون من موسی «تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی» ۱۱، ۱۲، ۲۴، ۴۴-۶۳، ۱۲۶ أنت منی و أنا منک «تو (ای علی) از من و من از تو هستم» ۶۹، ۷۰، ۱۹۷ إن التقیما فعلی علی الناس «اگر با یک دیگر همراه شدید علی فرمانده است» ۸۹ إن بنی هشام بن المغیره استأذنونی «بنی هشام بن مغیره از من اجازه می خواهند» ۱۳۳، ۱۳۴ إن جبرئیل کان یعارضنی بالقرآن کلّ سنه مره «جبرئیل هر سال یک بار قرآن را با من برابری می کرد» ۱۳۱، ۱۳۲ إن علیاً منی و أنا منه «علی از من و من از اویم» ۶۶

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۸

إن فاطمة مضغۀ منی یرینی ما رابها «فاطمه پاره‌ای از من است. مرا نگران کرده هر کس او را نگران کند» ۱۳۳-۱۳۷، ۱۴۰ إن الله سیهدی قلبک و یثبت لسانک «(ای علی) خداوند دل تو را هدایت می کند و زبانت را بر حق ثابت می دارد» ۳۲-۳۷ إن الله مولای و أنا ولی کل مؤمن «خداوند مولای من و من ولی هر مؤمنی هستم» ۷۹ إن الله ولیی و أنا ولی المؤمنین «خداوند ولی من و من ولی مؤمنانم» ۹۸ إن ملکاً من السماء لم یکن رآنی فاستأذن الله فی زیارتی «فرشته‌ای از آسمان که تاکنون من را ندیده بود از خدا اجازه زیارتم را خواست» ۱۳۰ إن منکم من یقاتل علی تأویل القرآن «از شما کسی است که بر اساس تأویل قرآن می جنگد» ۱۵۶ إنه سیخرج قوم یتکلمون بالحق لا یجاوز حلوهم «به زودی گروهی پدید می آیند که حق می گویند لیکن از حلقومشان فراتر نمی رود» ۱۸۱ إنه لا یودی عنی إلاّ أنا أو علی «کسی جز خودم یا علی آن را نمی رساند» ۷۶ إنه منی بمنزلة هارون من موسی «او (علی) برای

من به منزله هارون برای موسی است» ۱۲. اینها صغیره «(در ردّ پیشنهاد عمر و ابا بکر برای ازدواج با فاطمه علیها السلام فرمود) وی کوچک است» .. ۱۲۳

إِنِّي أَمَرْتُ أَنْ أُبَلِّغَهُ أَنَا أَوْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي «به من دستور داده شده آن را (ابلاغ سوره توبه) خودم یا مردی از اهل بیتم برساند» ۷۵
 إِنِّي دَافِعٌ لَوَائِي غَدَا إِلَى رَجُلٍ يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «من فردا پرچم را به مردی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۱۵ او لا
 تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مَتَى بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى «آیا تو خوشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی؟» ۵۴ اَيْكَمْ يُوَالِيَنِي
 فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ «کدام یک از شما دوست و همراه من در دنیا و آخرت خواهید بود؟» ۲۴ أَيُّهَا النَّاسُ مِنْ وَلِيكُمْ؟ «ای مردم، چه
 کسی پیشوای شماست؟» ۹۶ بؤسا لك ابن سمیة «به چه زحمتی دچار شده‌ای ای فرزند سمیه» ۱۶۳ تَفْتَرِقُ أُمَّتِي فَرَقَتَيْنِ يَمْرُقُ بَيْنَهُمَا
 مَارِقَةٌ «امت من به دو گروه تقسیم می‌شوند و از میان آنان جمعی بیرون می‌روند» ۱۷۱

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۰۹

تَقْتُلُ عَمَّارَ الْفِئَةِ الْبَاغِيَةَ «گروه ستمگر عمار را می‌کشند» ۱۵۸-۱۶۸ تَمْرُقُ مَارِقَةٌ عِنْدَ فِرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ «از گروهی از مردم، جمعی
 بیرون می‌روند» ۱۶۹-۱۷۲ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ «حسن و حسین سرور جوانان بهشتند» ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۰-۱۴۳
 الْخَالَةُ أُمُّ «خاله مادر است» ۷۰، ۱۹۴ الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ «خاله به منزله مادر است» ۷۱ دَعَا فِإِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ
 صَلَاتِهِمْ «رهایش کن او را یارانی است که هر کدام از شما نمازش را در مقایسه با نماز آنان، ناچیز می‌بیند» ۱۷۵ رَبُّ هَؤُلَاءِ أَهْلِي
 «پروردگارا، اینان اهل من هستند» ۵۴ رِيحَانَتِي مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ «(حسن و حسین علیهما السلام) دو گل خوشبوی من از این امتند»
 ۱۴۴، ۱۴۵ سَتَكُونُ أُمَّتِي فَرَقَتَيْنِ «به زودی امت من دو گروه می‌شوند» ۱۷۰ سَدَّوْا هَذِهِ الْأَبْوَابَ إِلَّا بَابَ عَلِيٍّ «این درها (از مسجد) را
 جز در علی علیه السلام را ببندید» ۳۸، ۴۲، ۷۳ سیخروج قوم من أمتی یقرءون القرآن «به زودی گروهی از امت من پدید می‌آیند،
 قرآن می‌خوانند» ۱۸۶ عَلِيٌّ مَنِّي وَ أَنَا مِنْهُ «علی از من و من از علی هستم» ۶۸-۷۱، ۷۳، ۸۹، ۱۹۴ فَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ «فاطمه
 سرور بانوان بهشت است» ۱۲۷-۱۳۱ قَمٌّ يَأْتِي فَقَدْ بَرَأْتُ «برخیز ای علی، خوب شدی» ۱۴۷، ۱۴۸ كَأَنِّي قَدْ دَعَيْتُ فَأَجَبْتُ، إِنِّي قَدْ
 تَرَكَتُ فَيْكُمُ الثَّقَلَيْنِ «گویی، فراخوانده شدم پس اجابت کردم من در میان شما دو چیز گران بها (یا سنگین) را می‌گذارم» ۷۸ كَيْفَ
 أَنْتَ يَا عَلِيُّ وَقَوْمُ كَذَا وَ كَذَا؟ «ای علی، با قومی که چنین و چنانند چه خواهی کرد» ۱۸۳ لِأَبْعَثَنَّ رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «مردی را
 بر می‌انگیزم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۲۴ لِأَدْفَعَنَّ الرَّايَةَ إِلَى رَجُلٍ يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «پرچم را به مردی [یعنی علی علیه
 السلام] می‌سپرم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۱۸، ۲۱ لِأَدْفَعَنَّ الرَّايَةَ إِلَى رَجُلٍ يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «فردا پرچم را به مردی
 می‌سپرم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۱۳ لِأَعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «پرچم را به مردی می‌دهم که خدا و رسولش
 را دوست

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۰

دَارِدٌ «۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۲۲، ۱۲۶ لِأَعْطِيَنَّ الرَّايَةَ غَدَا رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «فردا پرچم را به مردی می‌دهم که خدا و رسولش را
 دوست دارد» ۲۰، ۲۳ لِأَعْطِيَنَّ اللَّوَاءَ رَجُلًا- يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «پرچم را به مردی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۱۶
 لِأَعْطِيَنَّ هَذِهِ الرَّايَةَ رَجُلًا يَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ «این پرچم را به مردی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد» ۱۹، ۵۴ لِأَعْطِيَنَّ هَذِهِ
 الرَّايَةَ غَدَا رَجُلًا يَفْتَحُ اللَّهُ لَهُ «این پرچم را به مردی می‌دهم که خداوند پیروزی را نصیب او می‌کند» ۱۷ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ
 «نیست خدایی جز خداوند بزرگ و بردبار» ۲۵-۳۰ لَا تَقَعَنَّ يَا بَرِيدَةُ فِي عَلِيٍّ «ای بریده، به علی خرده نگیر» ۹۰ لَا يَحْبِبُكَ إِلَّا مَوْمِنٌ «
 [ای علی] جز مؤمن تو را دوست نمی‌دارد» ۹۸، ۱۰۰-۱۰۲ لَا- يَذْهَبُ بِهَا إِلَّا رَجُلٌ هُوَ مَنِّي وَ أَنَا مِنْهُ «این را نمی‌برد جز مردی که از
 من است و من از او هستم» ۲۴ لَا يَنْبَغِي أَنْ يَبْلُغَ هَذَا إِلَّا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِي «سزاوار نیست این را برساند جز مردی از اهل خودم» ۷۴، ۷۵
 لِيَنْتَهِيَنَّ بَنُو وَلِيِّعَةٍ أَوْ لِأَبْعَثَنَّ إِلَيْهِمْ رَجُلًا كَنْفَسِي «باید طایفه بنو ولیعه از این راه و رسم دست بردارند یا آن که به سوی آنان مردی را

روانه می‌کنم که از خودم است» ۷۱ ما انا أمرت یاخراجکم، ما انا فتحتها و لا سدتها «من از پیش خود دستور به اخراج شما ندادم من از پیش خود آنها [درهای مسجد] را نگشودم و نبستم» ۴۰، ۴۱ ما تریدون من علی؟ اِنَّ عَلِيًّا مَنِيَّ «از علی چه می‌خواهید؟ علی از من است» ۸۸ ما سألت ربِّي شيئا اِلَّا اَعْطَانِي و ما سألت لِنَفْسِي شيئا اِلَّا و قد سألت لِنَفْسِي شيئا اِلَّا و قد سألت لَكَ «هیچ چیز از پروردگارم نخواستم جز آن که به من داد و هیچ چیز برای خود نخواستم جز آن که برای تو [ای علی] نیز خواستم» ۱۴۷ مالک یا ابا تراب؟ «تو را چه می‌شود ای ابو تراب؟» ۱۵۳ ما منكم اُحد اِلَّا و له حامَةٌ «هیچ کس از شما نیست جز آن که فردی مخصوص به خود دارد» ۶۰

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۱

ما یدریک لعلَّ اللهُ قد اطلع علی اهل بدر «چه می‌دانی شاید خداوند اهل بدر را مورد نظر قرار داده» ۲۴ مرحبا بابنتی ... أما ترضین اُنَّک سَیِّدَةٌ نساء هذه الأُمِّیَّة «آفرین بر دخترم ... آیا خوشنود نیستی سرور بانوان این امت باشی» ۱۳۲ مرهم أن یتصدَّقوا «به آنان دستور ده صدقه دهند» ۱۵۲ من سَبَّ عَلِيًّا فقد سَبَّني «هر کس علی را ناسزا گوید من را ناسزا گفته است» ۹۰، ۹۱ من کنت مولاه فعَلَّی مولاه «هر کس من مولای اویم پس علی نیز مولای اوست» ۹، ۱۲، ۸۰، ۸۷، ۹۳-۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۵۷ من کنت ولیه فعَلَّی ولیه «هر کس من ولی اویم علی نیز ولی اوست» ۲۴، ۷۷، ۷۹، ۹۵، ۹۵ هذا ولیی و المؤدَّی عَنِّي «این [علی] دوست من و اداکننده وظیفه من است» ۹ هذان ابناي و ابنا ابنتی «این دو [حسن و حسین] فرزندان من و فرزندان دختر من هستند» ۱۳۹ هما ریحانتی من الدنیا «این دو [حسن و حسین] دو گل خوشبوی من در این دنیایند» ۱۴۵ هی اَحَبُّ إِلَيَّ مِنْكَ و أنتَ أَعَزُّ «او [فاطمه علیها السَّلَام] از تو نزد من محبوب تر و تو [علی علیه السَّلَام] نزد من عزیزتری» ۱۴۶ و اللهُ ما انا اُدخلته و اُخرجتکم «به خدا سوگند، من از پیش خود او [علی علیه السَّلَام] را وارد و شما را خارج نکردم» ۳۹ و من یعدل إذا لم أعدل؟ «اگر من عدالت نورزم پس چه کسی باید عدالت ورزد؟» ۱۷۵ و یحک، و من یعدل إذا لم أعدل؟ «وای بر تو، اگر من عدالت نورزم، چه کسی باید عدالت ورزد» ۱۷۶ یا ابن سَمِيَّة تفتلک الفئَةُ الباغِيَّة «ای پسر سَمِيَّة، تو را گروه ستمکار خواهند کشت» ۱۶۱ یا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي وَلِيكُمْ «ای مردم من ولی شما هستم» ۹ یا بریده من کنت مولاه فعَلَّی مولاه «ای بریده، هر کس من مولای اویم پس علی نیز مولای اوست» ۸۰، ۸۱ یا بنی عبد المطلب إِنِّي بعثت إِلَيْكُمْ بِخاصَّة «ای فرزندان عبد المطلب، من برای شما مبعوث شده‌ام» ۶۵ یا زید أنتَ أَخونا و مولانا «ای زید، تو برادر ما و دوست مایی» ۷۰

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۲

یا عائشة کیف رأيتني أنقذتک «ای عایشه، دیدی چگونه تو را نجات دادم» ۱۱۰ یا عَلِيَّ أَلَا أَعْلَمُكَ کلمات إذا قلتها «ای علی، آیا به تو کلماتی نیاموزم که چون آنها را گفتی» ۲۶ یا عَلِيَّ أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مَنِيَّ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى «ای علی، آیا خوشنود نیستی برای من به منزله هارون برای موسی باشی؟» ۴۴، ۴۷ یا عَلِيَّ أَنْتَ مَنِيَّ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى «ای علی، تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی» ۶۲ یا عَلِيَّ فَيَكُ مِنْ عَيْسَى مِثْلَ «ای علی، در تو شباهتی با عیسی علیه السَّلَام است» ۱۰۳ یا معشر قريش و اللهُ لِيبعثنَّ اللهُ عَلَيْكُمْ رجلا- «ای قریش، به خدا سوگند، خداوند مردی را برای سرکوبی شما برمی‌انگیزد» ۳۱ یخرج قوم أحداث الأسنان سفهاء الأحلام «گروهی تازه کار سبک عقل پدید می‌آیند» ۱۷۸ یمرقون من الإسلام کما یمرق السهم من الرمیة «آنان [خوارج] از اسلام همانند تیری از کمان برون رود، بیرون می‌روند» ۱۷۴

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۳

احادیث علی (ع)

اطلبوا ذا الثدیة «در میان کشته‌شدگان خوارج [صاحب پستان را بیابید» ۱۸۴ التمسوا المخرج «در میان کشته‌شدگان خوارج] بریده

دست را جست و جو کنید» ۱۸۵ انطلقت مع رسول الله حتى أتينا الكعبة «با رسول الله [صلی الله علیه و اله] رفتیم تا به کعبه رسیدیم» ۱۲۲ أنا أول من صلی «من نخستین نمازگزارم» ۱ أنا عبد الله و أخو رسوله و أنا الصديق الأكبر «من بنده خدا و برادر رسول خدایم و من صدیق اکبرم» ۷، ۶۶ أنا فقأت عين الفتنة «من چشم فتنه را از حدقه آن در آوردم» ۱۸۹ إن رسول الله وصف ناسا إنني لأعرف صفتهم في هؤلاء «رسول خدا صلی الله علیه و آله مردمی را توصیف کرده‌اند من آن اوصاف را در این مردم می‌بینم» ۱۷۷ إن الله يقول أفان مات أو قتل «خداوند می‌فرماید: پس اگر او بمیرد یا کشته شود» ۶۴ إنه قد ذكر لي خارجه تخرج من قبل المشرق «برای من گفته شده گروهی از سمت مشرق پدید می‌آیند» ۱۸۵ إنه لعهد النبي الأمي لا يحبني إلا مؤمن «به تحقیق پیامبر امی با من چنین در میان گذاشت و فرمود که جز مؤمن، من را دوست نمی‌دارد» ۱۰۰-۱۰۲ بی خصف عن هذه الأئمة «به واسطه من به این امت تخفیف داده شد» ۱۵۲ صدق الله و بلغ رسوله «خداوند راست گفت و رسولش پیام را به همان صورت رساند» ۱۸۲ عهد إلى النبي الأمي لا يحبني إلا مؤمن «پیامبر امی با من چنین در میان گذاشت و فرمود: جز مؤمن من را دوست نمی‌دارد» ۱۰۱ كان لي من نبي الله مدخلان «برای من دو زمان اختصاصی برای شرفیابی به محضر پیامبر خدا [صلی الله علیه و اله]

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۴

مقرر بود» ۱۱۷ كانت لي ساعة من السحر «برای من ساعتی از سحر [برای شرفیابی به محضر پیامبر صلی الله علیه و اله] مقرر شده بود» ۱۱۵ و ۱۱۶ كانت لي منزلة من رسول الله لم تكن لأحد من الخلاق «من منزلتی نزد رسول خدا [صلی الله علیه و اله] داشتم که برای هیچ کس نبود» ۱۱۸ كلمات الفرج: لا إله إلا الله العلي العظيم «کلمات فرج عبارتند از: نیست معبودی جز خدای بلند مرتبه بزرگ» ۲۷ كلمة الحق اريد بها باطل «سخنی حق است که از آن باطل اراده می‌شود» ۱۷۷ كنت أدخل على نبي الله فإن كان يصلي سبح «من به محضر پیامبر خدا صلی الله علیه و اله شرفیابی می‌شدم اگر در حال نماز بودند [علامت إذن ورود این بود که] تسبیح می‌گفتند» ۱۱۴ كنت إذا سألت أعطيت «چون از رسول خدا [صلی الله علیه و اله] می‌پرسیدم، پاسخ می‌شنیدم» ۱۲۰ و ۱۲۱ كنت إذا سألت رسول الله أعطاني «چون از رسول خدا [صلی الله علیه و اله] می‌پرسیدم، پاسخ می‌دادند» ۱۱۹ لما رجعت إلى النبي قال كلمة ما أحب أن لي بها الدنيا... «چون نزد پیامبر [صلی الله علیه و اله] به من سخنی فرمود که دوست ندارم به جای آن دنیا برای من باشد» ۱۵۰ لو لا أن تبطروا لأنبأتكم ما وعد الله... «اگر احساس خود برتر بینی نمی‌کردید شما را از وعده‌هایی که خدا [به شما] داده، آگاه می‌کردم» ۱۸۷ و ۱۸۸ ما أعرف أحدا من هذه الامم عبد الله بعد نبيها غيري... «غیر از خودم کسی از این امت را نمی‌شناسم که پس از پیامبرش، خدا را عبادت کرده باشد» ۸ و الله لا نقلب على أعقابنا بعد إذ هدانا الله... «به خدا سوگند، پس از آن که خداوند ما را هدایت کرد، به آیین قبلی باز نخواهیم گشت» ۶۴

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۵

نام اشخاص

«الف»

ابراهيم بن المنذر الحزامي المدني: ح ۹۴.

ابراهيم بن سعد بن ابراهيم: ح ۵۳، ۱۳۷.

ابراهيم بن سعد بن ابی وقاص الزهري: ح ۳۹، ۴۹، ۵۲.

ابراهيم بن سعيد الجوهري البغدادي: ح ۱۱۳.

ابراهيم بن عبد الأعلى الجعفي الكوفي: ح ۱۸۱.

- ابراهیم بن میمون الصائغ المروزی: ح ۱۵۱.
- ابراهیم بن یعقوب الجوزجانی الدمشقی: ح ۱۴۵.
- ابراهیم بن یوسف بن اسحاق بن ابی اسحاق السبعی: ح ۱۸۰.
- ابراهیم بن یونس حرمی بن یونس.
- ابن ابی الشوارب محمد بن عبد الملک بن محمد.
- ابن ابی عدی محمد بن ابراهیم بن ابی عدی.
- ابن ابی عمر محمد بن یحیی ابو عبد الله العدنی.
- ابن ابی لیلی: عبد الرحمن بن ابی لیلی: محمد بن عبد الرحمن بن ابی لیلی. ابن ابی ملیکه عبید الله بن عبد الله.
- ابن جریج عبد الملک بن جریج.
- ابن شهاب محمد بن مسلم بن شهاب الزهری.
- ابن عثمّه - محمد بن خالد بن عثمّه البصری.
- ابن عون - عبد الله بن عون.
- ابن عیاش - ابو بکر ابن عیاش.
- ابن وهب - عبد الله بن وهب.
- ابو احمد الزبیری - محمد بن عبد الله بن الزبیر الأسدی الکوفی.
- ابو اسامه - حماد بن اسامه.
- ابو اسحاق السبعی الهمدانی عمرو بن عبد الله بن عبید: ح ۲۳، ۲۵ - ۳۰، ۳۶، ۳۷، ۶۸ - ۷۱، ۷۳، ۷۵، ۸۵ - ۸۷، ۹۰، ۹۸، ۹۹، ۱۰۴ - ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۷، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۹۲ - ۱۹۴.
- ابو اسحاق الشیبانی: سلیمان بن ابی سلیمان: ح ۱۱۱، ۱۱۲.
- ابو الأسود الدؤلی: ح ۱۲۱.
- ابو البختری الطائی: سعید بن فیروز: ح ۳۲ - ۳۴، ۱۲۰، ۱۷۴.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۶
- ابو الزبیر: محمد بن مسلم بن تدرس المکی: ح ۷۷.
- ابو الطفیل: عامر بن واثله: ح ۷۸، ۹۲، ۹۳.
- ابو المساور - الفضل بن مساور.
- ابو بکر الحنفی: عبد الکبیر بن عبد المجید: ح ۵۴.
- ابو بکر بن ابی قحافه، خلیفه اول: ح ۱۰ (جریان مرغ بریان شده) ۱۴ - ۱۶ (جریان پرچم خبیر) ۲۴ (داستان ابلاغ سوره توبه و داستان غار) ۳۱ (موضع وی در باره استرداد بردگان به مشرکان) ۷۱، ۷۴ - ۷۷ (داستان ابلاغ سوره توبه) ۱۱۰ (اعتراض ابو بکر به دخترش عایشه در هنگام اختلاف عایشه با پیامبر خدا صلی الله علیه و اله) ۱۲۳ (خواستگاری وی از فاطمه علیها السلام) ۱۵۶ (وصله زدن نعل پیامبر خدا صلی الله علیه و اله).
- ابو بکر بن عیاش الکوفی: ح ۱۱۷.
- ابو بلج - یحیی بن ابی سلیم.
- ابو حازم: سلمه بن دینار المدنی الأعرج: ح ۱۷.

ابو حازم: سلیمان الأشجعی الکوفی: ح ۱۸، ۱۳۰.

ابو حرب بن ابی الأسود الدؤلی: ح ۱۲۱.

ابو حفص الأبار: عمر بن عبد الرحمن البغدادی:

ح ۱۰۳.

ابو حمزة: طلحة بن یزید الکوفی: ح ۲-۵.

ابو داود الطیالسی: سلیمان بن داود البصری: ح ۱۳۲، ۱۵۰، ۱۵۹.

ابو داود: سلیمان بن سیف الحرانی: ح ۸۱، ۸۷، ۹۳. ابو ذر الغفاری: ح ۷۱.

ابو زرعه بن عمرو بن جریر الکوفی: ح ۱۱۴-۱۱۶.

ابو زمیل - سماک بن الولید.

ابو سعید الخدری: سعد بن مالک الأنصاری: ح ۱۲۹، ۱۴۰-۱۴۳، ۱۵۶، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۶.

ابو سلمه بن عبد الرحمن بن عوف الزهري المدني: ۱۲۷، ۱۷۵، ۱۷۶.

ابو سلیمان الجهنی - زید بن وهب.

ابو صادق الأزدي الکوفی: ح ۶۵، ۱۰۳.

ابو صالح ذکوان المدني: ح ۱۹، ۲۰، ۱۷۴.

ابو طالب بن عبد المطلب: ح ۱۴۹.

ابو عبد الرحيم - خالد بن ابی یزید.

ابو عبد الله الجدلی الکوفی: ح ۹.

ابو عوانة - الوضاح بن عبد الله.

ابو غسان: مالک بن اسماعیل النهدي الکوفی:

ح ۱۲، ۲۸.

ابو قتادة الأنصاری: ح ۱۶۳.

ابو قیس الأودی: عبد الرحمن بن ثروان الکوفی:

ح ۱۸۰ ابو کامل - فضیل بن حسین.

ابو لیلی الأنصاری: ح ۱۴، ۱۵۱.

ابو مروان - محمد بن عثمان بن خالد.

ابو مریم المدائنی الکوفی: ح ۱۲۲.

ابو مسلمة: سعید بن یزید البصری: ح ۱۶۳.

ابو مصعب: احمد بن ابی بکر المدني: ح ۴۶،

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۷

۴۷، ۵۷.

ابو مصعب بن المقدم الکوفی: ح ۹۲.

ابو معاویة - محمد بن خازم الضریر.

ابو نجیح المکی: ح ۱۲۶.

ابو نصره العبدی: المنذر بن مالک البصری: ح ۱۶۳، ۱۶۹-۱۷۳.

ابو نعیم- الفضل بن دکین.

ابو هریره الدوسی الیمانی: ح ۱۸-۲۱، ۱۳۰.

ابو هشام المخزومی: المغیره بن سلمه البصری:

ح ۲۱.

ابو یزید المدنی: ح ۱۲۴.

احمد بن ابی بکر الزهری المدنی- ابو مصعب.

احمد بن بکار الحرانی: ح ۱۳۸.

احمد بن حرب الطائی الموصلی: ح ۷۰، ۱۲۲، ۱۴۲، ۱۴۹.

احمد بن خالد الوهبی الحمصی: ح ۲۷، ۴۹، ۱۲۶.

احمد بن سلیمان الرهاوی: ح ۷، ۱۴، ۱۸، ۳۵، ۳۶، ۶۲، ۶۸، ۶۹، ۷۳، ۱۰۶، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۶۴، ۱۷۹، ۱۹۳.

احمد بن عبد الله بن الحكم البصری ابن الکردی:

ح ۱۶۲.

احمد بن عثمان بن ابی عثمان البصری ابو الجوزاء: ح ۹۵.

احمد بن عثمان بن حکیم الأودی الکوفی: ح ۲۶، ۲۸، ۸۴ احمد بن یحیی الأودی الکوفی: ح ۴۰، ۶۰.

اسامه بن زید بن حارثه المدنی مولى رسول الله صلى الله عليه و اله: ح ۱۳۸، ۱۳۹.

اسباط بن محمد الکوفی: ح ۴۱، ۷۶، ۱۲۲.

اسباط بن نصر الهمدانی الکوفی: ح ۶۴.

اسحاق بن ابراهیم بن مخلد المروزی ابن راهویه: ح ۲۰، ۲۳، ۷۷، ۹۷، ۱۲۹، ۱۵۶، ۱۶۳.

اسحاق بن موسی بن عبد الله الأنصاری الکوفی:

ح ۴۸.

اسد بن عبد الله البجلی القسری: ح ۶.

اسرائیل بن یونس بن ابی اسحاق السیعی: ح ۲۷-۳۰، ۳۶، ۴۰، ۶۰، ۶۹، ۷۰، ۷۳، ۸۶، ۹۰، ۹۹، ۱۰۶، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۹۳، ۱۹۴.

اسماعیل بن ابی خالد البجلی الکوفی: ح ۱۸۹.

اسماعیل بن رجاء بن ربیعة الزبیدی الکوفی: ح ۱۵۶.

اسماعیل بن عبد الرحمن- السدی.

اسماعیل بن مسعود البصری: ح ۵، ۱۰۴، ۱۲۴، ۱۸۸.

اسماعیل بن یعقوب بن اسماعیل الحرّانی: ح ۱۰۷.

اسماء بنت عمیس: ح ۶۱-۶۳، ۱۲۴.

اشعث بن عبد الملك البصری: ح ۱۴۴.

الأجلح بن عبد الله الکندی الکوفی: ح ۸، ۸۹، ۱۷۴.

الأحوص بن جَوّاب ابو الجَوّاب الکوفی: ح ۷۱.

الاسود بن عامر: شاذان الشامی البغدادی: ح ۳۱، ۱۱۳.

- الاسود بن مسعود البصری: ح ۱۶۴.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۸.
- الاعمش - سلیمان بن مهران.
- الاوزاعی: عبد الرحمن بن عمرو.
- البراء بن عازب: ح ۶۹، ۸۷، ۱۹۲، ۱۹۳.
- الجعید بن عبد الرحمن المدنی - الجعد بن عبد الرحمن: ح ۵۷.
- الحارث بن حصیره الأزدی الکوفی: ح ۶۶، ۱۰۳.
- الحارث بن عبد الله الأعور الهمدانی الکوفی: ح ۳۰.
- الحارث بن مالک: ح ۴۰، ۶۰.
- الحارث بن مسکین البصری: ح ۱۳۵، ۱۷۵، ۱۷۷.
- الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبد المطلب الهاشمی: ح ۱۴۷.
- الحارث بن یزید العکلی الکوفی: ح ۱۱۴-۱۱۷.
- الحسن البصری - الحسن بن ابی الحسن.
- الحسن بن ابی الحسن البصری ابو سعید: ح ۱۴۴، ۱۵۹-۱۶۱.
- الحسن بن اسامه بن زید المدنی: ح ۱۳۹.
- الحسن بن اسماعیل بن سلیمان المصیصی: ح ۵۶.
- الحسن بن حماد الوراق الکوفی: ح ۱۰.
- الحسن بن صالح بن حی الکوفی: ح ۶۳.
- الحسن بن عبد الله العرنی: ح ۱۷۴.
- الحسن بن علی بن ابی طالب علیهما السلام: ح ۱۱ و ۲۴ و ۵۴ (امام حسن از اهل بیت نبوت) ۲۳ (خطبه امام حسن پس از شهادت امام علی) ۱۲۹، ۱۳۰ و ۱۴۰-۱۴۳ (امام حسن سرور جوانان بهشت) ۱۳۸ و ۱۳۹ (امام حسن فرزند رسول خدا و محبوب ایشان) ۱۴۴ و ۱۴۵ (امام حسن گل خوشبوی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ).
- الحسن بن مدرک البصری: ح ۱۸۲.
- الحسین بن حرث المروزی: ح ۳۰، ۹۸، ۱۲۳.
- الحسین بن علی بن ابی طالب علیهما السلام: ح ۱۱ و ۱۴ و ۵۴ (امام حسین از اهل بیت نبوت) ۱۲۹ و ۱۳۰ و ۱۴۰-۱۴۳ (امام حسین سرور جوانان بهشت) ۱۳۸ و ۱۳۹ (امام حسین فرزند رسول خدا و محبوب ایشان) ۱۴۴ و ۱۴۵ (گل خوشبوی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ).
- الحسین بن عیاش الرقی: ح ۱۰۵، ۱۰۸.
- الحسین بن واقد المروزی: ح ۱۵، ۳۰، ۱۲۳.
- الحکم بن عبد الرحمن بن ابی نعم الکوفی: ح ۱۴۳.
- الحکم بن عبد الملک البصری الکوفی: ح ۱۰۳.
- الحکم بن عتیبه الکوفی الکندی: ح ۱۴، ۵۵، ۵۶، ۸۰، ۸۱.
- الدرآوردی: عبد الغزیز بن محمّد.

- الزهري- محمد بن مسلم.
- السدی: اسماعیل بن عبد الرحمن الكوفی: ح ۱۰.
- الشعبي عامر بن شراحيل.
- الضحاک بن شراحيل المشرقی الكوفی: ح ۱۷۴، ۱۷۶.
- العلاء بن صالح الكوفی: ح ۷.
- العلاء بن عرار الكوفی: ح ۱۰۴-۱۰۶.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۱۹.
- العلاء بن هلال الرقی: ح ۱۰۹.
- العوّام بن حوشب الواسطی: ح ۱۶۴، ۱۶۵.
- العیزار بن حریث العبدي الكوفی: ح ۱۱۰.
- الفضل بن دكين ابو نعيم الكوفی: ح ۴۵، ۵۹، ۶۳، ۸۱، ۱۳۱، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۶۸، ۱۸۵.
- الفضل بن سهل البغدادي: ح ۵۸، ۶۵.
- الفضل بن مساور ابو المساور البصری: ح ۱۱۹.
- الفضل بن موسى السینانی المروزی: ح ۳۰، ۹۸، ۱۰۲، ۱۲۳، ۱۵۷.
- القاسم بن الفضل البصری: ح ۱۷۲.
- القاسم بن زکریا بن دینار الكوفی: ح ۴۵، ۵۹، ۱۱۸، ۱۳۹، ۱۴۸، ۱۷۹.
- القاسم بن یزید الجرمی الموصلی: ح ۷۰، ۱۴۹، ۱۵۲.
- اللیث بن ابی سلیم الكوفی: ح ۵۶.
- اللیث بن سعد المصری: ح ۱۳۳، ۱۳۴.
- المسور بن مخرمه الزهري: ح ۱۳۳-۱۳۷.
- المطلب بن زیاد الكوفی: ح ۵۶. ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام ۲۱۹ «الف» ص: ۲۱۵.
- مغیره بن سلمه ابو هشام المخزومی.
- المغیره بن مقسم الكوفی: ح ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۵۴، ۱۵۵.
- المنذر بن مالک- ابو نصره العبدي.
- المنهال بن عمرو الكوفی: ح ۷، ۱۴، ۱۸۹.
- النصارى: ح ۱۰۳.
- النضر بن شمیل البصری المروزی: ح ۲۳، ۹۷، ۱۶۳.
- النعمان بن بشیر الأنصارى المدني: ح ۱۱۰. الوضحاح بن عبد الله ابو عوانه الواسطی: ح ۲۴، ۴۳، ۶۵، ۷۸، ۱۳۲، ۱۷۰، ۱۸۲.
- الولید بن کثیر المدني الكوفی: ح ۱۳۷.
- الولید بن مسلم الدمشقی: ح ۱۷۶.
- أم الحسن البصری و اسمها خیره: ح ۱۵۸-۱۶۱.
- أم ایمن: ح ۱۲۴، ۱۲۵ (حضور وی در شب زفاف حضرت فاطمه علیها السلام).
- أم سلمة المخزومیة (همسر پیامبر خدا صلی الله علیه و اله): ح ۹۰، ۱۲۸، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۸-۱۶۱.

- ام موسی سرینه علی: ح ۱۵۴، ۱۵۵.
 انس بن مالک: ح ۱۰، ۷۴، ۱۴۴.
 ایمن الحبشی المکی: ح ۱۳، ۸۲.
 ایوب بن ابراهیم الثقفی المروزی: ح ۱۵۱.
 ایوب بن ابی تمیمه السختیانی البصری: ح ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۵۹.

«باء»

- بریده بن الحصیب الأسلمی: ح ۱۵، ۱۶، ۷۹-۸۱، ۸۹، ۹۷، ۱۱۳، ۱۲۳.
 بسر بن سعید المدنی: ح ۱۷۷.
 بشر بن السری البصری المکی: ح ۱۳۴.
 بشر بن شعیب بن ابی حمزه الحمصی: ح ۱۳۶.
 بشر بن هلال البصری: ح ۴۴، ۶۷.
 بقیه بن الولید الحمصی: ح ۱۷۶.
 بکیر بن الأشج - بکیر بن عبد الله الأشج:
 ح ۱۷۷.
 بکیر بن مسمار المدنی: ح ۱۱، ۵۴.
 بنت (دختر) حمزه بن عبد المطلب سید الشهداء:
 ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۰
 ح ۷۰ و ۱۹۳-۱۹۴.
 بنو عبد المطلب: ح ۶۵.
 بهز بن اسد العمی البصری: ح ۱۷۲.

«جیم»

- جابر بن عبد الله الأنصاری: ح ۷۷.
 جبریل: ح ۱۳۱، ۱۳۲.
 جریر بن حازم البصری: ح ۱۴۵.
 جریر بن عبد الحمید الرازی: ح ۲۰، ۱۱۶، ۱۲۹، ۱۵۴-۱۵۶، ۱۶۶.
 جعفر بن ابی طالب الطیار: ح ۷۰، ۱۹۳، ۱۹۴.
 جعفر بن زیاد الأحمر الکوفی: ح ۱۱۳، ۱۴۸.
 جعفر بن سلیمان الضبعی البصری: ح ۴۴، ۶۷، ۸۸.
 جعفر بن عون الکوفی: ح ۶۲، ۹۱.
 جمیع بن عمیر الکوفی: ح ۱۱۱، ۱۱۲.

«حاء»

- حاتم بن اسماعیل المدنی: ح ۱۱.
 حاتم بن وردان البصری: ح ۱۲۴.
 حارثه بن مضرب الكوفی: ح ۳۶، ۱۵۷.
 حبشی بن جنادة السلولی: ح ۶۸، ۷۳.
 حبه بن جویین العرنی الكوفی: ح ۱.
 حبيب بن ابی ثابت الكوفی: ح ۷۸، ۱۷۴.
 حجاج بن محمد الأعور: ح ۱۲۱.
 حرب بن شداد البصری: ح ۴۴.
 حرمی بن یونس البغدادی الطرسوسی: ابراهیم:
 ح ۱۲.

- حمّاد بن اسامه ابو اسامه الكوفی: ح ۱۱۸. حمّاد بن زید البصری: ح ۵۰.
 حمّاد بن سلمه البصری: ح ۷۴.
 حمزه بن عبد الله بن عمر بن الخطاب المدنی: ح ۵۸.
 حمزه بن عبد المطلب سید الشهداء: ح ۷۰ و ۱۹۳ و ۱۹۴.
 حمید بن مسعدة البصری: ح ۱۶۰.
 حنش بن المعتمر الكوفی: ح ۳۵.
 حنظله بن خویلد- سويد العنزى: ح ۱۶۴، ۱۶۵.

«خاء»

- خالد بن ابی یزید ابو عبد الرحيم الحرانى: ح ۱۱۴.
 خالد بن الحارث البصری: ح ۵، ۱۰۴، ۱۴۴، ۱۶۱.
 خالد بن الوليد المخزومی: ح ۸۹ و ۹۷.
 خالد بن قثم بن العباس بن عبد المطلب: ح ۱۰۹.
 خالد بن مخلد القطوانی الكوفی: ح ۲۶، ۲۸، ۱۳۹.
 خالد بن مهران الحذاء البصری: ح ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۲.
 خدیجه بن خویلد (همسر پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): ح ۶، ۲۴.
 خلف بن تمیم الكوفی المصیصی: ح ۲۹، ۸۶، ۹۹.
 خيثمة بن عبد الرحمن الكوفی: ح ۱۷۸.

«دال»

- داود بن ابی هند البصری: ح ۱۶۹.

داود بن کثیر الرقی: ح ۴۸.

«ذال»

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۱
ذر بن عبد الله الهمدانی الکوفی: ح ۱۷۴.

«راء»

ربعی بن حراش الکوفی: ح ۲۲، ۳۱.
ربیعہ بن ناجد الکوفی: ح ۶۵، ۱۰۳.
رجاء بن ربیعہ الزبیدی الکوفی: ح ۱۵۶.

«زای»

زاذان الکوفی: ح ۱۲۱.
زرّ بن حبیب الکوفی: ح ۱۰۰-۱۰۲، ۱۸۹.
زکریا بن ابی زائده الکوفی: ح ۱۳۱.
زکریا بن یحیی السجزی و السجستانی: ح ۱۰، ۱۳، ۳۷، ۴۱، ۴۶، ۴۷، ۵۰، ۵۷، ۶۶، ۷۲، ۷۶، ۸۲، ۹۴، ۹۶، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۲۵، ۱۴۶، ۱۸۰.
زهیر بن معاویة الکوفی الجزری: ح ۱۰۵، ۱۰۸.
زید بن ابی أنیسة الجزری الرهاوی: ح ۱۰۹، ۱۱۴.
زید بن أرقم: ح ۲-۵، ۳۸، ۷۸، ۸۳.
زید بن حارثة ابو اسامه: ح ۷۰، ۱۹۳، ۱۹۴.
زید بن حباب الکوفی: ح ۶۸.
زید بن وهب ابو سلیمان الجهنی الکوفی: ح ۱۸۴-۱۸۶.
زید بن یثیع الکوفی: ح ۷۱، ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۸۹، ۱۵۷.

«سین»

سالم بن ابی الجعد الکوفی: ح ۱۵۲.
سعد بن ابراهیم بن عبد الرحمن بن عوف المدنی: ح ۵۲.
سعد بن عبیده السلمی الکوفی: ح ۷۹، ۱۰۷. سعد بن مالک: سعد بن ابی وقاص: ح ۹، ۱۱-۱۳، ۳۹-۴۱، ۴۴-۴۶، ۶۰، ۷۶، ۸۲، ۹۱، ۹۴-۹۶، ۱۲۶.
سعید بن ابی الحسن البصری أخو الحسن البصری: ح ۱۵۸.
سعید بن ابی عروبة البصری: ح ۱۲۵.
سعید بن المسيّب المدنی: ح ۴۴-۵۱، ۵۳.

- سعید بن جبیر الکوفی: ح ۸۰، ۸۱، ۱۷۴.
- سعید بن خثیم الهلالی الکوفی: ح ۶.
- سعید بن وهب الکوفی: ح ۸۵، ۸۶، ۹۸، ۱۵۷.
- سفیان بن سعید الثوری الکوفی: ح ۱۴۱، ۱۴۹، ۱۵۲، ۱۶۸.
- سفیان بن عیینة الهلالی الکوفی: ح ۳۹، ۱۳۵، ۱۴۶.
- سلمة بن کهیل الکوفی: ح ۱، ۱۸۵، ۱۸۶.
- سلیمان بن طرخان التیمی البصری: ح ۲۲، ۱۷۳.
- سلیمان بن عبد الله بن الحارث بن نوفل: ح ۱۴۷.
- سلیمان بن عبید الله الغیلانی البصری: ح ۱۷۲.
- سلیمان بن مهران الأعمش الکوفی: ح ۳۲-۳۴، ۷۸، ۷۹، ۹۸، ۱۰۰-۱۰۲، ۱۲۰، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۶-۱۶۸، ۱۷۸، ۱۸۴.
- سلیم بن بلج الفزاری: ح ۱۸۲.
- سماک بن الولید الیمامی الکوفی ابو زمیل: ح ۱۹۰.
- سماک بن حرب الکوفی: ح ۳۵: ۶۴، ۷۴.
- سوید بن غفلة الکوفی: ح ۱۷۸-۱۸۰.
- سهل بن سعد الساعدی المدنی: ح ۱۷.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۲.
- سهیل بن ابی صالح ذکوان السمان المدنی: ح ۱۹-۲۱.
- سهیل بن خلاد العبدی البصری: ح ۱۲۵.
- سهیل بن عمرو: ح ۱۹۱.

«شبن»

- شاذان: أسود بن عامر.
- شرحبیل بن مدرک الجعفی الکوفی: ح ۱۱۸.
- شریک بن عبد الله النخعی الکوفی: ح ۳۱، ۳۵، ۶۸، ۸۷.
- شعبه بن الحجاج الواسطی: ح ۱-۵، ۳۴، ۴۲، ۵۱، ۵۵، ۸۵، ۱۰۴، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۹۲.
- شعیب بن ابی حمزة الحمصی: ح ۱۳۶.
- شقیق بن ابی عبد الله الکوفی: ح ۹۱.
- شیبان بن عبد الرحمن النحوی: ح ۳۷.

«صاد»

- صفوان بن عمرو الحمصی الصغیر: ح ۲۷، ۴۹.
- صفیة بنت حی: ح ۲۴.

«طاء»

طارق بن زیاد الكوفی: ح ۱۸۱.
طلحه بن مصرف الإیامی الكوفی: ح ۸۴.

«عین»

عائشه بنت سعد بن ابی وقاص: ح ۹، ۵۶، ۵۷، ۹۴-۹۶.
عاصم بن ضمیره الكوفی: ح ۳۰.

عاصم بن کلب بن شهاب الجریمی الكوفی: ح ۱۸۳. عامر بن سعد بن ابی وقاص المدنی: ح ۱۱، ۴۹، ۵۰، ۵۴، ۹۴.
عامر بن شراحیل الشعبي الكوفی: ح ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۵۰.
عامر بن واثله- ابو الطفیل.

عائشه دختر ابا بکر: ح ۱۱۰ و ۱۱۲ (اختلاف وی با رسول خدا و شهادت او بر این که علی و فاطمه علیها السلام، محبوبترین افراد نزد رسول خدایند) ح ۱۲۷، ۱۳۱ و ۱۳۲ (حکایت وی از نجوای پیامبر خدا با فاطمه زهرا علیها السلام) ح ۱۵۵ (خانه عائشه) ح ۱۸۳ (نقل پیشگویی حضرت رسول خدا صلی الله علیه و اله در باره خوارج) ح ۱۹۰ (عدم جواز اسارت گرفتن وی).
عباد بن عبد الله الأسدی الكوفی: ح ۷.

عباس بن عبد العظیم العنبری البصری: ح ۲۲، ۱۸۶.
عباس بن عبد المطلب بن هاشم: ح ۶ (اخبار وی در باره سابقین به اسلام) ح ۴۰ (اعتراض او بر بستن درهای مسجد) ح ۱۰۹ (عدم وراثت وی از رسول خدا صلی الله علیه و اله).
عباس بن محمد الدوری البغدادی: ح ۷۱، ۷۵، ۹۰.
عبد الأعلى بن عبد الأعلى البصری: ح ۱۶۹.
عبد الأعلى بن واصل الكوفی: ح ۹۱، ۱۴۷، ۱۷۴، ۱۸۵.
عبد الجلیل بن عطیة القیسی ابو صالح البصری:
ح ۹۷.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۳

عبد الرحمن بن ابی لیلی الأنصاری الكوفی: ح ۱۴، ۲۷-۲۹، ۱۵۱.

عبد الرحمن بن ابی نعم الكوفی: ح ۱۲۹، ۱۴۰-۱۴۳، ۱۴۵.

عبد الرحمن بن ثروان- ابو قیس الأودی.

عبد الرحمن بن خالد: ح ۱۰۸.

عبد الرحمن بن زیاد أو ابی زیاد مولی بنی هاشم: ح ۱۶۷، ۱۶۸.

عبد الرحمن بن سابط المکی: ح ۱۲.

عبد الرحمن بن صالح الكوفی البغدادی: ح ۱۹۱.

عبد الرحمن بن عمرو الأوزاعی الشامی: ح ۱۷۶.

عبد الرحمن بن غزوان ابو نوح قراد البغدادی:

ح ۷۵.

- عبد الرحمن بن ملجم المرادی: ح ۱۵۳.
- عبد الرحمن بن مهدی البصری: ح ۱، ۲، ۱۹۰.
- عبد الرزاق بن همام الصنعانی: ح ۱۸۶.
- عبد السلام بن حرب الکوفی: ح ۱۲، ۴۵.
- عبد الصمد بن عبد الوارث البصری: ح ۷۴.
- عبد العزیز بن ابی سلمة الماجشون: عبد العزیز بن عبد الله بن ابی سلمة المدنی البغدادی: ح ۴۹، ۵۱.
- عبد العزیز بن الخطاب الکوفی البصری: ح ۱۱۲.
- عبد العزیز بن محمد الدراوردی المدنی: ح ۴۶، ۴۷، ۵۷، ۷۲.
- عبد الله بن ابی الهذیل الکوفی: ح ۸.
- عبد الله بن ابی بکر بن زید بن المهاجر: ح ۱۳۹. عبد الله بن ابی نجیح المکی: ح ۱۲۶، ۱۴۶.
- عبد الله بن إدیس الکوفی: ح ۴.
- عبد الله بن الحارث بن نوفل المدنی: ح ۱۴۸، ۱۶۷، ۱۶۸.
- عبد الله بن الرقیم الكنانی الکوفی: ح ۴، ۴۱، ۵۹، ۷۶.
- عبد الله بن بريدة الأسلمی المروزی: ح ۱۵، ۱۶، ۷۹، ۸۹، ۹۷، ۱۱۳، ۱۲۳.
- عبد الله بن حبیب بن ابی ثابت الکوفی: ح ۵۸.
- عبد الله بن داود الخریبی: ح ۱۳، ۸۲.
- عبد الله بن سعید الأشج الکوفی: ح ۴.
- عبد الله بن سلمة المرادی الکوفی: ح ۲۵، ۲۶.
- عبد الله بن شریک العامری الکوفی: ح ۴۰، ۴۱، ۵۹، ۶۰، ۷۶.
- عبد الله بن عباس بن عبد المطلب: ح ۲۴، ۴۲، ۴۳، ۶۴، ۸۰، ۸۱، ۱۲۵، ۱۹۰.
- عبد الله بن عبید الله بن ابی ملیکه المکی: ح ۱۳۳-۱۳۵.
- عبد الله بن عثمان بن خثیم المکی: ح ۷۷.
- عبد الله بن عطاء: ح ۱۱۳.
- عبد الله بن عمر بن الخطاب: ح ۱۰۴-۱۰۷، ۱۴۵.
- عبد الله بن عمر بن محمد الکوفی مشکدانه: ح ۴۱، ۷۶.
- عبد الله بن عمرو بن العاص: ح ۱۶۴-۱۶۸.
- عبد الله بن عمرو بن هند الجملی الکوفی: ح ۱۱۹.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۴.
- عبد الله بن عون البصری: ح ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۷.
- عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الزهری: ح ۱۵۸.
- عبد الله بن محمد بن یحیی الطرسوسی: ح ۱۶۷.
- عبد الله بن نجی الحضرمی الکوفی: ح ۱۱۴-۱۱۸.
- عبد الله بن نمیر الهمدانی الکوفی: ح ۶۶.

- عبد الله بن وهب الراسبي: ح ۱۸۶.
- عبد الله بن وهب بن زمعه الأسدي الأصغر: ح ۱۲۸.
- عبد الله بن وهب بن مسلم المصري: ح ۱۷۵، ۱۷۷.
- عبد الملك بن ابی سليمان الكوفي: ح ۱۸۶.
- عبد الملك بن ابی غثية - عبد الملك بن حميد بن ابی غثية.
- عبد الملك بن جريج - عبد الملك بن عبد العزيز بن جريج.
- عبد الملك بن حميد بن ابی غثية الكوفي: ح ۸۰، ۸۱، ۱۱۱.
- عبد الملك بن عبد العزيز بن جريج المكي: ح ۷۷، ۱۲۱.
- عبد الواحد بن أيمن المكي: ح ۱۳، ۸۲.
- عبد الواحد بن زياد البصري: ح ۱۱۵.
- عبد الوهاب بن عبد المجيد البصري: ح ۱۲۷.
- عبد بن عبد الرحيم المروزي الدمشقي: ح ۱۱۰.
- عبيد الله بن ابی رافع المدني: ح ۱۷۷.
- عبيد الله بن سعد بن ابراهيم البغدادي: ح ۵۳، ۱۳۷.
- عبيد الله بن عمرو الرقي: ح ۱۰۹.
- عبيد الله بن موسى العبسي الكوفي: ح ۷، ۱۴، ۶۸، ۸۴، ۱۰۶، ۱۷۹، ۱۹۳.
- عبيد السلمي الكوفي: ح ۱۸۶-۱۸۸.
- عثمان بن ابی شيبة - عثمان بن محمد بن ابراهيم بن ابی شيبة.
- عثمان بن المغيرة الكوفي: ح ۶۵، ۱۵۲.
- عثمان بن عفان، خليفة سوم: ح ۱۰۴-۱۰۶.
- عثمان بن محمد بن ابراهيم بن ابی شيبة ابو الحسن العبسي الكوفي: ح ۶۶.
- عدى بن ثابت الأنصاري الكوفي: ح ۱۰۰-۱۰۲.
- عطاء بن السائب الكوفي: ح ۱۰۷.
- عفان بن مسلم البصري البغدادي: ح ۶۵، ۷۴.
- عفيف الكندي: ح ۶.
- عكرمة بن عمار العجلي اليمامي: ح ۱۹۰.
- عكرمة مولى ابن عباس: ح ۶۴، ۱۲۵، ۱۶۲.
- علقمة بن قيس الكوفي: ح ۱۹۱.
- علي بن ابی طالب عليه السلام (در أسانيد روايات): ح ۱، ۷، ۸، ۲۵، ۲۶-۳۷، ۶۴-۶۶، ۷۰، ۷۲، ۷۵، ۸۴، ۹۹-۱۰۳، ۱۱۴-۱۲۲، ۱۴۷-۱۵۰، ۱۵۲.
- علي بن الحسين بن علي بن ابی طالب زين العابدين عليه السلام: ح ۱۳۶، ۱۳۷.
- علي بن المنذر الطريقي الكوفي: ح ۸، ۱۸۳.
- علي بن ثابت الدهان الكوفي: ح ۱۴۷.

- علی بن حجر المروزی: ح ۱۵۴.
- علی بن خشرم المروزی: ح ۳۳.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۵
- علی بن زید بن جدعان البصری: ح ۵، ۵۱.
- علی بن صالح [بن صالح] بن حی الهمدانی الکوفی: ح ۲۵، ۲۶، ۳۰.
- علی بن قادم الکوفی: ح ۴۰، ۶۰، ۱۴۸.
- علی بن محمد بن علی قاضی المصیصة: ح ۲۹، ۸۶، ۹۹.
- علی بن هاشم بن البرید الکوفی: ح ۱۷۸.
- عمار بن یاسر ابو یقظان: ح ۱۵۳، ۱۵۸-۱۶۸.
- عمار بن القعقاع الکوفی: ح ۱۱۵.
- عمران بن أبان الواسطی: ح ۸۷.
- عمران بن بکار الحمصی: ح ۱۲۶.
- عمران بن حصین الخزاعی: ح ۲۲، ۶۷، ۸۸.
- عمر بن الخطّاب (خلیفه دوّم): ح ۱۰ (حدیث مرغ بریان شده) ۱۴-۱۶ و ۱۹-۲۱ (جریان پرچم خبیر) ۲۴ (پیشنهاد وی در باره حاطب) ۳۱ (موضع وی در باره استرداد بردگان به مشرکان) ۷۱، ۱۲۳ (خواستگاری او از فاطمه زهرا علیها السلام) ۱۵۶ (جریان وصله زدن نعل) ۱۷۵ و ۱۷۶ (برخورد وی با ذی الخویصره).
- عمر بن عبد الوهاب البصری: ح ۲۲.
- عمرو بن الحارث المصری: ح ۱۷۷.
- عمرو بن العاص: ح ۱۶۸ (موضع وی در باره قتل عمار یاسر).
- عمرو بن حبشی الزبیدی الکوفی: ح ۳۷.
- عمرو بن حماد بن طلحة - عمرو بن طلحة.
- عمرو بن دینار المکی: ح ۳۹، ۱۳۵.
- عمرو بن طلحة القنّاد الکوفی: ح ۶۴. عمرو بن علی الفلاس البصری: ح ۳۲، ۶۱، ۱۱۲، ۱۵۸، ۱۷۱، ۱۹۰.
- عمرو بن قیس الملائی الکوفی: ح ۱۸۹.
- عمرو بن محمد العنقزی الکوفی: ح ۱۱۰.
- عمرو بن مژه الکوفی: ح ۲-۵، ۲۵-۲۷، ۱۲۰.
- عمرو بن منصور النسائی: ح ۱۴۰، ۱۶۸.
- عمرو بن میمون الأودی الکوفی: ح ۲۴، ۴۲، ۴۳.
- عمرو بن هاشم ابو مالک الجنبی الکوفی: ح ۱۸۹، ۱۹۱.
- عمرو ذو مر الهمدانی الکوفی: ح ۹۹، ۱۵۷.
- عمیرة بن سعد الیامی الکوفی: ح ۸۴.
- عوف بن ابی جمیلة الأعرابی البصری: ح ۱۶، ۳۸، ۸۳، ۱۱۹، ۱۷۱، ۱۸۸.
- عیسی بن عمر الهمدانی الکوفی: ح ۱۰.

عیسی بن مریم رسول الله علیه السلام: ح ۱۰۳، ۱۴۳.
عیسی بن یونس بن ابی اسحاق السیعی الکوفی: ح ۳۳.

«غین»

غندر- محمد بن جعفر.

«فاء»

فاطمه بنت علی بن ابی طالب: ح ۶۱-۶۳.
فاطمه زهرا دختر محمد رسول الله صلی الله علیه و اله: ح ۱۱ و ۲۴ و ۵۴ (فاطمه از اهل بیت است) ۷۰، ۱۱۱-۱۱۳ (محبوب ترین زنان نزد رسول خدا صلی الله علیه و اله) ۱۲۳-۱۲۶ (داستان ازدواج ایشان) ۱۲۷-۱۳۲ (سرور بانوان و نجوای پیامبر خدا با ایشان هنگام وفات) ۱۳۳-۱۳۷ (پاره تن
ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۶
رسول خدا) ۱۴۶ (محبوب تر از علی علیه السلام نزد رسول خدا صلی الله علیه و اله و علی علیه السلام عزیزتر از ایشان نزد رسول خدا صلی الله علیه و اله) ۱۹۳ (جریان سرپرستی ایشان از دختر حمزه از مکه تا مدینه).

فراس بن یحیی الکوفی: ح ۱۳۱، ۱۳۲.

فضیل بن حسین ابو کامل البصری: ح ۱۱۵.

فضیل بن میسرّه ابو معاذ البصری: ح ۱۵۰.

فطر بن خلیفه الکوفی: ح ۴۰، ۴۱، ۵۹، ۷۶، ۹۲، ۹۳.

«قاف»

قتاده بن دعامه البصری: ح ۴۴، ۱۷۰.

قتیبّه بن سعید البلخی البغلانی: ح ۱۱، ۱۷، ۱۹، ۸۳، ۸۸، ۱۳۳، ۱۷۰، ۱۸۷.

قثم بن العباس بن عبد المطلب: ح ۱۰۸.

«کاف»

کلیب بن شهاب الجرّمی الکوفی: ح ۱۸۳.

«میم»

مالک بن اسماعیل النهدی- ابو غسان.

مالک بن مغول الکوفی: ح ۶۶.

محاضر بن المورّع الکوفی: ح ۱۷۴.

محمد بن آدم بن سلیمان المصیصی: ح ۱۱۱، ۱۴۳.

محمد بن ابراهیم بن ابی عدی البصری: ح ۸۳، ۱۸۷.

- محمد بن ابراهیم بن صدران البصری: ح ۱۲۵.
- محمد بن اسامه بن زید المدنی: ح ۱۳۸.
- محمد بن اسحاق بن یسار المدنی: ح ۵۳، ۱۲۶، ۱۳۸، ۱۵۳، ۱۹۱.
- محمد بن اسماعیل بن ابراهیم البصری الدمشقی القاضی: ح ۱۴۱.
- محمد بن اسماعیل بن رجاء الزبیدی الکوفی: ح ۱۱۲.
- محمد بن العلاء الهمدانی ابو کریب الکوفی:
۳۷، ۷۹، ۱۰۰، ۱۸۰، ۱۸۴.
- محمد بن المثنی البصری الزمن: ح ۱-۳، ۲۴، ۳۴، ۴۳، ۵۴، ۷۸، ۸۰، ۸۵، ۱۲۰، ۱۵۰، ۱۶۴، ۱۶۹، ۱۹۲.
- محمد بن المنکدر المدنی: ح ۴۸، ۴۹، ۵۱.
- محمد بن الولید البصری حمدان: ح ۱۶۲.
- محمد بن بشار البصری: بندار: ح ۱۶، ۳۸، ۵۲، ۵۵، ۷۴، ۱۱۹، ۱۲۷، ۱۹۲.
- محمد بن جعفر ابو عبد الله البصری غندر: ح ۳، ۱۶، ۳۸، ۵۲، ۵۵، ۸۵، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۶۵، ۱۹۲.
- محمد بن خازم الضریر ابو معاویه الکوفی: ح ۳۴، ۷۹، ۱۰۰، ۱۲۰، ۱۶۷، ۱۸۴.
- محمد بن خالد البصری ابن عثمه: ح ۹، ۹۵، ۱۲۸.
- محمد بن خالد بن خلی الحمصی: ح ۱۳۶.
- محمد بن خثیم المحاربی الحجازی: ح ۱۵۳.
- محمد بن سلمه الحرّانی: ح ۱۱۴، ۱۳۸، ۱۵۳.
- محمد بن سلیمان بن ابی داود الحرّانی: ح ۹۳.
- محمد بن سلیمان بن حبيب المصیصی لوین: ح ۳۹.
- محمد بن سواء البصری: ح ۱۸۷، ۱۸۸.
- محمد بن صدران- محمد بن ابراهیم بن
ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۷
صدران.
- محمد بن صفوان الجمحی المدنی: ح ۴۶.
- محمد بن طلحة بن یزید بن رکانة الحجازی: ح ۵۳.
- محمد بن عبد الأعلى الصنعانی البصری: ح ۱۴۴، ۱۶۱، ۱۷۳.
- محمد بن عبد الرحمن بن ابی لیلی الأنصاری الکوفی: ح ۱۴.
- محمد بن عبد الرحیم البغدادی صاعقه: ح ۹۴.
- محمد بن عبد الله بن ابی یعقوب البصری: ح ۱۴۵.
- محمد بن عبد الله بن الزبیر ابو احمد الزبیری الکوفی: ح ۲۵، ۵۸، ۸۰، ۱۳۰.
- محمد بن عبد الله بن المبارک ابو جعفر المخزومی البغدادی قاضی حلوان: ح ۲۱، ۳۱، ۱۰۳، ۱۹۴.
- محمد بن عبد الله بن عمّار الموصلی المخزومی ابو جعفر: ح ۱۵۲.
- محمد بن عبد الملک بن ابی الشوارب البصری:

ح ۵۰

- محمد بن عبید بن حساب البصری: ح ۱۱۵.
- محمد بن عبید بن محمد الکوفی المحاربی: ح ۶، ۱۱۷، ۱۸۹.
- محمد بن عثمان بن خالد ابو مروان المدنی المکی: ح ۷۲.
- محمد بن علی بن الحسین ابو جعفر الباقر علیه السلام: ح ۳۹.
- محمد بن علی بن حرب المروزی: ح ۱۵. محمد بن عمرو بن حلحلة المدنی: ح ۱۳۷.
- محمد بن عمرو بن علقمة اللیثی المدنی: ح ۱۲۷.
- محمد بن فضیل بن غزوان الکوفی: ح ۸، ۸۹، ۱۴۲، ۱۸۳.
- محمد بن قدامة المصیصی: ح ۱۱۶، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۶۶.
- محمد بن کعب القرظی المدنی: ح ۱۵۳.
- محمد بن مروان ابو جعفر الکوفی: ح ۱۳۰.
- محمد بن مسلم بن شهاب الزهری المدنی: ح ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۷۵، ۱۷۶.
- محمد بن مصفی بن بهلول الحمصی: ح ۱۷۸.
- محمد بن معاویة بن یزید الأنماطی البغدادی: ح ۱۷۸.
- محمد بن معمر البحرانی البصری: ح ۱۳۲.
- محمد بن منصور الطوسی البغدادی: ح ۱۳۰.
- محمد بن موسی بن أعین الجزری الحرانی: ح ۱۰۷.
- محمد بن نافع بن عجیر الحجازی: ح ۷۲.
- محمد بن وهب الحرانی: ح ۴۲، ۵۱، ۱۱۴، ۱۵۳.
- محمد بن یحیی بن ابی عمر ابو عبد الله العدنی المکی: ح ۷۲، ۹۶، ۱۴۶.
- محمد بن یحیی بن آیوب المروزی: ح ۱۵۱.
- محمد بن یحیی بن عبد الله النیسابوری: ح ۶۴، ۸۴.
- مخلد بن یزید الحرانی: ح ۱۸۱.
- مرحب الخیری: ح ۱۶.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۸.
- مروان بن معاویة الکوفی الدمشقی: ح ۱۴۳.
- مریم بنت عمران علیهما السلام: ح ۱۲۷-۱۲۹.
- مسروق بن الأجدع الکوفی: ح ۱۳۱، ۱۳۲.
- مسکین بن بکیر الحرانی: ح ۴۲، ۵۱.
- مسلم بن ابی سهل التتال: ح ۱۳۹.
- مسهر بن عبد الملك الکوفی: ح ۱۰.
- مصعب بن سعد بن ابی وقاص المدنی: ح ۵۵.
- مطرف بن عبد الله البصری: ح ۶۷، ۸۸.

- معاذ بن خالد المروزى: ح ۱۵.
- معاویة بن ابی سفیان: ۱۱ و ۵۴ و ۱۲۶ (فرمان وی به سب امام علی علیه السلام) ۱۶۴، ۱۶۸ (موضع وی در باره قتل عمار یاسر) ۱۸۶.
- معاویة بن صالح الدمشقی: ح ۱۹۱.
- معاویة بن هشام القصار الکوفی: ح ۳۷.
- معتمر بن سلیمان بن طرخان البصری: ح ۲۲، ۱۷۳، ۱۸۸.
- معن بن عیسی المدنی: ح ۹۴.
- منصور بن ابی الأسود الکوفی: ح ۱۴۷.
- منصور بن المعتمر الکوفی: ح ۲۲، ۳۱.
- موسی بن أعین الحرانی: ح ۱۰۷.
- موسی بن طارق ابو قره الزبیدی الیمانی: ح ۷۷.
- موسی بن عبد الله الجهنی الکوفی: ح ۶۱-۶۳.
- موسی بن عمران و أخوه هارون علیهما السلام: ح ۴۴-۶۳، ۱۲۶.
- موسی بن قیس الحضرمی الکوفی: ح ۱۸۵.
- موسی بن مسلم الصغیر الکوفی: ح ۱۲.
- موسی بن یعقوب الزمعی المدنی: ح ۹، ۹۴، ۹۵، ۱۲۸، ۱۳۹.
- مهاجر بن مسمار المدنی: ح ۹، ۹۴-۹۶.
- میمون ابو عبد الله البصری: ح ۱۶، ۳۸، ۸۳ میمون بن ابی شیب الکوفی: ح ۱۷۴.

«نون»

- ناجیة بن کعب الأسدی الکوفی: ح ۱۴۹.
- نافع بن عجیر الحجازی: ح ۷۲.
- نجی الحضرمی الکوفی صاحب مطهرة علی: ح ۱۱۸.
- نصر بن علی بن نصر الجهضمی البصری: ح ۱۳، ۸۲.
- نعیم بن حکیم المدائنی: ح ۱۲۲.

«واو»

- واصل بن عبد الأعلى الکوفی: ح ۸۹، ۱۰۱.
- وکیع بن الجراح الرؤاسی الکوفی: ح ۱۰۱.
- وهب بن جریر بن حازم البصری: ح ۱۴۵.
- وهیب بن خالد البصری: ح ۲۱.

«هاء»

- هارون بن عبد الله الحمال البغدادی: ح ۲۵، ۹۲.

- هاشم بن مخلد الثقفی المروزی: ح ۱۵۱.
 هاشم بن هاشم بن عتبۀ الزهری المدني: ح ۴۷، ۱۲۸.
 هانی بن آیوب الحنفی الکوفی: ح ۸۴.
 هانی بن هانی الهمدانی الکوفی: ح ۷۰.
 هبیره بن یریم الکوفی: ح ۳۳، ۷۰.
 هشام بن عمار الدمشقی: ح ۱۱.
 هلال بن العلاء بن هلال الرقی: ح ۱۰۵، ۱۰۸.
 ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۲۹.
 هلال بن بشر البصری: ح ۹، ۱۲۸.

«یاء»

- یحیی بن آدم الکوفی: ح ۳۵، ۳۶، ۷۳، ۱۳۴، ۱۹۴.
 یحیی بن ابی بکیر الکرمانی البغدادی: ح ۹۰.
 یحیی بن ابی سلیم - او: سلیم - بن بلج ابو بلج الفزاری: ح ۲۴، ۴۲، ۴۳، ۷۸، ۱۸۲.
 یحیی بن حماد البصری: ح ۲۴، ۴۳، ۷۸، ۱۸۲.
 یحیی بن زکریا نبی الله علیه السلام: ح ۱۴۳.
 یحیی بن سعید بن فروخ القطان البصری: ح ۳۲، ۶۱، ۱۷۱.
 یحیی بن سعید بن قیس الأنصاری المدني: ح ۴۵.
 یحیی بن عبد الملک بن حمید بن ابی غتیۀ الکوفی: ح ۱۱۱.
 یحیی بن عفیف الکندی: ح ۶.
 یحیی بن معین البغدادی: ح ۱۰۳.
 یزد بن ابی زیاد الکوفی: ح ۱۲۹، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۷، ۱۴۸.
 یزید الرشک - یزید بن ابی یزید.
 یزید بن ابی یزید الرشک البصری: ح ۶۷، ۸۸ یزید بن زریع العیشی البصری: ح ۱۶۰.
 یزید بن عبد الله بن اسامه اللیثی المدني: ح ۷۲.
 یزید بن عبد الله بن قسیط المدني: ح ۱۳۸. یزید بن کیسان الکوفی: ح ۱۸.
 یزید بن محمّد بن خثیم المحاربی: ح ۱۵۳.
 یزید بن مردانیه الکوفی: ح ۱۴۰.
 یزید بن هارون الواسطی: ح ۱۶۴.
 یعقوب بن ابراهیم بن سعد الزهری البغدادی: ح ۵۳، ۱۳۷.
 یعقوب بن ابراهیم بن کثیر الدروقی: ح ۱۴۳.
 یعقوب بن جعفر بن ابی کثیر المدني: ح ۹۶.
 یعقوب بن عبد الرحمن الزهری المدني: ح ۱۷، ۱۹.

- یعلی بن عبید الکوفی: ح ۱۸.
- یوسف بن ابی سلمه الماجشون- یوسف بن یعقوب بن ابی سلمه.
- یوسف بن اسحاق بن ابی اسحاق السبعی: ح ۱۸۰.
- یوسف بن سعید المصیصی الأنطاکی: ح ۱۲۱.
- یوسف بن عیسی المروزی: ح ۱۰۲، ۱۵۷.
- یوسف بن یعقوب بن ابی سلمه الماجشون المدنی: ح ۴۹.
- یونس بن ابی اسحاق السبعی الکوفی: ح ۲۳، ۷۱، ۷۵، ۱۱۰.
- یونس بن عبد الأعلى المصری: ح ۱۷۵.
- یونس بن یزید الأیلی: ح ۱۵.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۰

قبیله‌ها و گروه‌ها

- اصحاب الشجره: ح ۲۴.
- بنو مدلیج: ح ۱۵۳.
- بنو ولیعه (پادشاهان حضرموت): ح ۷۱.
- بنو هشام بن المغیره: ح ۱۳۳ و ۱۳۴.
- جمل (اصحاب جمل): ح ۱۸۹. خوارج (مارقون، اصحاب نهروان، حروریه): ح ۱۹۱، ۱۶۹.
- قریش: ح ۳۱.
- النصاری: ح ۱۰۳.
- یهود: ح ۱۰۳ و ۱۲۵.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۱

شهرها و مکان‌ها

- أحد: ح ۱۰۴ و ۱۰۶.
- بئر میمون: ح ۲۴.
- تبوک: ح ۲۴، ۴۴، ۴۷، ۵۳، ۵۸-۵۵.
- جعرانه: ح ۷۷.
- حدیبیه: ح ۱۹۳-۱۹۰.
- خندق: ح ۱۶۰ و ۱۶۱.
- خیبر: ح ۱۱، ۱۶-۱۴، ۱۹، ۵۴ و ۱۲۶.
- دیزجان (پل دیزجان): ح ۱۸۵.
- شام: ح ۱۸۶.
- عراق (اهل عراق): ح ۱۴۵ و ۱۷۳. عشیره: ح ۱۵۳.

غار ثور: ح ۲۴.

غدیر خم: ح ۷۸، ۸۷، ۹۲، ۹۳، ۹۶، ۹۸، ۹۹.

کعبه: ح ۶ و ۲۲.

کوفه: ح ۸۴، ۸۷، ۹۲، ۹۳، ۹۸، ۹۹، ۱۴۶، ۱۵۷.

مدینه: ح ۲۴، ۳۸-۴۴، ۵۷، ۱۰۴-۱۰۷، ۱۴۷.

مسجد النبی: ح ۱۴۷.

مکه: ح ۶، ۴۰، ۷۰، ۷۵، ۷۷، ۱۳۴، ۱۹۳.

نهروان: ح ۱۸۲، ۱۸۹.

یمن: ح ۳۲-۳۷، ۸۰، ۸۱، ۸۹.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۲

کتابنامه

آحاد و مثنائی- الآحاد و المثنائی: ابن ابی عاصم، تحقیق الدكتور باسم فیصل احمد الجوابره، دار الراهیة، ریاض، ۱۴۱۱ ق.

اخبار القضاة: محمد بن خلف بن حیان الوکیع، عالم الکتب، بیروت.

اربعین خزاعی- کتاب الاربعین عن الاربعین فی فضائل امیر المؤمنین علیه السلام: عبد الرحمن بن احمد بن الحسین النیسابوری،

تحقیق محمد باقر المحمودی، وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامی، ایران، ۱۴۱۴ ق.

ارشاد مفید- الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد: أبی عبد الله محمد بن محمد بن النعمان البغدادی، تحقیق مؤسسه آل البيت

علیهم السلام لاحیاء التراث، المؤتمر العالمی لألفية الشیخ المفید، قم ۱۴۱۳ ق.

استیعاب- الاستیعاب فی معرفة الاصحاب: یوسف بن عبد الله بن عبد البر، تحقیق علی بن محمد البجاوی، مصر.

اسد الغابة- اسد الغابة فی معرفة الصحابة: عزّ الدین علی بن ابی الکرام المعروف بابن الأثیر، بیروت.

الإصابة- الإصابة فی تمييز الصحابة: ابن حجر عسقلانی، تحقیق علی محمد البجاوی، بیروت، ۱۴۱۳ ق.

امالی خمیسیة- کتاب الامالی: الامام مرشد بالله یحیی بن الحسین الشجری، عالم الکتب، بیروت، ۱۴۰۳ ق.

امالی سید ابو طالب- تیسیر المطالب فی أمالی ابو طالب: تخریج جعفر بن احمد بن عبد السلام،

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۳

بیروت، ۱۳۹۵ ق.

امالی طوسی- الامالی: ابو جعفر محمد بن الحسن الطوسی، دار الثقافة، قم، ۱۴۱۴ ق.

امالی عبد الرزاق- الامالی فی آثار الصحابة: عبد الرزاق بن همام الصنعانی، تحقیق مجدی السید ابراهیم، القاهرة.

امالی مفید- کتاب الامالی: محمد بن محمد بن النعمان (الشیخ المفید)، تحقیق علی اکبر الغفاری، جماعة المدرسین، قم، ۱۴۰۳ ق.

الاموال- کتاب الاموال: ابو عیید القاسم بن سلام، شرح عبد الامیر علی، بیروت، ۱۹۸۸ م.

انساب الأشراف: احمد بن یحیی بن جابر البلاذری، تحقیق محمد باقر المحمودی، چاپ دوم، ۱۴۱۶ ق.

اوائل ابن ابی عاصم- الاوائل: ابی بکر احمد بن ابی عاصم النبیل، تحقیق محمد سعید بن بسیونی زغلول، دار الکتب العلمیة، بیروت،

۱۴۰۷ ق.

اوائل عسکری- الاوائل: ابو هلال الحسن بن عبد الله بن سهل العسکری، دار الکتب العلمیة، بیروت، ۱۴۰۷ ق.

البداية و النهاية: ابو الفداء الحافظ بن كثير الدمشقي، تحقيق الدكتور احمد ابو ملحوم و آخرون، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۴۰۸ ق.
تاريخ الاسلام ذهبي - تاريخ الاسلام و وفیات المشاهير و الاعلام: شمس الدين الذهبي، تحقيق عمر عبد السلام تدمري، بيروت، ۱۴۱۳ ق.

تاريخ اصبهان - كتاب تاريخ اصبهان (ذكر اخبار اصبهان): احمد بن عبد الله الاصبهاني، تحقيق سيد كسروي حسن، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۴۱۰ ق.

تاريخ بغداد - تاريخ بغداد أو مدينة السلام: احمد بن علي الخطيب البغدادي، المكتبة السلفية، المدينة المنورة.
تاريخ الثقات عجلي - تاريخ الثقات: احمد بن عبد الله العجلي، ترتيب نور الدين علي بن ابي بكر الهيثمي، تعليق الدكتور عبد المعطي قلعجي، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۴۰۵ ق.

تاريخ جرجان: السهمي، عالم الكتب، بيروت، ۱۴۰۷.

تاريخ طبري - تاريخ الامم و الملوك: ابو جعفر محمد بن جرير الطبري، تحقيق محمد ابو الفضل ابراهيم، بيروت.
ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۴

تاريخ كبير - كتاب التاريخ الكبير: اسماعيل بن ابراهيم الجحفي البخاري، دار الكتب العلمية، بيروت.

تذكرة الحفاظ: ابو عبد الله شمس الدين الذهبي، دار احياء التراث العربي، بيروت.

ترجمة الامام الحسين من طبقات ابن سعد: محمد بن سعد بن منيع، تحقيق عبد العزيز الطباطبائي، مؤسسة آل البيت، قم، ۱۴۱۵ ق.
ترجمة الامام علي من تاريخ دمشق - ترجمة الامام علي عليه السلام من تاريخ دمشق: ابن عساكر، تحقيق محمد باقر المحمودي، چاپ سوم، بيروت، ۱۴۰۰ ق.

تفسير ابن ابي حاتم - تفسير القرآن العظيم: ابن ابي حاتم رازي، تحقيق اسعد محمد الطيب، بيروت، المكتبة العصرية، ۱۴۱۹ ق.

تفسير طبري - جامع البيان عن تأويل آي القرآن: ابو جعفر محمد بن جرير الطبري، بيروت، ۱۴۰۸ ق.

تفسير الوسيط - الوسيط في تفسير القرآن المجيد: علي بن احمد الواحدي النيسابوري، تحقيق علي محمد معوض و آخرين، بيروت، ۱۴۱۵ ق.

تهذيب الآثار طبري - تهذيب الآثار و تفصيل الثابت عن رسول الله صَلَّى الله عليه و اله من الاخبار: محمد بن جرير بن يزيد الطبري، مطبعة المدني، مصر.

تهذيب التهذيب: احمد بن حجر العسقلاني، تحقيق مصطفى عبد القادر عطاء، بيروت، ۱۴۱۵ ق.

تهذيب الكمال - تهذيب الكمال في اسماء الرجال: جمال الدين ابو الحجاج يوسف المزي، تحقيق الدكتور بشار عواد معروف، ۱۴۱۳ ق.

جامع البيان - جامع بيان العلم و فضله: ابن عبد البر، بيروت، دار الكتب العلمية.

الجرح و التعديل - كتاب الجرح و التعديل: ابو محمد عبد الرحمن بن ابي حاتم الرازي، مجلس دائرة المعارف العثمانية، حيدرآباد دكن الهند، ۱۲۱۷ ق، دار احياء التراث العربي، بيروت.

حلية الاولياء - حلية الاولياء و طبقات الاصفياء: ابو نعيم احمد بن عبد الله الاصبهاني، ط الخامس، بيروت، ۱۴۰۷ ق.

خصال صدوق - كتاب الخصال: ابو جعفر محمد بن علي الصدوق، تصحيح علي اكبر الغفاري، ط منشورات جماعة المدرسين، قم، ۱۴۰۳ ق.

الدر المنثور - الدر المنثور في التفسير بالمأثور: جلال الدين عبد الرحمن السيوطي، دار الفكر، بيروت، ۱۴۰۳ ق.

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۵

دلائل بیهقی - دلائل النبوة و معرفة احوال صاحب الشريعة: ابو بكر احمد بن الحسين البيهقي، تخریج الدكتور عبد المعطی قلعجی، بیروت، ۱۴۰۵ ق.

الذریة الطاهرة: محمد بن احمد بن حمّاد الانصار الرازی الدولابی، تحقیق السيد محمد جواد الحسينی الجلالی، مؤسسه النشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرّسين، قم، ۱۴۰۷ ه. ق.

رياض النضرة - الرياض النضرة فی مناقب العشرة المبشرين بالجنة، ابو جعفر احمد المحب الطبری، دار الندوة الجديدة. زين الفتی - العسل المصفی من تهذيب زين الفتی فی شرح سورة هل أتى: احمد بن محمد بن علی بن احمد العاصمی، تعليق الشيخ محمد باقر المحمودی، مجمع احیاء الثقافة الاسلامیة، قم، ۱۴۱۸ ق.

زهد احمد - كتاب الزهد: ابو عبد الله احمد بن محمد بن حنبل الشيباني، تحقیق محمد السعيد بسيوني زغلول، دار الكتاب العربي، بیروت، ۱۴۰۶ ه. ق.

سنن ابی داود: سليمان ابن الاشعث السجستاني الأزدي، تعليق محمد محیی الدين عبد الحميد، دار احیاء السنة النبویة.

سنن ابن ماجه: ابی عبد الله محمد بن يزيد القزوينی، تحقیق محمد فؤاد عبد الباقي، دار الفكر، بیروت.

سنن بیهقی - السنن الكبرى: ابو بكر احمد بن الحسين بن علی البيهقي، اعداد الدكتور يوسف عبد الرحمن المرعشلی، بیروت.

سنن ترمذی - الجامع الصحيح (سنن الترمذی)، تحقیق ابراهيم عطوة عوض، بیروت، دار احیاء التراث العربي.

سنن دارمی - سنن الدارمی: ابو محمد عبد الله بهرام الدارمی، دار احیاء السنة النبویة.

سنن سعید بن منصور - سعید بن منصور الخراسانی، تحقیق حبيب الرحمن الأعظمی، بیروت، ۱۴۰۵ ق، دار الکتب العلمیة.

سنن کبری نسائی - السنن الكبرى: ابو عبد الرحمن احمد بن شعيب النسائي، تحقیق دکتر عبد الغفار سليمان البنداری، سيد كسروی حسن، بیروت، ۱۴۱۱ ق.

سير اعلام النبلاء: محمد بن احمد بن عثمان الذهبي، تحقیق شعيب الأرنؤوط، چاپ چهارم، بیروت، ۱۴۰۶ ق.

سيره ابن هشام - السيرة النبویة: ابو محمد عبد الملك بن هشام، بشرح الوزير المغربي، تحقیق

ويژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۶

الدكتور سهيل زكار، بیروت، ۱۴۱۲ ق.

شرح الاخبار - شرح الأخبار فی فضائل الائمة الاطهار عليهم السلام: القاضي النعمان بن محمد التميمی المغربي، تحقیق محمد الحسينی الجلالی، مؤسسه النشر الاسلامی، قم.

شرح ابن ابی الحديد - شرح نهج البلاغه: ابن ابی الحديد، تحقیق محمد ابو الفضل ابراهيم، دار احیاء الكتب العربيّة، ۱۳۸۵ ق.

شرح السنة بغوی - شرح السنة: الحسين بن مسعود البغوی: تحقیق زهير الشاويش و شعيب الأرنؤوط، بیروت، ۱۴۰۳ ق.

شرح معانی الآثار: ابو جعفر احمد بن محمد الطحاوی الحنفی، تحقیق محمد زهري البخاری، بیروت، ۱۴۰۷ ق.

الشريعة: ابو بكر محمد بن الحسين الآجری، تحقیق محمد حامد الفقی، دار الکتب العلمیة، ۱۴۰۳ ق.

شواهد التنزيل - شواهد التنزيل لقواعد التفضيل: عبيد الله بن عبد الله بن احمد الحاكم الحسكاني، تحقیق محمد باقر المحمودی، مجمع احیاء الثقافة الاسلامیة، قم، ۱۴۱۱ ق.

صحيح ابن حبان - صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان: علی بن بلبان الفارسی، تحقیق شعيب الأرنؤوط، مؤسسه الرساله، بیروت، ۱۴۱۴ ق.

صحيح ابن خزيمة: ابو بكر محمد بن اسحاق، تحقیق محمد مصطفى الاعظمی، المكتبة الاسلامیة، بیروت، ۱۳۱۹ ق.

صحيح البخاری: محمد بن اسماعيل البخاری، بیروت، دار احیاء التراث العربي.

- صحیح مسلم - ابو الحسین مسلم بن الحجاج، تحقیق محمد فؤاد عبد الباقي، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۹۷۲ م. ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام ۲۳۶ کتاب نامه
- یفه الامام الرضا: تحقیق محمد مهدی نجف، مؤسسه طبع و نشر الآستانه الرضویه، ۱۴۰۶ ق.
- طبقات الشافعیة: عبد الرحيم الاسنوی، تحقیق کمال یوسف الحوت، بیروت، ۱۴۰۷ ق.
- طبقات الشافعیة الكبرى: عبد الوهاب السبکی، محمد الحلو و محمود محمد الطناحی، دار احیاء الکتب العربیة، بیروت.
- طبقات کبری - الطبقات الكبرى: محمد بن سعد بن منیع، دار الکتب، بیروت، ۱۴۰۵ ق.
- طبقات المحدثین - طبقات المحدثین بأصبهان و الواردين علیها، عبد الله بن محمد بن جعفر بن حیان المعروف بأبی الشیخ الانصاری، تحقیق عبد الغفور عبد الحق حسین البلوشی، مؤسسه ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۷
- الرساله، بیروت، ۱۴۱۲ ق.
- طرائف ابن طاوس - الطرائف فی معرفه مذاهب الطوائف: علی بن موسی بن طاوس الحسنى الحسینی، مطبعة الخيام، قم، ۱۴۰۰ ه. ق.
- العقد الفريد: احمد بن محمد بن عبد ربه الاندلسی، تحقیق مفید محمد قمیحه، دار الکتب العلمیة، بیروت، ۱۴۰۴ ق.
- علل الحديث رازی - علل الحديث، ابی محمد عبد الرحمن الرازی، دار المعرفه، بیروت، ۱۴۰۵ ق.
- العلل و المعرفه - کتاب العلل و معرفه الرجال: احمد بن محمد بن حنبل، تحقیق الدكتور وصی الله بن محمد عباس، دال الخالی، ریاض، ۱۴۰۸ ق.
- عمل يوم و ليلة - کتاب عمل اليوم و اللیلة: ابی بکر احمد بن محمد الدینوری المعروف بابن السیئی، تحقیق بشیر محمد عیون، مکتبه المؤید، ریاض، ۱۴۱۴ ق.
- عیون اخبار الرضا: محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی، تصحیح الشیخ حسین الأعلمی، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۴۰۴ ق.
- الفائق زمخشری - الفائق فی غریب الحديث: جار الله محمد بن عمر الزمخشری، تحقیق علی محمد البجاوی، دار الفکر، بیروت، ۱۴۱۴ ق.
- فرائد سمطين - فرائد السمطين فی فضائل المرتضى و البتول و السبطین و الائمة من ذریتهم علیهم السلام، ابراهیم بن محمد الجوینی الخراسانی، تحقیق الشیخ محمد باقر محمودی، مؤسسه المحمودی، بیروت، ۱۳۹۸ ق.
- فضائل احمد - فضائل امیر المؤمنین علی: احمد بن حنبل، بیروت.
- فضائل فاطمة لابن شاهین - فضائل فاطمة الزهراء: عمر بن احمد أسود البغدادی، تحقیق الدكتور محمد هادی الامینی، دار الکتب الاسلامی، بیروت، ۱۴۱۲ ق.
- القول المسدد - القول المسدد فی الذب عن المسند للامام احمد: احمد بن علی بن حجر العسقلانی، عالم الکتب، بیروت، ۱۴۰۴ ق.
- کامل ابن عدی - الکامل فی ضعفاء الرجال: ابو احمد، عبد الله بن عدی الجرجانی، تحقیق یحیی مختار غزاوی، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ ق.
- کامل الزیارات: ابی القاسم جعفر بن محمد بن قولویه، تصحیح میرزا عبد الحسین الامینی، المطبعة المبارکة المرتضویة، نجف، ۱۳۵۶.
- ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۸
- کتاب السنة: ابو بکر عمرو بن ابی العاصم، بقلم محمد ناصر الدین الألبانی، بیروت، المکتب الاسلامی، ط. الثالثة.

- کتاب سلیم: سلیم بن قیس الهلالی الکوفی، تحقیق محمد باقر الانصاری، نشر الهادی، قم، ۱۴۱۵.
- کشف الاستار- کشف الاستار عن زوائد البزار علی الكتب الستة، نور الدین علی بن ابی بکر الهیثمی، تحقیق حبیب الرحمن الاعظمی، مؤسسة الرسالة، بیروت، ۱۳۹۹ ق.
- الكشف و البيان: ابو اسحاق احمد، الثعلبی، تحقیق ابو محمد بن عاشور، بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۴۲۲ ق.
- كفاية الطالب- كفاية الطالب في مناقب علي بن ابي طالب عليه السلام: محمد بن يوسف بن محمد القرشي الشافعي، تحقیق محمد هادی الأمینی، دار احیاء تراث اهل البيت عليهم السلام، قم، ۱۴۰۴ ق.
- الكنى و الأسماء: ابی الحسین مسلم بن الحجاج القشیری النیسابوری، تقدیم مطاع الطرایشی، دار الفکر، دمشق، ۱۴۰۴ ق.
- كنز العمال- كنز العمال في سنن الاقوال و الافعال: علاء الدین علی المتقی الهندی، تصحیح صفوة السقا، ط الخامسة، مؤسسة الرسالة، بیروت، ۱۴۰۵ ق.
- كنز الفوائد: محمد بن علی بن عثمان الكراچکی الطرابلسی، تحقیق الشیخ عبد الله نعمه، دار الاضواء، بیروت، ۱۴۰۵ ق.
- مجمع الزوائد- مجمع الزوائد و منبع الفوائد: نور الدین علی بن ابی بکر الهیثمی، دار الكتاب العربی، بیروت، ۱۴۰۲ ق.
- المسترشد- المسترشد فی أمانة امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام: محمد بن جریر بن رستم الطبری الامامی، تحقیق احمد المحمودی، مؤسسة الثقافة الاسلامیة، قم، ۱۴۱۵ ق.
- مستدرک الحاكم- المستدرک علی الصحیحین: ابو عبد الله الحاكم النیسابوری، تحقیق یوسف عبد الرحمن المرعشلی، دار المعرفة، بیروت.
- مسند ابن راهویه: اسحاق بن ابراهیم بن مخلد الحنظلی المروزی، تحقیق الدكتور عبد الغفور عبد الحق، مكتبة الايمان، المدينة المنورة، ۱۴۱۲ ق.
- مسند احمد- مسند الامام احمد بن حنبل: احمد بن حنبل ابو عبد الله الشیبانی، تحقیق و إشراف الشیخ شعيب الأرناؤوط، بیروت، مؤسسة الرسالة، ۱۴۱۴ ق.
- مسند بزار- البحر الزخار المعروف بمسند البزار: ابی بکر احمد بن عمرو البزار، تحقیق محفوظ ويژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۳۹
- الرحمن زين الله، مكتبة العلوم و الحكم، المدينة المنورة، ۱۴۱۴.
- مسند حمیدی- المسند: عبد الله بن الزبير الحمیدی، تحقیق حبيب الرحمن الاعظمی، عالم الكتب، بیروت.
- مسند روياني- مسند الصحابة: ابو بكر محمد بن هارون الروياني الرازي، تخريج ابو عبد الرحمن صلاح بن محمد بن عويضة، دار الكتب العلمية، بیروت، ۱۴۱۷ ق.
- مسند شاشی- المسند: ابو سعيد الهیثم بن كليب الشاشی، تحقیق محفوظ الرحمن زين الله، مكتبة العلوم و الحكم، المدينة، ۱۴۱۰ ق.
- مسند شاميين: ابو القاسم سليمان بن احمد بن ايوب الطبراني، تحقیق صمدی عبد المجید السلفی، مؤسسة الرسالة، بیروت، ۱۴۱۷ ق.
- مسند طيالسی- مسند ابی داود الطيالسی: سليمان بن داود طيالسی، دائرة المعارف النظامیة، حيدرآباد، ۱۳۲۱ ق.
- مشكل الآثار طحاوی: ابو جعفر احمد بن محمد بن سلامه، تصحیح محمد بن عبد السلام شاهين، بیروت، ۱۴۱۵ ق.
- مصنف ابن ابی شيبه- الكتاب المصنف في الاحاديث و الآثار: ابو بكر عبد الله بن محمد بن ابی شيبه، تصحیح محمد بن عبد السلام شاهين، دار الكتب العلمية، بیروت، ۱۴۱۶ ق.
- مصنف عبد الرزاق- المصنف: ابو بكر عبد الرزاق بن همام الصنعاني، تحقیق حبيب الرحمن الأعظمی، ط الثانية، ۱۴۰۳ ق.
- مطالب العالیة- المطالب العالیة بزوائد المسانيد العثمانیة: ابن حجر احمد بن علی العسقلانی:

تحقیق الشیخ حبیب الرحمن الاعظمی، دار المعرفه، بیروت.

معارف ابن قتیبه - المعارف: ابی محمد عبد الله بن مسلم ابن قتیبه، تحقیق ثروت عکاشه، ناشر منشورات الشریف الرضی، مطبعة امیر، قم، ۱۴۱۵ ق.

معانی الاخبار: ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمی، تصحیح علی اکبر الغفاری، انتشارات اسلامی، قم، ۱۳۷۹ ق.

المعجم الاوسط: ابو القاسم سلیمان بن احمد الطبرانی، تحقیق الدكتور محمود الطحان، مكتبة المعرفة، ریاض، ۱۴۰۵ ق.

معجم سفر سلفی - معجم السفر: ابو طاهر احمد بن محمد السلفی، تحقیق عبد الله عمر البارودی،

ویژگی های علی بن ابی طالب علیهما السلام، ص: ۲۴۰

دار الفکر، بیروت، ۱۴۱۴ ق.

معجم شیوخ ابو یعلی - المعجم: احمد بن علی بن المثنی التمیمی، تحقیق حسین سلیم اسد، دار المأمون للتراث، بیروت، ۱۴۱۰ ق.

معجم صغیر - المعجم الصغیر: ابو القاسم سلیمان بن احمد الطبرانی، بیروت، ۱۴۰۳ ق.

معجم کبیر - المعجم الکبیر: ابو القاسم سلیمان بن احمد الطبرانی، تحقیق حمادی عبد المجید السلفی، ط الثالثة، ۱۴۰۶ ق.

المعرفة و التاريخ بسوی: ابو یوسف یعقوب بن سفیان البسوی، تحقیق اکرم ضیاء العمری، مطبعة الارشاد، بغداد، ۱۳۹۴ ق.

مقتل ابن ابی الدنیا - کتاب مقتل الامام امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام: عبد الله بن محمد بن عیید المعروف بابن ابی

الدنیا، تحقیق محمد باقر محمودی، مجمع احیاء الثقافة الاسلامیة، قم، ۱۴۱۱ ق.

مقتل الحسین خوارزمی - مقتل الحسین: الموفق بن احمد المکی الخوارزمی، تحقیق الشیخ محمد السماوی، مكتبة المفید، قم.

مناقب ابن شهر آشوب: رشید الدین محمد بن علی بن شهر آشوب المازندرانی، المطبعة العلمیة قم.

مناقب ابن المغازلی: مناقب الامام امیر المؤمنین علی بن ابی طالب، علی بن محمد الشافعی (الشهیر بابن المغازلی)، تحقیق محمد باقر

البهودی، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۳ ق.

مناقب خوارزمی - المناقب: الموفق بن احمد المکی الخوارزمی، تحقیق الشیخ مالک محمودی، مؤسسه النشر الاسلامی، قم، ۱۴۱۱ ق.

ق.

مناقب کوفی - مناقب الامام امیر المؤمنین علی بن ابی طالب: محمد بن سلیمان الکوفی القاضی، تحقیق محمد باقر محمودی، قم،

۱۴۱۲ ق.

میزان الاعتدال - میزان الاعتدال فی نقد الرجال: ابو عبد الله محمد بن احمد بن عثمان الذهبی، تحقیق علی محمد البجاوی، دار

الفکر، دمشق.

موضح اوهام - کتاب موضح اوهام الجمع و التفریق: ابو بکر احمد بن علی بن ثابت الخطیب البغدادی، مجلس دائرة المعارف

العثمانیة، حیدرآباد الدکن، الهند، ۱۳۷۹ ق.

و لله الحمد

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید

بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی

آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳-۲۳۵۷۰۲۳ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور
کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده ولی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاء الله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبای: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰ IR
۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید
ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرت! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می‌دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».